

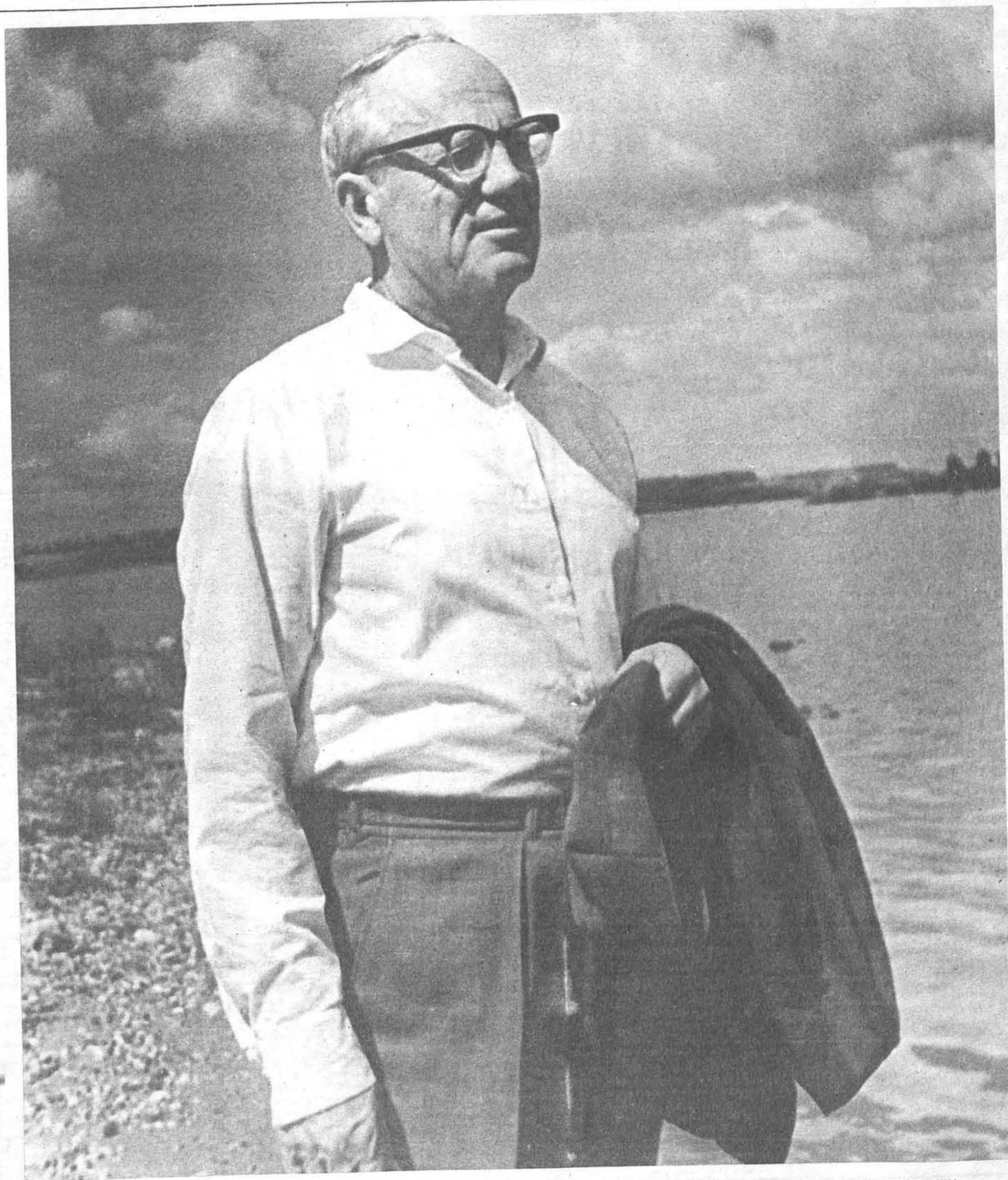
Пралетарыі ўсіх краін, аднайцеся!

Літаратура і Мастацтва

№ 26 (3020)
27 чэрвеня 1980 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Выдаецца з 1932 г.
Цана 8 кап.

Пятрусь БРОЎКА. (Да 75-годдзя з дня нараджэння).

Здымак Ул. КРУКА.

ИНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ Аб Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

23 чэрвеня 1980 года адбыўся Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Пленум заслухаў даклад Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева і вырашыў пытанне аб скліканні чарговага XXVI з'езда КПСС.

Пленум ЦК КПСС заслухаў даклад члена Палітбюро ЦК КПСС, міністра замежных спраў СССР тав. А. А. Грамыкі «Аб міжнародным становішчы і знешняй палітыцы Савецкага Саюза».

У спрэчках па дакладах тт. Л. І. Брэжнева і А. А. Грамыкі выступілі тт. А. Ф. Ватчанка — Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Украінскай ССР, Э. А. Шварцнадзе — першы

сакратар ЦК Кампартыі Грузіі, В. М. Макееў — другі сакратар Маскоўскага гаркома КПСС, Ю. П. Салаўёў — першы сакратар Ленінградскага гаркома КПСС, А. Б. Чакоўскі — галоўны рэдактар «Літаратурнай газеты», сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, Р. Я. Горбань — сталевар жданайскага металургічнага завода «Азоўсталь» імя С. Арджанікідзе, Данецкая вобласць, К. Г. Вайна — першы сакратар ЦК Кампартыі Эстоніі, І. І. Бодзюл — першы сакратар ЦК Кампартыі Малдавіі.

Пленум ЦК КПСС прыняў па дакладзе тав. А. А. Грамыкі адпаведную пастанову, якая публікуецца ў друку.

На гэтым Пленум ЦК КПСС закончыў сваю работу.

НОВЫ З'ЕЗД—НОВЫЯ РУБЯЖЫ

У савецкага народа стала ўжо традыцыйна рубяжамі новага года старту ў будаўніцтве камуністычнага грамадства лічыць партыйныя з'езды. Аглядваючыся ў гэтыя дні на пройдзены шлях, усе мы — удзельнікі грандыёзнай будоўлі, якой не ведала яшчэ гісторыя, — падводзім вынікі п'ятнагадовай работы, вымяраем і свой асабісты ўклад у агульную справу.

Творчае жыццё мастакоў Беларусі было адзначана ў апошнія гады многімі буйнымі дасягненнямі. Больш глыбокім стаў змест твораў, узбагацілася вобразная мова. За гэты час было арганізавана няшмал рэспубліканскіх і абласных выставак, якія наведалі сотні тысяч чалавек. Майстры рэдакцыі і пэндзляў з поспехам дэманстравалі свае работы за рубяжом.

З жывапісных работ хочацца перш за ўсё адзначыць цыкл М. Савіцкага «Лічыбы на сэрцы», які стаў выдатнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі. Дзяржаўнай прэміі СССР былі ўдасцены аўтары манумента ў гонар савецкай маці-патрыёткі В. Рыжанкоў, І. Міско, А. Заспічні і А. Трафімчук. Першую прэмію на ўсесаюзным конкурсе кніжных

ілюстрацый атрымаў Г. Паплаўскі за графічныя лісты да пазмы Я. Купалы «Яна і я». Вельмі цікавы цыкл «Памяці вогненых вёсак» стварыў В. Шаранговіч.

Беларускі народ панёс велізарныя страты ў апошняй вайне, і гэта тэма застаецца адной з галоўных для мастакоў рэспублікі. Таму не можна не вылікаць усеагульнага адабраўня і падтрымкі мудрай і паслядоўнай палітыкі нашай партыі, накіраванай на ўмацаванне міру на планеце. Трыццаць пяць гадоў без вайны былі далёка не ціхамірнымі. Гэта былі гады настольнай барацьбы за прадухіленне ядзернай катастрофы, барацьбы патрэбнай і важнай асабліва цяпер, калі агрэсіўны імперыялістычныя колы пачынаюць новы віток шалёнай гонкі ўзброенай. Але ў Камуністычнай партыі, савецкага народа хопіць рашучасці, цвёрдасці і волі змагацца за справу міру, нягледзячы ні на якія перашкоды.

В. ГРАМЫКА,
сакратар праўлення
Саюза мастакоў СССР,
старшыня праўлення Саюза
мастакоў БССР,
заслужаны дзеяч мастацтваў
Беларусі.

НЯХАЙ УЗЛЯТАЕ ПЕСНЯ!

Рашэнні XXV з'езда КПСС былі заўсёды ў полі зроку нашай кампазітарскай арганізацыі і аказваюць велізарны ўплыў на музычную культуру Беларусі. Сёння мы можам з гордацю гаварыць пра новыя рубяжы, якіх дасягнулі кампазітары рэспублікі. У нас з'явіліся новыя оперы, аперэты, сімфоніі, песні. Шмат зроблена ў стварэнні рэпертуару для мастацкай самадзейнасці — самага шматлікага атрада прапагандыстаў нашай музыкі.

Ідучы насустрач XXVI з'езду партыі, мы аналізуем усё тое, што створана намі. І больш

ясна бачым, што трэба будзе зрабіць. Кожны дзень — гэта новыя поспехі, здзяйсненні. І наш абавязак — абавязак савецкіх кампазітараў быць вернымі памочнікамі партыі ў яе вялікіх справах, праўдзіва адлюстроўваць у сваіх творах дасягненні нашага народа ў будаўніцтве камуністычнага грамадства. Гэта велізарная творчая задача, з вырашэннем якой кампазітары Беларусі пастараюцца справіцца з гонарам.

Ю. СЕМЯНЯКА,
старшыня праўлення
Саюза кампазітараў БССР.

АДРАС ПАЭТЫЧНАГА СВЯТА—ВІЦЕБШЧЫНА

Што ні кажыце, а цікавае да паэтычнага слова ў наш «сур'езны» і рацыяналістычны век не толькі не спадае, а ўзрастае з кожным годам. Тысячы людзей з захапленнем і задавальненнем знаёмяцца з паэтычнымі навінкамі, пастаянна сочаць за творчасцю любімых аўтараў, сыходзяцца і з'язджаюцца на святыя паэзіі.

Добрай традыцыяй стала праводзіць іх і ў нашай рэспубліцы. Аматыраў паэзіі ўжо неаднойчы збіраў Вялікая — радзіма неўміручага Янкі Купалы, некалькі разоў слухалі ўсхваляваныя паэтычныя словы аматараў літаратуры ў малюўчай мясцовасці непадалёк ад Мікалаўшчыны, дзе нарадзіўся другі класік айчынай літаратуры — Якуб Колас.

Хораша прайшло гэтае свята чатыры гады назад на Гродзеншчыне, у Шчучынскім раёне, калі адзначалася стагоддзе дзяржавы незалежнасці Беларускай паэтычна-рэвалюцыйнай першай, выдатнага грамадскага і культурнага дзеяча Алаізы Пашкевіч — Цёткі.

І вось — чарговае рэспубліканскае паэтычнае свята. Цяперашні адрас яго — Віцебшчына.

Аб тым, як будзе яно праходзіць, мы папрасім расказаць сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Анатоля Вярцінскага.

ВЫРАЗНАСЦЬ ДУМКІ І СЛОВА

Другі год літаратурна-драматычнай рэдакцыя рэспубліканскага радыё рытуе цыкл перадач «Літаратурныя чытанні». У эфіры прагучалі ўжо творы Я. Купалы, Я. Коласа, К. Чорнага, Э. Самуілёнка, Ц. Гартнага, П. Броўкі, К. Крапівы, І. Мележа, Я. Брыля, І. Шамякіна, В. Быкава, А. Пысіна.

Частка матэрыялаў выкарыстоўваецца з так званых зала-тога фонду — літаратурныя творы ў выкананні народных артыстаў СССР Г. Глебава, Б. Платонава, П. Малчанова і інш. Ахвотна і з поспехам у перадачах выступаюць артысты-купалаўцы маладзёўскага пакалення: Л. Давідовіч, В. Тарасяў, Р. Філіпаў, Б. Кудраўцаў, Б. Уладзімірскі, В. Анісенна, Л. Стасевіч і іншыя.

На Віцебшчыну выязджаюць дзве групы пісьменнікаў на чале са старшынёй праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народным пэтам Беларусі Максімам Танкам і першым сакратаром праўлення, народным пісьменнікам Беларусі Іванам Шамякіным.

Адна з іх наведвае Ушацкі раён, пабывае ў родных мясцінах Пётруся Усцінавіча Броўкі, якому ў гэтыя дні споўнілася 6 семдзясят пяць гадоў, ускладае кветкі да мемарыяльнага комплексу «Прачы»...

Другая наведвае Ляўкі, дзе працуе філіял Літаратурнага музея Янкі Купалы. Заедуць пісьменнікі і ў вёску Крыніч, звязаную з біяграфіяй народнага пісьменніка Беларусі Міхася Ціханавіча Лынькова...

А ў нядзелю, 29 чэрвеня, свята прыйдзе ў Віцебск. Пісьменнікі ўскладаць кветкі да помніка Уладзіміру Ільічу Леніну, а таксама да помніка загінуўшым у гады Вялікай Айчыннай вайны, потым выступіць у гарадскім парку, дзе збярэцца віцебчане і аматары паэзіі з іншых населеных пунктаў вобласці.

На свята запрошаны госці з Масквы, Ленінграда, Літвы, Украіны і Малдавіі.

Адкрые яго і будзе весці народны пэат Беларусі, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім Танк.

Пастанова Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС

ад 23 чэрвеня 1980 года

АБ СКЛІКАННІ ЧАРГОВАГА XXVI З'ЕЗДА КПСС

1. Склікаць чарговую XXVI з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза 23 лютага 1981 года.

2. Зацвердзіць наступны парадак дня з'езда:
1) Справаздача Цэнтральнага Камітэта КПСС і чарговыя задачы партыі ў галіне ўнутранай і знешняй палітыкі — дакладчык Генеральны сакратар ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнеў.

2) Справаздача Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС — дакладчык старшыня Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС тав. Г. Ф. Сізоў.

3) Асноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—1985 гады — дакладчык Старшыня Савета Міністраў СССР тав. А. М. Касыгін.

4) Выбары цэнтральных органаў партыі.
3. Устаноўце норму прадстаўніцтва на XXVI з'езд КПСС: адзін дэлегат ад 3.350 членаў партыі.

4. Дэлегаты на XXVI з'езд КПСС выбіраюцца згодна са Статутам партыі закрытым (тай-

ным) галасаваннем на абласных, краевых партыйных канферэнцыях і з'ездах кампартый саюзных рэспублік. Выбары дэлегатаў на XXVI з'езд КПСС ад кампартыі Украіны, Беларусі, Узбекістана і Казахстана праводзяцца на абласных партыйных канферэнцыях.

Камуністы, якія знаходзяцца на ўліку ў партыйных арганізацыях Савецкай Арміі, Ваенна-Марскога Флоту, унутраных і пагранічных войскаў, выбіраюць дэлегатаў на XXVI з'езд КПСС разам з адпаведнымі тэрытарыяльнымі партыйнымі арганізацыямі на абласных, краевых партканферэнцыях або з'ездах кампартый саюзных рэспублік.

Камуністы, якія знаходзяцца на ўліку ў партыйных арганізацыях часцей Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, што знаходзяцца за граніцай, выбіраюць дэлегатаў на XXVI з'езд КПСС на партыйных канферэнцыях адпаведных вайсковых злучэнняў.

ВЯЛІКАЯ СІЛА САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ДЭМАКРАТЫ

З пачуццём патрыятычнай гордасці за вялікую Савецкую Радзіму сабраліся народныя выбранныкі ў Вялікім Крамлёўскім палацы на трэцюю сесію Вярхоўнага Савета СССР дзесятага склікання. Яна адкрылася 24 чэрвеня сумесным пасяджэннем Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей.

Бурнымі, працяглымі апладысмантамі сустралі дэлегаты і госці таварышаў Л. І. Брэжнева, Ю. У. Андропова, В. В. Грышына, А. А. Грамыку, А. П. Кірыленку, А. М. Касыгіна, Д. А. Кунаева, А. Я. Пельшэ, Р. В. Раманава, М. А. Суслава, М. А. Ціханова, Д. Ф. Усцінава, К. У. Чарненку, У. В. Шчарбічкага, Г. А. Аліева, М. С. Гэрбачова, П. Н. Дземічова, В. В. Кузняцова, П. М. Машэрава, Б. М. Панамарова, Ш. Р. Рашыдава, М. С. Саломенцава, Э. А. Шварцнадзе, І. В. Капітонава, У. І. Далгіх, М. В. Зімяніна, К. В. Русакова.

Дэлегаты аднагалосна зацвердзілі парадак дня сесіі і парадак яе работы.

На абмеркаванні сесіі былі вынесены пытанні:

1. Аб праекце Закона СССР аб асноўных паўнамоцтвах краевых, абласных Саветаў народных дэлегатаў, Саветаў народных дэлегатаў аўтаномных абласцей і аўтаномных акруг.

2. Аб праектах Закона СССР аб ахове атмасфернага паветра і Закона СССР аб ахове і выкарыстанні жывёльнага свету.

3. Аб намесніках Старшыні

Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад Казахскай ССР і Малдаўскай ССР.

4. Аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

З дакладам «Аб праекце Закона СССР аб асноўных паўнамоцтвах краевых, абласных Саветаў народных дэлегатаў, Саветаў народных дэлегатаў аўтаномных абласцей і аўтаномных акруг» выступілі першы намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР В. В. Кузняцоў.

Абмеркаванні першага пытання парадку дня праходзіла на раздзельных пасяджэннях палат.

Вярхоўны Савет СССР раздзельным галасаваннем па палатах аднагалосна прыняў Закон СССР аб асноўных паўнамоцтвах краевых, абласных Саветаў народных дэлегатаў, Саветаў народных дэлегатаў аўтаномных абласцей і аўтаномных акруг.

Аднагалосна была прынята пастанова Вярхоўнага Савета СССР аб парадку ўвядзення ў дзеянне гэтага Закона.

З дакладам «Аб праектах Закона СССР аб ахове атмасфернага паветра і Закона СССР аб ахове і выкарыстанні жывёльнага свету» выступілі старшыня Камісіі па ахове прыроды і рацыянальным выкарыстанні прыродных рэсурсаў Савета Саюза М.-С. І. Умаханав.

Дэлегаты раздзельным галасаваннем па палатах аднагалос-

на прынялі Закон СССР «Аб ахове атмасфернага паветра» і Закон СССР «Аб ахове і выкарыстанні жывёльнага свету».

Прынятыя пастановы Вярхоўнага Савета СССР аб парадку ўвядзення ў дзеянне гэтых законаў.

Па прапанове дэпутата Д. А. Кунаева Вярхоўны Савет СССР вызваліў дэпутата І. Абдукарымава ад абавязкаў намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і выбраў намеснікам Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад Казахскай ССР дэпутата С. Н. Імашава.

Па прапанове дэпутата І. І. Бодзюла намеснікам Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад Малдаўскай ССР выбраны дэпутат І. П. Калін.

Сесія вызваліла дэпутата Ф. А. Табеева ад абавязкаў члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР у сувязі з прызначэннем яго Надзвычайным і Паўнамоцным паслом СССР у ДРА. Членам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР выбраны дэпутат Р. М. Мусін.

Затым з дакладам аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР выступіў сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. П. Геаргадзе. Вярхоўны Савет СССР прыняў адпаведныя законы і пастановы.

25 чэрвеня трэцяя сесія Вярхоўнага Савета СССР дзесятага склікання закончыла работу.

ТАСС.

ГОНАР САВЕЦКАЙ ПАЭЗІІ

У гэтыя чэрвеньскія дні споўнілася 6 семдзесят гадоў выдатнаму савецкаму паэту, добраму даўняму і шчыраму сябру беларускай літаратуры Аляксандру Трыфанавічу Твардоўскаму.

У Доме літаратуры адбыўся вечар, прысвечаны яго светлай памяці. Вечар сабраў пісьменнікаў, прадстаўнікоў грамадска-касці беларускай сталіцы.

Выступалі тыя, хто добра ведаў Аляксандра Трыфанавіча, — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Васіль Быкаў, Аляксей Зарыцкі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Якуба Коласа Максім Лужанін, Аляксей Кучар, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы Мікола Аўрамчык, Віктар Трыхманенка, Ар-

тур Вольскі. Не ўсе з іх, праўда, сябравалі з ім, але гэта быў чалавек такой выключнай душэўнасці, дабраты і увагі да іншых, што дастаткова было нават некалькіх сустрэч, каб назаўсёды захаваць у сэрцы сваім яго незабыўны вобраз, адчуць цяпло яго шчодрой душы. Таму і гаварылі прамоўцы не толькі пра Твардоўскага паэта, але і пра Твардоўскага чалавекана, Твардоўскага грамадзяніна.

А пасля прагучалі ўрыўкі з найбольш значных твораў А. Твардоўскага — з паэм «Васіль Цёркін» і «За даллю — даль», якія прачыталі артысты Валерыя Сабераў і Мікалай Казінін.

Вёў вечар Васіль Быкаў.

ВЕЧНЫ, ЯК САМО ЖЫЦЦЁ

Беларуская зямля ўрачыста адзначае ў гэтыя дні юбілей аднаго з самых выдатных сваіх пісьменнікаў — 80-годдзе з дня нараджэння Кузьмы Чорнага. У сапраўднае свята літаратуры ператварыўся ягоны юбілей на капільскай зямлі, у родных яму Цімкавічах, дзе адбылося вялікае літаратурнае свята памяці слаўнага земляка.

— З капільскай зямлэй у жыцці Чорнага звязана асабліва шмат, — пачынае сваё выступленне намеснік старшыні Капільскага райвыканкома П. Сямёнаў. — Тут ён правёў сваё маленства, працаваў сакратаром валаснога рэўкома, настаўнічаў...

Талент Чорнага — феномен у беларускай літаратуры. Проза яго — вечная, як само жыццё.

Аб гэтым гавораць Іван Чыгрынаў, Міхась Тычына, дырэктар Цімкавіцкай сярэдняй школы імя К. Чорнага, заслужаная

настаўніца БССР З. Раманенка, супрацоўнік рэдакцыі капільскай раённай газеты «Слава працы» У. Гурыновіч, Янка Брыль...

Пра сустрэчы з Чорным і ягонымі творамі ўспамінаюць Заір Азгур, Васіль Вітка, Алена Васілевіч, Павел Кавалёў, Іван Грамовіч, Макар Паслядовіч, Адам Русак.

Любоў да Чорнага гучыць з вуснаў настаўніцы СШ № 1 Капільска К. Сідзельнікавай, настаўніца Навасёлкаўскай сярэдняй школы М. Макарчука, вучня Цімкавіцкай сярэдняй школы імя К. Чорнага А. Бельскага і іншых.

З цімкаўцамі сустрэліся сёстры Чорнага Марыя і Ганна, яго дачка Рагнеда Мікалаеўна.

Ва ўрачыстасцях прыняў удзел загадчык сектара мастацкай літаратуры ЦК КПБ С. І. Законнікаў.

А. ВІШНЕУСКІ.

На здымку: Свята ў Цімкавічах вядзе І. Чыгрынаў.

У ГАЛЕРЭЯХ, ЗАЛАХ, МУЗЕЯХ...

ПРАЙШЛО ЧАТЫРЫ ГАДЫ, ЯК АДКРЫЛАСЯ МАЗЫРСКАЯ РАЁННАЯ КАРЦІННАЯ ГАЛЕРЭЯ. «Сельская трацыёнкая» жартам называюць наведвальнікі наш музей, у якім пабывала каля 80 тысяч чалавек. Калектыў галерэі наладзівае перасоўныя выставы, маючы кантакт насельніцтва з выяўленчым мастацтвам у многіх кутках Мазыршчыны. Такія выставы працуюць у Казенскім Доме культуры. У ёй — партреты заслужаных людзей раёна. У пейзажных работах аглядаецца прыгажосць палескай зямлі. Працягвае сваю работу і перасоўная выстаўка «Квітней, родная Беларусь» у клубе завода «Мазыркабель».

У бліжэйшы час плануецца арганізацыя перасоўных выставак у інтэрнаце аб'яднання «Мазырдрэў» і ў іншых установах і арганізацыях горада і раёна.

А. САРОКІН.

ЛІДСКІ КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ СУМЕСНА З МАСТАЦКАЙ МАЙСТЭРНЯЙ АРГАНІЗАВАЛІ ВЫСТАВКУ ТВОРАў НАРОДНЫХ УМЕЛЬЦАў МАСТАКОУ ЛІДЫ.

М. Сарока выкарыстоўвае ў асноўным прыродны матэрыял. Яго пацешныя работы з хваёвых ці яловых галінак, шышак, кары выклікаюць цікавасць у наведвальнікаў. М. Захарэнка збірае для работы арыгінальнай формы карэнні і карчы. Прыцягваюць увагу вырабы А. Петракова (разьба па дрэве), чананка з металу В. Жыгуна, карціны М. Марозава і многія іншыя работы.

У. ВАСЬКО.

У ВЫСТАВАЧНАЙ ЗАЛЕ ВІЦЕБСКА ЭКСПАНУЕЦА АБЛАСНАЯ ВЫСТАВКА НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ. На ёй прадстаўлена каля 200 работ народных умельцаў — разьба па дрэве, чананка, ткацтва, ганчарныя вырабы, жывапіс і скульптура. Высокую ацэнку наведвальнікаў заслужылі карціны А. Вертунова, В. Зотава, П. Баранова, В. Жарнасека, малюнкі Р. Зэльдзіна, разьба па дрэве В. Гвоздзевы і іншыя.

А. ЭЛЕС.

ВЯЛІКУЮ ЦІКАВАСЦЬ У ЖЫХАРОУ ПАНЯВЕЖЫСА ВЫКЛІКАЛА ВЫСТАВКА ТВОРАў БЕЛАРУСКИХ МАСТАКОУ, якая адкрылася тут. Жывапісы, графікі, скульптуры, майстры прыкладнага мастацтва прадставілі звыш двухсот работ.

Запісы ў кнізе водгунаў сведчаць аб тым, што наведвальнікам спадабаліся палотны заслужанага работніка культуры Беларускай ССР І. Пушкова, галерэй скульптур перадавых людзей прамысловасці і сельскай гаспадаркі, прадстаўлена лаўрэатам прэміі Ленінскага камсамола Беларусі У. Церабуном.

— Літоўскія майстры пэндзля і раца, — скажа на вернісажы народны мастак Літвы К. Богданас, — звязаны даўняй творчай дружбай з беларускімі калегамі. Абменныя выставы сталі традыцыйнымі. Вось і цяпер мы адправілі калекцыю сваіх твораў у Гродна. Яна прысвечана 40-годдзю аднаўлення Савецкай улады ў Літве.

БЕЛТА.

ГОСЦЯ 3 БАЛГАРЫ

Мінск наведала старшыня секцыі перакладчыкаў савецкай літаратуры Саюза перакладчыкаў Балгарыі, рэдактар выдавецтва «Народна культура» Пенка Кынева.

Пенка Кынева — актыўны прапагандыст беларускай літаратуры ў Балгарыі. У яе перакладзе на балгарскую мову апублікаваны раман І. Мележа «Подых навальніцы», аповесці «Млечны Шлях» К. Чорнага, «Аксана» В. Сачанкі, «Лісце каштанаў» У. Караткевіча. Сёлета ў яе перакладзе выйшла аповесць В. Быкава «Пайсці і не вярнуцца».

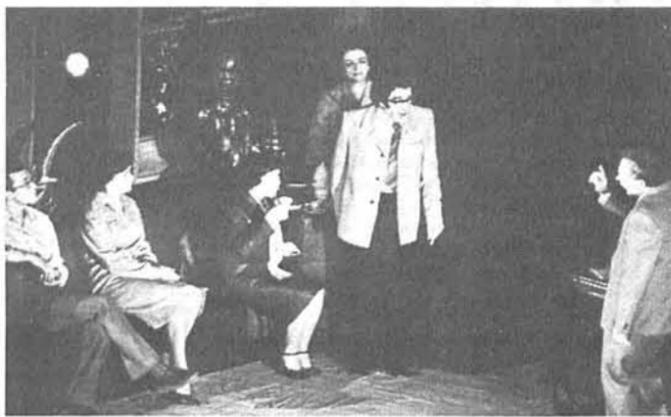
Зараз Пенка Кынева збірае матэрыял для зборніка беларускіх народных казак. З гэтай мэтай яна мела сустрэчу з загадчыкам сектара фальклору Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, доктарам філалагічных навук А. С. Фядосікам.

У час гутаркі ў Саюзе пісьменнікаў БССР, у якой прынялі ўдзел М. Танк, І. Шамякін, І. Чыгрынаў, Б. Сачанка, Н. Гілевіч, І. Пташнікаў, В. Нікіфаровіч, А. Гардзіцкі, госця расказала аб новых выданнях беларускай літаратуры ў Балгарыі. Сёлета там мае выйсці сем назваў кніжак. Акрамя аповесці «Пайсці і не вярнуцца», выйшлі інсценіроўка па гэтым творы В. Быкава і кніга апавесцей В. Казько. Будучы апублікаваны «Атланты і карыятыды» І. Шамякіна, «Я з вогненнай вёскі...» А. Адамовіча, Я. Брыля, У. Калесніка, «Лірыка» Н. Гілевіча, «Крыло цшыні» Я. Сіпакова. Рыхтуюцца да выпуску ў будучым годзе «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча, зборнік вершаў Р. Барадзіна і іншыя творы. У перспектыве плануюцца творы Я. Купалы і Я. Коласа, зборнік вершаў М. Багдановіча, аповесць І. Пташнікава «Найдорф», зборнік апавяданняў беларускіх пісьменнікаў і іншыя.

ПРА СКАРЫНУ, ПА-АНГЛІЙСКУ

Згодна праекту Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО па вучучэнні і распаўсюджванні славянскіх культур вучоныя многіх краін сумесным намаганням падрыхтавалі і выдалі серыю кніг «Выдатныя дзеячы славянскай культуры». Летась у гэтай серыі была выдадзена на французскай мове кніга беларускіх аўтараў В. Чамярыцкага, Г. Галенчанкі, В. Шматава «Францыск Скарына». Нядаўна яна зноў выйшла ў свет. На гэты раз — у перакладзе на англійскую мову.

УСЁ ГЭТА—ТЭАТР...

Сцэна са спектакля В. Розава «Гняздо глушца».

Ідзе рэпетыцыя казкі для дзяцей «Васіліса Прыгожая».

Равеснікам Перамогі можна назваць Магілёўскі абласны драматычны тэатр, які распачаў свой першы сезон у 1945 годзе. Цяпер гэта сталы творчы калектыў, у якім працуюць заахвальнікі добрых сцэнічных традыцый — вядомыя, вопытныя анцэры старэйшага і сярэдняга пакаленняў.

Што значыць «сённяшні дзень тэатра»? Гэта — новыя спектаклі «Марыя Сцюарт» Ф. Шылера, «Фантазіі Фарацева» А. Сакалова, «Гняздо глушца» В. Розава. Гэта — казкі для дзяцей: праца над казкай для дзяцей «Васіліса Прыгожая», пастаноўшчык якой старэйшы рэжысёр тэатра А. Раеўскі; пастаноўка галоўным рэжысёрам Я. Вількавым лямонаўскага «Нашэцця»; штодзённыя справы вытворчых цэхаў...

Гастрольныя маршруты палікалі магіляўчан у вандроўку па гарадах Прыдняпроўя. А незадоўга да таго фотанарэспандэнт С. Крыцкі завітаў у тэатр і прапанаваў нам гэты рэпартаж.

Асвячэльнік Г. Абрамовіч.

Перад выходам на сцэну.

НА БЕРАЗЕ ПРЫПЯЦІ

Непадалёк ад гарадскога пясёлка Тураў вядуцца здымкі новай мастацкай кінастужкі. Менавіта тут, на Палесці, разгортваюцца падзеі будучага фільма (ставіць яго рэжысёр В. Чацверыкоў па сцэнарыі Ф. Конева, В. Казько, В. Адамыча), прысвечанага праблемам меліярацыі забалочаных зямель. У галоўных ролях заняты літоўскі анцёр А. Бабнаўскас, маскоўскія артысты Б. Нязораў, Н. Ягорава, Н. Вавілава, А. Яфрэмаў. Здымаюцца таксама беларускія выка-

наўцы: П. Кармунін, С. Станюта, С. Юркевіч і інш.

У Тураўскім Доме культуры адбылася сустрэча кінадымачнай групы «Беларусьфільма» з народным ансамблем танца «Прыпяць» і яго спадарожнікамі — танцавальным калектывам з вёскі Верасніца. Рэжысёр-пастаноўшчык В. Чацверыкоў і анцэры расказалі тураўчанам аб рабоце над фільмам «Палесце», а затым адбыўся канцэрт гаспадароў — самадзейных танцоўраў.

А. СУЛКОўСКАЯ.

НОВАЯ СЕРЫЯ

«Бібліятэка юнацтва» — так называецца новая серыя, якую выпускае выдавецтва «Мастацкая літаратура». Адрасуецца яна школьнікам.

Чытачы пазнаёміліся ўжо з першымі выданнямі. Гэта —

вядомыя аповесці «На прасторах жыцця» Я. Коласа, «Дні і ночы» К. Сіманова (пераклад А. Кудраўца), паэма «Марат Казей» П. Броўкі (аўтарызаваны пераклад на рускую мову І. Бурсава).

ПРА КРАЙ ПАЛЕСКІ

Змяніў шыльду Пінскі гарадскі краязнаўчы музей. З гэтага часу ён будзе называцца Беларуска-дзяржаўным музеем сацыялістычнага пераўтварэння Палесся. Арганізацыйная група, куды ўваходзяць работнікі Міністэрства культуры рэспублікі, Навукова-даследчага інстытута меліярацыі і воднай гаспадаркі ССРСР, музейныя работнікі, заканчвае работу па распрацоўцы тэматыка-экспазіцыйнага плана музея. Экспазіцыю складуць два асноўныя раздзелы — Палессе дарэвалюцыйнае і савецкае. Экспанаты раскажуць аб прыродзе, развіцці прамысловасці і сельскай гаспадаркі, культуры, адлюструюць велічны працэс сацыялістычнай перабудовы краю. Асобнае месца зоймуць дакументы і матэрыялы, прысвечаныя меліярацыі. На адкрытай пляцоўцы будзе дзейнічаць пастаянная выстаўка старадаўніх прылад працы і сучаснай магутнай меліярацыйнай тэхнікі.

Размесціцца экспазіцыя музея ў адрэстаўрыраваным будынку былога езуцкага калегіума — помніка архітэктуры XVIII стагоддзя.

М. КАЗЛОВІЧ.

Фотаробаты майстра вытворчага навучання Гомельскага прафтэхвучылішча народных мастацкіх промыслаў № 126 Анатоля Рудчанкі шырока вядомы ў рэспубліцы. Яны змяшчаліся на старонках перыядычнага друку, экспанаваліся на розных выстаўках.

Зараз у вучылішчы адкрыта персанальная выстаўка яго работ. На ёй прадстаўлены серыі здымкаў «Палескі край», «Мой горад Гомель», «Паміць». Яны расказваюць пра прыгажосць роднай зямлі, пра лепшых людзей Палескага краю.

А. ШНЫПАРКОУ.

ПАМЯЦІ КАМІСАРАЎ

«26 бакінскіх камісараў» — пад такой назвай выдавецтва «Плакаты» выпусціла камплект паштовак вялікага памеру. У яго ўвайшлі партрэты вядомых рэвалюцыйных дзеячаў

Закаўказзя, якія па-геройску загінулі ў 1918 годзе. Сярод іх і двое ўраджэнцаў Беларусі — загадчык рабочай секцыі саўнаргаса М. Басін і камісар працы Бакінскага СНК Я. Зевін.

НА ІСПАНСКОЙ МОВЕ

Аповесць лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР В. Быкава «Дажыць да світання» асобнай кнігай на іспанскай мове выпусціла выдавецтва «Мастацкая літаратура». Таленавіты твор празаіка, перакладзены К. Шэрманам, папоўніў серыю

«Беларуская аповесць», што адрасуецца замежнаму чытачу.

У гэтай жа серыі, таксама ў перакладзе К. Шэрмана, сёлета выйшла і аповесць І. Шамякіна «Шлюбная ноч».

«НАТХНЕННЕ»

Так называецца зборнік твораў моладзі, удзельнічаў літаратурных аб'яднанняў краіны, які выйшаў у выдавецтве «Молодая гвардыя» (Масква). У ім публікуюцца вершы і апавяданні будаўнікоў БАМА і КамАЗа, літаратурных аб'яднанняў Масквы і Ленінграда, многіх абласцей, краёў і рэспублік нашай шматнацыянальнай Радзімы. Прадмову да зборніка

напісаў першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў ССРСР Г. М. Маркаў.

Прадстаўлена ў зборніку творчая моладзь з літаб'яднання «Полымя» Мінскага трактарнага завода: змешчаны вершы Кастуся Жука, Алеся Пісарыка, Святланы Каробкінай, Наталлі Татур.

А. ЛЕГКІ.

СЛОВА СЯБРОЎ

Орган Камітэта славяназнаўства Польскай акадэміі навук часопіс «Славія арыенталіс» у трэцім нумары за 1979 год змясціў вялікую рэцэнзію на кнігу вядомага даследчыка беларускай мовы П. Сцяцко «Беларускае народнае словаўтварэнне» (Мінск, «Навука і тэхніка», 1977). Аўтар рэцэнзіі, даследчык польскага і славянскага словаўтварэння Веслаў

Віткоўскі, дае высокую ацэнку працы свайго беларускага калегі. У прыватнасці, ён адзначае, што кніга П. Сцяцко — адна з першых у славянскай мовазнаўстве манаграфіяў пра народнае словаўтварэнне, яна мае вялікае навукова-тэарэтычнае і прыкладнае значэнне не толькі для беларускага, але і ўсяго славянскага мовазнаўства.

СПОРТ ЛЮБІЦЬ МУЖНЫХ

Фехтавальшчыца з мінскага «Дынама» Алена Бялова на працягу дванаццаці гадоў пастаянна называецца ў ліку мацнейшых майстроў кінкіка свету. Тройчы ўдзельнічала яна ў Алімпійскіх гульнях і кожны раз вярталася на родную зямлю з залатымі медаламі чэмпіёнкі... Цяпер А. Бялова, як і многія іншыя савецкія спартсмены, напружана рыхтуецца да Алімпіяды-80.

Пра спартыўны шлях заслужанага майстра спорту ССРСР, капітана каманды савецкіх фехтавальшчыц А. Бяловой можна даведацца з альбома, які нядаўна выйшаў у серыі «Героі Алімпійскіх гульняў», што выпускае выдавецтва «Фізкультура і спорт». І вось — новы, расказ пра нашу славетную зямлячку. Ілюстраваны нарыс «Алена Бялова» ў серыі «Алімпійскія героі» на англійскай мове выпусціла выдавецтва «Прогресс».

«БЕЛАРУСЬ» - 81

Каля трохсот назваў кніг, брашураў, планатаў, альбомаў і іншай друкаванай прадукцыі тлане выпусціць выдавецтва «Беларусь» у наступным годзе. Чытачам будзе прапанавана нямала выданняў грамадска-палітычнай, вытворча-тэхнічнай, медыцынскай, спартыўнай тэматыкі, мастацкай літаратуры, выданняў па выўленчым мастацтве.

Літаратура грамадска-палітычнай тэматыкі прадстаўлена ў плане выдавецтва шэрагам твораў заснавальнікаў марсізму-ленінізму, кнігамі па гісторыі КПСС і КПБ, партыйным будаўніцтвам, навуковым камунізмам, па атэізме.

Насустрэч 60-годдзю ўтварэння ССРСР выдавецтва запланаваў да выпуску кнігу калектыву аўтараў «У саюзе непарушным», у якой паказаны велізарны дасягненні рэспублікі ў галіне грамадска-палітычнага, гаспадарча-эканамічнага і культурнага будаўніцтва.

Пра вядучых вучоных рэспублікі, лаўрэатаў Ленінскай і Дзяржаўнай прэміі, Герою Сацыялістычнай Працы, іх уклад у развіццё навукі і навуністычнае будаўніцтва расказваецца ў кнізе С. Кузьміна «Прызнанне». У раздзеле «Ідэалагічная работа і друку» плануецца выхад кніг «Камсамольскі гарніст» — пра шасцідзесцігадовую дзейнасць маладзёжнай газеты «Чырвоная змена», У. Кузьмянікова «Успадляючы дружбу народаў» і С. Марцалева «Друк Беларусі на этапе развіцця сацыялізму».

Культасветработнікам, савецкаму прафсаюзнаму і камсамольскаму актыву адрасавана падрыхтаваная рэспубліканскім саветам па распрацоўцы і ўкараненні ў побыт новых грамадзянскіх абрадаў і Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР кніга «У духу народных традыцый». У ёй даюцца сцэнарыі провадаў зімы, святаў

вясны і ўраджая, пасвячэння ў работнікі сельскай гаспадаркі.

Пра суровыя гады вайны, пра мужную барацьбу савецкіх людзей супраць фашысцкіх захопнікаў гаворыцца ў кнігах В. Гурскага «Ля вытокаў Нёмна», Р. Ярохіна «Дзяўчаты нашы за Вердэман», А. Кузьмічова «Час пераклічні», Н. Усава «У сям'і партызанскай», Г. Севасцяняна і В. Жукоўскага «За лінію фронту».

Аматары мастацкай літаратуры змогуць папоўніць свае бібліятэкі кнігамі Ф. Дастаеўскага «Ідыёт», І. Ільфа і Я. Пятрова «Дванаццаць крэслаў», А. Конан-Дойля «Запіскі пра Шэрлана Холмса».

Плануецца выпусціць таксама шэраг выданняў для моладзі, юрыстаў, эканамістаў, для аматараў выўленчага мастацтва будучы выпушчаны спецыяльны альбом і многа іншай літаратуры.

В. СПІЦЫН.

«СУР'ЁЗНЫМ СТАЎЛЕННЕМ ДА МУЗЫКІ...»

Нядзеля — адзін з рэпетыцыйных дзён народнага духавога аркестра Палаца культуры БелАЗа. На гадзінніку — дзесяць раныц. Дырыжор аркестра Эдуард Пятровіч Сінкевіч становіцца за пульт, узнімае дырыжорскую палачку і ледзь прыкметным рухам дае ўступ. Загучалі кларнеты, трубы, басы... Рэпетыцыя пачалася.

Неўзабаве Э. Сінкевіч будзе адзначаць дваццацігоддзе свайго творчай дзейнасці ў якасці кіраўніка народнага калектыву. Ён не проста дырыжор, ён перш за ўсё — выха-

даў, рытмічнасці і дамагаецца свайго: аркестр гучыць выразна і зладжана. Пяшчотна на легата выконваюць пасажы барытон свідравальшчыка Г. Ерахаўца і тэнор токара А. Урублеўскага, дакладна трымае рытм барабан свідравальшчыка І. Клімовіча, звонка гучыць труба электрарваршчыка М. Казырэнікі. Яны іграюць у аркестры з дня яго стварэння, і калектыву для іх — частка жыцця.

І ўспамінаюць ветэраны аркестра 1956 год, калі вакол Рэнарда Еўсцігеева (першы кіраўнік калектыву) згуртаваліся дзевяць музыкантаў. Па прафесіі Р. Еўсцігееў быў ін-

вацель. Але ж выхоўвае Сінкевіч не павучаннямі — музыкай. З першых крокаў свайго работы з аркестрам ён вядзе калектыву да сапраўднай музыкі: ад простых твораў да складаных, ад тэхнічнасці да разумення партытуры, ад пацукі да пранікнёнасці. Музыка захапіла Эдуарда Пятровіча цалкам. Ён жыве клопатамі аркестра з раныц да ночы. А клопатаў гэтых заўсёды хапае. Мітынгі, народныя гуляні, святы песень і працы ў горадзе, ураджая на сяле заўсёды праходзяць з удзелам самадзейных музыкантаў. З цікавымі праграмамі выступаюць артысты-аматары на ўсіх абласных і рэспубліканскіх конкурсах мастацкай самадзейнасці, на святах духавой музыкі.

Вядома, што кожны калектыву, які носіць званне народнага, павінен мець свой калектыву-спадарожнік. У жодзінцаў гэта духавы аркестр Забалоцкага сельскага клуба калгаса «Ленінскі шлях» (кіраўнік М. Цішчанна). І тут Эдуард Пятровіч не шкадуе свайго часу — шмат дапамагае ён сельскім аматарам духавой музыкі. Сёння музыканты Забалоцкага сельскага клуба выконваюць такія творы, як «Дзень Перамогі» Д. Тухманава, хор з оперы «Кастрычнік» В. Мурадзілі, «Лявоніха» ў апрацоўцы А. Майзлера, «Чабурашка» В. Шаінскага...

...Рэпетыцыя працягваецца. Аркестр працуе над уверцюрай В. Салімана «Уладзімірава «Залп Аўроры». Э. Сінкевіч патрабуе дакладнасці іноансіроўкі, чысціні выканання акор-

жынерам, па характары — чалавекам, які сьвята верыў у сілу музыкі, у яе здольнасці выхоўваць людзей. Вось такі энтузіст і павёў за сабой калектыву. Жадаючых займацца ў аркестры было шмат, але патрабаванні кіраўніка вытрымлівалі не ўсе. Гады вучобы былі нялёгкай школай, у якой вучылі спачатку дысцыпліне, а потым нотнай грамаце, спачатку — пачуццю таварыскасці, а потым — музычнай тэхніцы. Гэты прынцып у аркестры захаваўся і сёння.

Галоўны паказчык творчай актыўнасці калектыву — яго канцэртная дзейнасць. Каб праграмы выступленняў былі цікавымі, Сінкевіч будзе іх па прынцыпе кантрастаў жанраў, стыляў твораў. Таму канцэрты жодзінцаў і збіраюць слухачоў розных узростаў — аматараў духавой музыкі.

Аркестр — часты госць сельскіх слухачоў. Вось ужо культуры гады запар Палаца культуры аўтазавода завабывае пераходны Чырвоны сцяг Мінскага абласнога Савета народных дэпутатаў і абласнапрофа «За поспехі ў культурна-шэфскай рабоце на сяле». І ў гэтым вялікай заслуга калектыву духавога аркестра.

...Пасля рэпетыцыі я спытаў Эдуарда Пятровіча, як дасягае аркестр пльннх вынікаў. Дырыжор крыву падумаў і адказаў: «Сур'ёзным стаўленнем да музыкі».

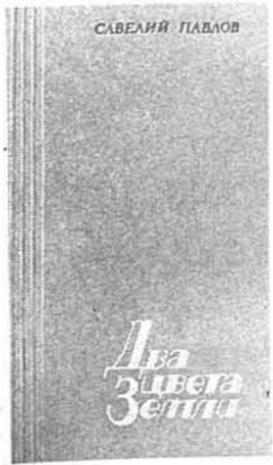
А. КАРАЦЕЕУ.

МАСТАК І КНІГА

Малюнкi заслужанага дзеяча мастацтва БССР А. Кашнурэвіча да кнігі А. Адамовіча «Нарнікі», якая выходзіць у выдавецтве «Мастацкая літаратура».

КНИГАПІС

С. ПАЎЛАУ. Два колеры Зямлі. Навелы публіцыста. На рускай мове. Серыя «Новынікі «Современника». М., «Современник», 1980.

«Рэпартаж з борта Зямлі» — так называлася кніга публіцыстыкі Савелія Паўлава, што пабачыла свет некалькі гадоў назад у выдавецтве «Беларусь». І вось — новы зборнік, змест якога складала частка ранейшых публікацый, а таксама нарысы, навалы, напісаныя ў апошні час.

С. Паўлаў расказвае аб тым, што найбольш яго ўразіла ў паездках па савецкай краіне і за яе межамі.

У раздзеле «Новае жыццё старых легенд» — гэта гаворка пра людзей, якія, вобразна кажучы, казку робяць былію. У «Святле з Волгі» — замілаванне жыццём нашых суседзяў — братніх венгерскага і польскага народаў.

Асабліва ж шмат новага, па-свойму аўтарам убачанага і асэнсаванага чытач сустрачае ў раздзеле «Сустрэчы з Індыяй», «Спатканні з Францыяй», «Амерыка гэта і палацаў». Галоўнае, чым кіруецца С. Паўлаў, расказваючы пра гэтыя краіны, гэта — аб'ектыўнасць і прынцыповасць.

Публіцыстычна-востры і заключны раздзел кнігі «На барыкадах класовай барацьбы».

Пасляслоўе «Натхненне жыцця» напісаў член Сувеснага Савета Міру Міхаіл Котаў.

Е. ДРОМІН.

І. ЧЫГРЫНАЎ. Плач перепелки. Апраўданне крыві. Раманы. Пераклад з беларускай. М., «Советский писатель», 1980.

Вядомыя раманы Івана Чыгрынава «Плач перепелки» і «Апраўданне крыві» пераклалі на рускую мову М. Гарбачова і І. Сяргеева. У рамане аўтар праўдзіва і пераканаўча расказвае пра першыя дні Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі.

Я. КІМБАЛ.

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА — гэта адвечная праблема, да якой звяртаецца, па сутнасці, уся сучасная літаратура, набывае сэнна асаблівае значэнне, востра драматычны сацыяльны і маральны сэнс: экалагічная пагроза выклікае заклапочанасць людзей усяго свету ў захаванні багаццяў прыроды і яе прыгажосці, у гарманізацыі адносін паміж ёю і чалавекам. У дачыненні да дзіцячай літаратуры праблема «чалавек—прырода» мае ў першую чаргу глыбокае маральна-этычнае, гуманістычнае значэнне.

Любоў да прыроды, захопленне прыгажосцю і мудрасцю яе свету — устойлівае традыцыйнае класічнае літаратуры, якую працягвае і савецкая літаратура для дзяцей. У сучас-

ў гэтым жаданні, але разам з тым — і разуменне дзецьмі ўласнай сілы, якая здольна падпарадкаваць яе свайму дзіцячаму імператыву: вось возьму і пагладжу па «бліскучай галаве» сонца, пасаджу гром у бубен — няхай грукоча — няўрымслівая фантазія дазваляе гэта зрабіць.

Лірычны герой верша Э. Агняцвет «Хто перагоніць навывперадкі» на роўных спаборнічае з імклівым працавітым дажджом. Яны жывуць у адной стыхіі.

Гуманізм дзіцячай літаратуры заключаецца, аднак, у тым, што самаадчуванне ўладара не пазбаўляе героя даброты, чуласці, спачування. Гуманізацыя адносін да прыроды — прыкметная рыса сучаснай беларускай літаратуры для дзя-

ласніку Васю адкрываецца вялікі і неабсяжны свет прыроды, поўны непаўторнай прыгажосці і паззіі, і пазнанне яго, а таксама захопленне навакольнай прыгажосцю жывіць пазытычнае пачуццё хлопчыка, дае яму творчы імпульс складаць байку-казку. Прычым, што асабліва важна, чытач бачыць рух думак і пачуццяў героя ў спасціжэнні ім жывой мовы прыроды, сам працэс руху: у фінале пачынаючы пазт Вася па-новаму бачыць свет і адчувае сваю блізкасць да прыроды. Узбагаціліся яго веды, сталі багацей пачуцці, і ён можа пачаць казку нанова.

Думкай аб непарыўнай сувязі дзіцяці са светам прыроды прасякнута і «Казка пра Зубра», і «ППШ», і «Азбука Васі Вяселькіна». А ў казцы «Хто да-

даючы, што вада вывадзе яго ўрэшце да людзей, жывіцца пажыўнымі раслінамі, рыбай і ягадамі, начуе ў пачоры, з двух аскаляпачкаў крэменя робіць каменны нож, сам выкрашае агонь, распальвае вогнішча, звязвае сабе маленькія плыт — асвойвае тайгу, як сапраўдны рабінзон. Неверагодна? Ненатуральна? Казачна?

Праўда характару героя ствараецца ад таго, што аўтар паказвае, адкуль бяруцца гэтыя ранняя самастойнасць, гэтыя якасці смелага спрактыкаванага маленькага чалавека, для якога прырода — родны дом (адносінны да прыроды Алік пераняў ад свайго бацькі), і як яны спалучаюцца з асаблівасцямі дзіцячай псіхалогіі.

Незагойліва, логікай паводзін героя аўтар вядзе да думкі аб непарушным саюзе маленькага чалавека і прыроды. Гэту ж думку А. Клышка сцвярджае, расказваючы дашкольнікам аб жыхах Беларэжскай пушчы («У лясах Беларэжы»). Кожны з іх мае свае звычкі, сваё аблічча, улоўленае, дарэчы, і мастаком кніжкі, але галоўнае, што іх аб'ядноўвае, — гэта даброта. «Самы галоўны звер» — зубр абараняе малое аленяня, добры дзяцел робіць хаткі розным птушкам, добрая зайчыха ніколі не прамяне чужых галодных зайчанят, заўсёды напоіць іх цёплым малачком. Пушча добрая, хоць ёсць у ёй ненажэрная рысь і драпежная ліса, і знаходзіцца яна пад аховай добрага чалавека. Так дабротой з'яднаны свет прыроды і чалавека.

Не выпадкова і лясное возера ў аднайменным вершы С. Шушкевіча вабіць і краінае сэрца не толькі сваёй прыгажосцю, але і тым, што кветкі глядзяць тут «з чалавечай даброты».

Узаемаразуменне, што існуе паміж дзецьмі і прыродай, тлумачыцца самай прыродай дзяцінства, той вялікай прагай прыручэння, сяброўства, якая жыве ў ім і з такой пазытыўнай сілай выказана ў «Маленькім прынцы» Сент-Экзюперы. Сучасны герой адчувае гэту прагу, бадай, яшчэ ў большай ступені.

Хлопчык у апавесці Г. Васілеўскай «Я еду на вярблюдзе», які прыехаў разам з бацькам на будаўніцтва Асуанскай плаціны, знаходзіць сабе сяброў і ў далёкім Егіпце, а ў Афрыканскай пустыні ён шукае сустрэчы з Маленькім прынцам і засмучаны тым, што сустрача не адбылася. «Я вельмі хачу, каб Маленькі прынц не быў адзіночкі» — герой, здольны на такое суперажыванне, разумее, відаць, што такое горыч адзіночцы.

Дружба з жывой істотай, прага прыручэння становяцца асновай сюжэтнага развіцця ў апавяданні В. Гарбука «Горад без папугайчыкаў», аднаго з лепшых, на наш погляд, у творчасці пісьменніка. Аўтар абраў момант, найбольш спрыяльны для абвостранага ўспрымання гарадскім хлопчыкам свайго адзіночцы, калі ён, хворы, сядзіць адзін дома, не ходзіць у школу, пакінуты сам-насам. «У дзвярах — вочка. А дзверы зачыняюцца на тры замкі з ланцужком», — такое адчуванне адгароджанасці ад свету перажывае ён. Натуральна, што марыць ён аб незвычайным. У пошуках такога незвычайнага прыгадваюцца яму папугайчыкі... «Не можа быць, каб у горадзе не было гэтых цудоўных птушак», — думае хлопчык, і гэта служыць штуршком да дзеяння, завязкай апавядання.

Хлопчык пачынае абзвонваць наўдачу незнаёмых яму людзей, звяртаючыся да іх з нясмелым і такім недарэчным, здавалася б, пытаннем: «У вас папугайчыкі ёсць?» І на тым

(Заканчэнне на стар. 6).

Эсфір ГУРЭВІЧ
ДЗЕЦІ, ПРЫРОДА, ЛІТАРАТУРА

най мастацкай практыцы пісьменнікаў, што пішуць аб прыродзе, досыць выразна ўступаюць ва ўзаемадзеянне традыцыйнае, устойлівае, тое, што складала гуманістычны пафас дзіцячай літаратуры ва ўсе часы, і новае, прынесенае сённяшнім днём.

Вялікі Кастрычнік, радыкальна змяніўшы становішча дзяцей у грамадстве, змяніў і іх узаемаадносінны з прыродай: малы чалавек, які стаў нібы цэнтрам сусвету, пераадолеў страх перад непазнанымі стыхійнымі сіламі прыроды, адчуў сябе яе неад'емнай часткай. Воляю гісторыі выпраўлялася тая несправядлівасць мінулага, калі дзіця было істотай, адчужанай і ў грамадстве, і ў прыродзе.

Што ж новага з'явілася цяпер у мастацкім бачанні прыроды дзіцячымі пісьменнікамі, у адносіннах юнага героя да яе, у самай філасофіі прыроды?

У беларускай літаратуры традыцыйнае адчуваецца, магчыма, найбольш моцна, бо з самага пачатку яна ішла ад селяніна, ад зямлі, ад прыроды, тым не менш у ёй ярка адбываюцца час, умовы сённяшняга жыцця на планеце. Праблемы сучаснасці накладваюцца на вытканую ўжо традыцыйную аснову.

Уся атмасфера нашага жыцця, клопат, якім акружаюць дзяцей грамадства, сям'я, школа, выклікаюць у юнаг адчуванне радасці быцця, упэўненасць у сабе, у сваіх магчымасцях. Такой дзіцячай радасцю жыцця, паўсядзённага росту, руху поўніцца дзятва з верша В. Зуёнка «Як расцём». Няхай героі вясельлага верша С. Грахоўскага «Вася Вяселькін ляціць на Месяц» робяць сваю «месячную экспедыцыю» ў сне, але яны вельмі добра адчуваюць, што сон заўтра можа стаць явай.

Унутраная свабода юнага героя, набытая ім на шляху свайго самасцвярджэння, абумоўлівае тое, што ён адчувае сябе ў свеце прыроды яе добрым уладаром. То ён наважваецца разбудзіць ад сну нябеснае свяціла («Хлопчык будзіць сонца» П. Макаля), то хоча яго «прыручыць» («Няхай сонца не заходзіць» І. Муравейкі). Непасрэднасць і вобразнасць дзіцячага ўспрымання прыроды

Найбольш пераканальна яна выяўляецца ў пераасэнсаванні фальклорных матываў. Калі ў А. Вольскага («Выйшаў зайчык пагуляць») носьбітамі даброты і чуласці з'яўляюцца дзеці, якія адпускаюць пражэрлівага шарака, паверыўшы яго слову, то ў казках Г. Бураўкіна («Тры казкі пра Зая») пераасэнсаванае вобраз самога Зая: ён добры, ён смелы, ён верны сябрам і сваёй радзіме — лесу.

У кнізе А. Вольскага «Еду ў гошці да слана», адзначанай пэўнай лірычнай настроёнасцю, аўтар імкнецца выклікаць у дзяцей спачуванне да ўсіх жыхароў запарка, што сумуюць у няволі, — да слана, які добрасумленна паслужыў людзям у сваіх джунглях, шмат напранацаваў і таму заслужыў свае павагі, да кенгуранятак, што гадуюцца ў сумцы—жываце маці, да белага мядзведзя, які тужыць па мілай поўначы, да паласатай зебры, што марыць аб сваім афрыканскім краі — саванне. І ў лірычнага героя кніжкі з'яўляецца жаданне прыйсці да іх уначы, адчыніць дзверы вальера і выпусціць іх на волю.

Калі ў малодшым узросце дачыненні да прыроды самыя непасрэдня, эмацыянальныя, галоўным чынам этычныя, то з цягам часу ўзаемаадносінны з ёю ўскладняюцца, апасродкуюцца дзякуючы працэсу навучання і выхавання; рацыянальны момант узмацняецца, узнікае пагроза утылітарызму, раз'яднанасці з прыродай, якую нясе, найбольш падлеткам і старэйшым школьнікам, век навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, нягледзячы на ўсе свае даброты.

Літаратура адчувае гэтую пагрозу і імкнецца яе нейтралізаваць. Таму ўзаемаразуменне з прыродай, з жывым яе асяроддзем, арганічнае для дзіцячага светаўспрымання, становіцца яе лейтматывам. Гэта можна заўважыць у творах для дзяцей М. Танка і Я. Брыля, Э. Агняцвет і А. Васілевіч, П. Кавалёва і С. Шушкевіча, К. Кірзенкі і В. Зуёнка, І. Муравейкі і Д. Бічэль-Загнетавай і шмат іншых, асабліва ярка — у творах В. Віткі.

У «Бусліным леце» трэцяк-

памагае сонцу» пазт марыць аб такой садружнасці і згодзе, калі ў саюз уступае нерозлучнае трыо — чалавек, прырода і магутная сучасная тэхніка, калі «сухі практыцызм» веку не супярэчыць прыгажосці, характыву прыроды. Пошукі такой гармоніі адбываюцца нават у самой форме казкі — у аўтарскім імкненні крыжаваць, сінтэзаваць паззію і прозу.

Такая ж суладнасць двух светаў — дзяцінства і прыроды — выяўляецца і ў лепшых творах прозы.

У апавяданні А. Васілевіч «Геша» паміж маленькай дзіўчынкай Наташай і гусянем Гешам усталяваліся поўныя згода і сяброўства, яны размаўляюць на адной, ім абодвум зразумелай мове. Такое ж узаемаразуменне існуе паміж бабуліным кватарантам і пёўнікам у апавяданні «Бабуліны кватаранты».

Думкай аб гармоніі адносін маленькага чалавека і прыроды напоўнены апавяданні з «Алесавай кніжкі» К. Кірзенкі. Некаторыя з іх («Парасткі», «Цячэ бярозавік») сваёй радасцю дзеяння, паззіяй няспынанага руху і змен у прыродзе нагадваюць коласаўскія з «Другога чытання». У блізкай роднасці з прыродай знаходзіцца і сямігадовая геранія лірычнай апавесці «Сум і радасць дзеда Рэнка». Яна адчувае сябе сяброўкай усіх жывых істот і вядзе з імі шчыры дыялог.

«Жыві сабе, зайчык!» — радасна гавораць героі аднайменнага апавядання П. Кавалёва, даруючы шэраму свабоду, і гэта радасць іх добрага волевыяўлення.

Шлях да аднання з прыродай ляжыць праз пазнанне яе, спасціжэнне яе красы і багацця. Гэтую думку, выказаную М. Горкім яшчэ ў 30-х гадах, У. Дубоўка з мастацкай пераканальнасцю ў вобразе, характары малага героя ўвасобіў у апавесці «Як Алік у тайзе заблудзіўся».

Маленькі таёжнік у сем гадоў застаецца сам-насам з тайгой — без нажа, без запалак, з пустымі рукамі — і не губляецца, не палохаецца, не кідаецца ў распач. Сем дзён цягнецца яго таёжнае блуканне. Ён ідзе следам за вадой, ве-

ДЗЕЦІ, ПРЫРОДА, ЛІТАРАТУРА

(Заканчэнне.
Пачатак на стар. 5).

канцы проваду людзі па-рознаму рэагуюць на яго, і ў адпаведнасці з гэтай рэакцыяй ва ўяўленні хлопчыка ўзнікаюць канкрэтныя вобразы людзей, схопленыя ў галоўных сваіх рысах, з іх партрэтамі, ладам думак, прывычкамі. Размова з выпадковымі аб'ектамі тэлефоннай станцыі напоўнена падтэкставым значэннем. Нарэшце дзіцяці пашанцавала. У яго наўным пытанні дарослы адчуў сум маленькага чалавека, які імкнецца пераадолець сваё адзіноцтва, шукае жывых кантактаў са светам. І хоць ён не змог прынесці яму папугайчыкаў, але ён знайшоў шлях да ўзаемазвязанасці. Хлопчык, які шукаў папугайчыкаў, знайшоў чалавека, добрага, чулага, разумнага.

Туга па сябру, прага прыручэння — двухбаковая: і жывы істоты цягнуцца да чалавека, імкнуцца яму служыць, прыносяць карысць. У апавесці П. Місько «Прыгоды бульбаў...» разумнае, смелае і кемлівае сабачане Булька «задае» сваёй маці такое філасофскае пытанне: «А для чаго мы на свеце жывём?», на што тая адказвае — «Памагаць чалавеку». І пачуцці дабраціны, спацьвання выяўляюцца таксама з абодвух бакоў: Булька шкадуе хлопчыка Толю, свайго гаспадара, а той у сваю чаргу — Бульку. Ведучы апавяданне ад імя Булькі, якое з братам Бобам толькі пачынае асвойваць наваколле і асэнсоўваць жыццё, аўтар нібы ўглядаецца ў само дзіцтва, наўнае, дапытлівае, якое адкрывае свет і здзіўляецца яму.

Любоў да прыручанага чачераногата — не абстрактнае пачуццё, яно павінна быць звязана з адчуваннем абавязку, з адчуваннем таго, што і яно можа пакутаваць, калі яму балюча, холадна і голадна. Дзіця, якое кідае каменнем у сабаку, мучае кошку, абьякавае да чужога болю і чужога плачу. Калі ж у дзіцяці развіта пачуццё суперажывання, значыць, яно ўзнялося над сваім «я», адчула сваю блізкасць да ўсяго жывога.

Але ж з такім пачуццём дзеці не нараджаюцца. М. Прышвін у аўтабіяграфічным нарысе «Паліванне за шчасцем» гаворыць аб дваістых адносінах малых дзяцей да жывой прыроды, аб дзіцячай жорсткасці.

«Малым я памятаю, як я з лукам у руцэ часамі падпілюваў у кустах самых маленькіх птушак, падкрапіўнікаў. Я іх забіваў не шкадуліва, а калі бачыў кім-небудзь іншым, параненую птушку або пакаленанае ястрабам галчана, то абавязкова падбіраў і адходжаў».

Адкуль у дзяцей з'яўляецца жорсткасць у адносінах да прыроды? Відаць, яна ідзе ад жадання пераадолець сваю падуднасць дарослым, адчуць сябе гаспадаром становішча, сваю сілу. Вось чаму так важна практычнае выхаванне гуманізму ў дзяцей. А за адносінамі да прыроды стаяць адносіны да чалавека.

У апавяданні «Трывога ў Ельнічах» В. Віткі юнаму герою патрэбна было моцнае душэўнае ўзрушэнне, каб адразьданацца з людзьмі і прыродай, дзіцячай жорсткасці прыйсці да ўсведамлення сваёй віны, сваіх абавязкаў перад жывымі істотамі. Зрух у псіхалогіі Юзіка, выпяванне ў ім гуманістычных пачуццяў — вось на чым трымаецца драматычнае напружанне апавядання.

Для дзяцей старэйшага ўзросту, асабліва на парозе юнацтва, ва ўзаемаадносінах з прыродай маюць цікавасць ужо не столькі непасрэдня этычныя кантакты з ёю, колькі думка аб тым, што сэнс жыцця нельга зразумець, не адчуваючы прыгажосці свету, прыгажосці прыроды, той музыкі, «якую нараджае зямля і неба» (І. Навуменка). У дачыненні да юнацтва гэтая думка найбольш цэласна выказана ў апавяданні І. Навуменкі. Эмацыянальнае ўспрыманне прыгажосці прыроды з'яўляецца арганічнай часткай духоўнага вопыту яго герояў, іх гераічнага светаадчування.

Герой апавесці «Апошняя вясень» старшакласнік Васіль, летуценнік, які перажывае незвычайную радасць аднавання з прыродай, не толькі слухае тую «песню без слоў», што яна напявае яму. Ён задумваецца і над таямніцамі прыроды: што жыццё вечнае жыццё, яе неўміручую прыгажосць?

Без філасофскага падыходу не мысляцца сёння адносіны чалавека да прыроды. Аднак сучасная філасофія прыроды менш за ўсё сузільная, яна напоўнена трывогамі і клопатамі НТР, завастрае ўвагу на адказнасці чалавека ў захаванні яго садружнасці з прыродай.

Такі аспект становіцца на сучасным этапе найбольш важным для грамадскай свядомасці: прырода добрая, пяшчотная, патрабуе і ў дачыненні да сябе такой жа дабраціны і клопату; чалавек мае перад ёй свой абавязак, ён адказны за ўсё жывое ў свеце.

Дарэчы, гэтая думка прагучала яшчэ ў апавяданні «Ліпка і клёнкі» Я. Брыля, напісаным у 1948 г. «Ліпка і клёнкі» — апавяданне не толькі аб зліцці маленькага героя з прыродай, але і аб клопате яго аб ёй, аб раннім далучэнні праз прыроду да грамадства.

Менавіта сучасныя аспекты праблемы хваляюць В. Вольскага ў кнізе пра Палессе. Аўтар перажывае пачуццё трывожнага неспакою і душэўнага смутку ад таго, што парушаецца гармонія ў прыродзе, што супярэчнасці сучаснага жыцця балюча яе закранаюць.

Больш лакальна, больш незалежна ад супярэчнасцей часу, паўстае прырода ў кароткіх замалёўках, мініяцюрах Р. Ігнаценкі («На заечых сцежках», «Рабчыкі спяваюць», «Бярозавы шэпт»). Як натураліст, ён шмат новага адкрывае ў прыродзе свайму чытачу. Аднак апісанні прыроды ў Р. Ігнаценкі не заўсёды афарбаваны асабістымі аўтарскімі адносінамі, сагрэты цеплынёй чалавечых перажыванняў, дзякуючы якім замалёўка з прыроды толькі і можа стаць фактам мастацтва.

Экспрэсіўны апісанні, сюжэтнасцю, фальклорнасцю вызначаюцца апавяданні пра прыроду З. Бяспалага, звернутыя да дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту. Сёння, як ніколі, прырода становіцца цэнтрам прыцягнення гуманістычных ідэй веку. У творах савецкіх пісьмнікаў гуманізм і патрыятызм непазбежна зліваюцца, бо з любові да роднай зямлі пачынаецца любоў да Радзімы. Судакарнанне гэтых паняццяў у рознай ступені выяўляецца ў розных аўтараў — у залежнасці ад творчай задумкі, ад жанравых адзнак твора, ад яго ўзроставай арыентацыі.

Напрыклад, у апавесці У. Машкова «Засумаваў па дожджыку» вяртанне Валодзі Пракапенкі, надлетка з драматычным лёсам, дадому, у

сям'ю — гэта і вяртанне яго да роднай зямлі, удалечыні ад якой яму сумна і няўтульна жыць.

Найбольш адкрыта, падкрэслена адносіны да прыроды звязваюцца з маральным, патрыятычным выхаваннем у нарысе пра Беларусь У. Караткевіча з паэтычнай назвай «Зямля пад белымі крыламі». Апелюючы да патрыятычных пачуццяў юнага чытача (сярэдняга і старэйшага ўзросту), аўтар адкрывае яму і прыгажосць беларускай прыроды, і гісторыю краіны, яе сіваю даўніну, і этнаграфію, быт, звычкі народа, яго літаратуру і мастацтва, і сённяшні дзень гарадоў і вёсак. Праўда, падыход да гісторыі ў пісьменніка ў значнай ступені рамантызаваны і суб'ектыўны, але гэта суб'ектыўнасць адкрытая. Аўтар увесь час падкрэслівае менавіта сваё бачанне гісторыі і сучаснасці, ён піша пра тое, што бачыў на ўласныя вочы, або пра тое, што добра ведае па розных, на яго погляд, аўтарытэтных крыніцах.

Што датычыцца самога рамантычнага ключа, то ён, на нашу думку, досыць удалы для наладжвання шчырага кантакту з чытачом, які, прачытаўшы гэтыя кніжкі, відаць, захоча сам усё згадаць, сам «перамераць» дарогі і сцежкі краіны, па якіх вёў яго аўтар.

Дарэчы, у кніжцы «Белавежская пушча», напісанай для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў, аўтар адпаведна ўзросту чытача знайшоў другі шлях для пайдання гуманістычных і патрыятычных ідэй — праз колеравую гаму пушчы, у якую ўваходзяць чорнае, зялёнае, сіняе, карычневае. У ёй — і «вечны сонечны цені Белавежскай пушчы», і колер «бязмежнага неба Беларусі, яе рэк, азёр, і ставаў»; і колер яе жыхароў — аленяў, зуброў.

Але да гэтых колераў пісьменнік дадае яшчэ адзін — залаты: «сэрцы лепшых людзей, што, насуперак усёму, стагоддзямі бераглі Белавежу, старыя грабы, тысячагадовыя дубы, і зуброў, і аленяў. І збераглі дзеля нашага гонару і славы». І менавіта таму, што Белавежа — неацэнны скарб нашай краіны, пісьменнік заклікае любіць усё жывое ў ёй, «як людзей». Як саміх сябе». Так унутрана знітаваны ў пісьменніка прырода, чалавек, вялікі і малы (ён жа яе часціна), і грамадства.

У вершы «Мокрая травя» гэтая ўнутраная павязь паэтычна асэнсавана аўтарам. Пачуццё Радзімы ў паэта — не абстрактнае, пазбаўленае канкрэтна-адчувальных арыентацый, а жывое, чалавечае, зразумелае кожнаму. Радзіма — гэта лугі і нівы, трыпутнік і кроп у агародзе, лянныя рэчкі і ціхія паланы, цёплы сок маліны на губах і сопка бульбы на абедзеным сталі. Але ўсё гэтыя простыя, будзённыя, сціплыя прыкметы набываюць у паэта нечакана новае і глыбокае значэнне, пачуццё любові да Радзімы шырыцца, напаяюцца высокай паэзіяй:

Ты — мая лясная назва
У кірсе доўгачаканай,
Ты — мая лясная песня,
Свет адзіны ў вачах.

У музыку патрыятычнай песні, што складаецца лепшымі творами беларускіх пісьмнікаў, любоў да прыроды ўваходзіць заўсёды сваёй унутранай лірычнай мелодыяй.

АРТЫКУЛ М. НАВІЦКАГА пад загалоўкам «Перакладаць па-сапраўднаму» («Польмя», 1979, № 9) звярнуў на сябе ўвагу і беларускіх перакладчыкаў, і выдавецкіх работнікаў. Узрадаваў сам факт з'яўлення гэтага артыкула, бо нашы часопісы і газеты, на жаль, рэдка змяшчаюць на сваіх старонках артыкулы і рэцэнзіі аб перакладных выданнях, нібыта забываючы, што мастацкі пераклад — адзін з важнейшых фактараў узаемаўзабагачэння народаў нашай краіны і ўсяго свету.

Аднак гэта не значыць, што нам, беларускім літаратарам, якія працуюць і ў жанры паэтычнага перакладу, палажэнні артыкула М. Навіцкага здаюцца бяспрэчнымі. Многія з яго сцвярдзенняў уяўляюцца нам безгрунтоўнымі, непрымальнымі ў практыцы і выклікаюць пратэст. Гэтым і тлумачыцца перш за ўсё наш зварот у рэдакцыю «ЛіМа». Некаторыя запозненасць нашага выказвання па сутнасці артыкула М. Навіцкага тлумачыцца тым, што ў час напісання нам удалося ўстанавіць і першакрыніцы артыкула М. Навіцкага, які аказаўся не толькі блытаным і бяздоказным, але — горш таго! — у асноўным, мякка гаворачы, скапіраваным...

Пярэйдзем да разгляду артыкула М. Навіцкага. Як сам загалоўка, так і ўся скіраванасць артыкула сведчаць, на нашу думку, аб тым, што крытык, па сутнасці, патрабуе ад паэтаў-перак-

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

ДАСЛЕДАВАЦЬ ПА-САПРАЎДНАМУ

ладчыкаў, ні больш ні менш, як калькіраваць арыгінал слова ў слова, радок у радок, ратуючы за так званую «блізкасць» да арыгінала, якая на паверцы амаль заўсёды здрадліва б'е па апошнім.

Міжвольна складваецца ўражанне, што за спробамі М. Навіцкага прымусіць перакладчыка дамагацца і дасягаць літаральнай дакладнасці (слова ў слова) стаіць педантычная схільнасць крытыка, які і сам практыкуецца ў паэтычным перакладзе, да літары арыгінала, яго цвёрды прыныцы: не ісці самому і не дазваляць другім ісці на якія-небудзь ахвяры — перабудову прасоды верша, пропускі або замены пры перастварэнні паэтычнага твора на іншай мове. А крытыку, які прэтэндуе ў тым жа артыкуле і на навуковую годнасць тэарэтыка перакладазнаўства, які ў артыкуле дае «навукова-крытычны разгляд твора з мэтай садзейнічаць вучобе перакладчыкаў мастацкіх твораў», здаецца, варта было б ведаць, што так званыя «абсалютныя пераклады» ўдаюцца ў выключных, вельмі рэдкіх выпадках. Як правіла ж, без ахвяр, перабудоў, стылістычных перастацовак і замен сіноніма сінонімам удалых вершаваных перакладаў ні ў адной з сучасных літаратур не бывае. Пры сляпым імкненні да фармальнай дакладнасці па сэнсе гэтая «дакладнасць» аказваецца не чым іншым, як здрадай арыгіналу.

Завіўшы ў першай, найбольш разгорнутай частцы артыкула сваё права як літаратуразнаўца і ў пэўнай меры даследчыка гісторыі станаўлення і развіцця перакладчыцкага майстэрства, М. Навіцкі быццам пазбаўляе іншых перакладчыкаў мець такія ж якасці. Дарэчы, таму ж В. Сёмуху, працуючы многа год над перастварэннем «Фаўста» па-беларуску, даводзілася спалучаць самае чыстае і высокае паэтычнае натхненне з самай дакладнай, скупаўлена-педантычнай працай даследчыка. І ў гэтым адна з асаблівасцей яго работы, якая і спрыяла таму, што сёмухаўскі пераклад «Фаўста» з'яўляецца адкрыццём цэлага кантыненту класічнай нямецкай паэзіі, як пісаў у адной са сваіх рэцэнзій адзін з аўтараў гэтага ліста.

Калісьці антычныя мудрацы, вызначаючы вартасць прамоўцы, гаварылі: ацэньваць не па ліку кінутых у натоўп слоў, а па іх вазе. Гэта вызначэнне належыць Цыцэруну. Нам здаецца, што афарызм і сёння гучыць актуальна і павучальна.

А цяпер больш падрабязна спынімся на вышэйабячаным: на метадах «навуковых даследаванняў» М. Навіцкага, адрасаваных, як у свой час казаў вялікі Ф. Скарына, «поспалітому люду в поучение».

Мэту свайго артыкула, напамінаем яшчэ раз, М. Навіцкі вызначыў так: «Задача гэтых нататкаў — не рэцэнзаванне беларускага перакладу «Фаўста», а яго навукова-крытычны разгляд з мэтай садзейнічаць вучобе перакладчыкаў. Матэрыял, які прапануецца чытачу, — аб праблемах мастацкага перакладу, у дадзеным выпадку — паэтычнага перакладу, на матэрыяле «Фаўста» Гётэ на беларускай мове».

Мэта, пастаўленая аўтарам артыкула, вартая самай шчырай павагі, але, збіраючыся садзейнічаць вучобе перакладчыкаў мастацкай літаратуры, аўтар не павінен ні на хвіліну забываць аб вялікай адказнасці, якую ён на сябе бярэ, паставіўшы такую задачу. Павінен ён не забываць і аб тым, што нават сама назва яго артыкула «Перакладаць па-сапраўднаму» патрабуе, каб і артыкул з такім гучным імем быў напісаны па-сапраўднаму, перш за ўсё добрай мовай і пераканаўча. Аднак ужо апошні сказ з вышэйпрыведзенай цытаты прымусіае насцярожыцца, бо адразу кідаецца ў вочы яго стылістычная недасканаласць. Але не будзем прыдзірацца да аднаго сказа.

Да 75-годдзя з дня нараджэння Пятруся БРОЎКІ

ЖЫВАЯ
І
ВЕЧНАЯ
ПАЭЗІЯ

Сам сабе задаю пытанне, колькі год ведаю паэзію Пятруся Броўкі, колькі год ведаю імя, якое стала візітнай карткай трапяткага зівата Беларуса, і адказаць не магу.

З першага рытмічнага радка, прабэжанага па складах, з першых сказаў, напісаных у сшытку па роднай мове, з першага верша, які сам вывучыўся на памяць, ведаю гэтае імя, ведаю гэтую паэзію, што стала неад'емнай часткай паэзіі нашай краіны.

Улюбёнец Янкі Купалы, паважаны сябра і таварыш майстраў літаратур усёй нашай шматмоўнай дзяржавы, паэт па прызначэнні і перакананні, глыбокаадукаваны вучоны і грамадскі дзеяч, Пятрусь Броўка здзіўляў усіх аматараў і даследчыкаў паэзіі натуральнасцю таленту і шматгранным багаццем асобы.

Давер да свайго чытача, да

слухача, адкрытасць і шчырасць выклікалі адпаведнае пачуццё, выклікалі ўзаемапавагу і радасць духоўнай аднасці. Паэт не хітрыў, не стараўся браць свайго чытача на жыццё таемнасці літаратурных прыёмаў і даўно вядомых у вузкім коле атрыбутаў уяўнай паэтычнасці. Ён ішоў разам са сваім часам, разам з клопатамі і трывогамі эпохі, але ішоў наперад, быў там, дзе падзеі вірылі круцей, дзе быў найболей неабходным.

Бабры і лісы скарб у норы
Нясучы. У кожнага нара.
А я свой скарб, нібы шахцёры,
З глыбіння сэрца—на-гара!

Гэта не метафара, не ў кабінетных пакутах знойдзены вобраз, гэта сталы стан душы паэта, ягонае імкненне быць карысным людзям, ягоная радасць дзяліцца самым запаветным з усімі, хто прагне чысціні думкі і святла радка паэзіі.

Не на адну былую воласць хапіла б званняў, пасада і ўзнагарод, якія Пятрусь Броўка, патомны ратай, здабыў працай таленту і непахіснасцю сумлення. Цяжар славы, славы гучнай і заслужанай, насіў лёгка, з годнасцю. Слава гэтая не адрывала яго ад надзённых спраў свайго часу і свайго народа, а рабіла больш чуйлым і ўважлівым да патрэб рабочага і калгасніка, земляка і літаратара-пачаткоўца. Было цікава бачыць толькі што напісаны верш на лістку з дэпутацкага бланкета. На адным баку радкі, прадыктаваныя турботамі дня і нецярплівасцю радасці, а на другім—друкаванымі літарамі значыўся абавязак-напамін: «Дэпутат Вярхоўнага Савета СССР».

На такіх жа лістках пісаліся словы парад і рашэнняў хадака народных спраў, вырашаліся і лёс выбаршчыкаў, і іхнія просьбы, іхнія патрабаванні.

Абсяг дзейнасці Пятруся Броўкі толькі мог уразіць. Вытлумачыць яго і нават падлічыць усіх штодзённых, штохвілінных турбот і спраў было немагчыма. Свой магутны талент паэта, празаіка, публіцыста, арганізатара, кіраўніка Пятрусь Усцінавіч не распыліў на дробязі, час, адведзены яму самой гісторыяй нашай літаратуры і культуры, якія вымагалі паскоранага развіцця, не змарнаваў. З часам, з рабочым настроем у народнага паэта былі адносіны ўзаемапашанлівыя, па-сялянску джэнтльменскія.

Люблю на золаку ўздымацца
І дзень распачынаю свой,
Я ведаю — натхненне праца,
А з працай добры і настрой...
Заходзіць сонца. Спачываю
І веру ў заўтрашні прамень—
Я сам настрой сабе ствараю
І ў сонечны, і ў хмуры
дзень...

На сваю працоўную вахту да сонца ўставаў паэт, разам з сонцам шчыраў увесць дзень, ра-

Генадзь ПАШКОЎ

ПЕТРУСЮ
БРОЎКУ

Абняты буяннем лугоў карміцелькі нашай і песні, дуброўным прасцягам Палесся, азёрным Ушацкім і Прэсні, дзе ўсё да галінкі—яго! Вятрыста

зялёнай заваяй калышацца жыта ў міжбор'і. Вы—сейбіт.

Вы шчодрэ пасеялі словаў гарачых сузор'і. Праўдаю камуніста, трывожным бяссоннем рэўкома

ва мне прарастае ўрачыста Ваша святое слова. Калышацца спеўны прасцяг. А песню

на золкім ветры падхопліваюць, як сцяг, зямлі маладыя паэты.

ПАЭТУ
ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Здымачная група кінастудыі «Беларусьфільм» завяршае работу над дакументальнай стужкай, прысвечанай народнаму паэту БССР, вядомаму грамадскаму дзеячу, Герою Сацыялістычнай Працы, лаўрэату Ленінскай прэміі і Дзяржаўных прэмій СССР і БССР Петрусю Усцінавічу Броўку.

Здымкі вяліся ва Ушацкім раёне, у Полацку, Мінску і іншых месцах, дзе жыў і працаваў П. У. Броўка.

П. Броўка сярод пісьменнікаў. 1966 г.

На радзіме паэта. 1975 г.

Г. Бураўкін, К. Крапіва, П. Броўка, М. Матукоўскі. 1976 г.

АД ЧЫТАЧОЎ
УКРАЇНЫ

Я радавы чытач, але добра ведаю жыццёвы і творчы шлях Пятруся Броўкі. І мне хацелася б падкрэсліць, што на Украіне ён—самы шануны паэт, што яго творы чыталі, чытаюць і будуць чытаць, услаўняючы добрым словам слаўнага сына беларускага народа.

Творы П. Броўкі блізка ўкраінскаму чытачу сваім народным духам, мастацкай дасканаласцю, праўдзівасцю адлюстраваных людскіх характараў і падзей эпохі. Мне даводзілася чытаць Броўкавы вершы і паэмы не толькі ў перакладзе на ўкраінскую мову, але і ў арыгінале. Яны заўсёды захаплялі і хвалілі мяне, як і многіх іншых яго чытачоў на Украіне. Пасля сустрэчы з яго паэзіяй і часта пісаў Петрусю Усцінавічу, выказваючы яму

свае шырыя пачуцці. Нас, украінскіх чытачоў, асабліва радавала тое, што П. Броўка шчыра, ад душы, шанаваў культуру ўкраінскага народа і меў блізкае творчыя і асабістыя сувязі з многімі

дзелямі культуры Украіны — П. Тычынам, М. Рыльскім, А. Малышам, М. Нагнібедай. У 1964 годзе, калі адзначалася 150-годдзе з дня нараджэння Тараса Шаўчэнкі, я разаслаў пісьменнікам і дзелям культуры 150 паштовак з партрэтаў набзара. У тым ліку і народнаму паэту Беларусі Петрусю Броўку, падкрэсліўшы ў сваім лісце ролю яго ў папулярна-цыфі шаўчэнкаўскай паэзіі сярод беларускага народа. І неўзабаве атрымаў дарагі для мяне аўтограф, фотакопію якога бачыць чытач.

Украінскі народ высока цаніў творчасць беларускага паэта. Ва ўсіх энцыклапедыях, літаратурных даведніках змешчаны артыкулы і партрэты Пятруся Броўкі. Яго творы сістэматычна перакладаюцца на ўкраінскую мову. Імя паэта назаўсёды ўпісана ў гісторыю ўкраінскай культуры поруч з яго землякамі — М. Багдановічам, Я. Купалам, Я. Коласам і іншымі выдатнымі беларускімі паэтамі.

Паўло ДУБІНКА, кнігалюб.

Жданаў.

ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ шырока вядома і ў Беларусі, і ў Савецкім Саюзе, і за яго межамі. І перш за ўсё — як выдатнага, самабытнага паэта, арыгінальнага празаіка. Куды менш наш чытач ведае Броўку — публіцыста, крытыка, літаратуразнаўца. Між тым, і на гэтай ніве дзейнасць народнага паэта азначана сур'

на імкнучца ў прасцяг і ўглыб. Таму і вынікае неабходнасць уважліва паставіцца да меркаванняў П. Броўкі пра таго ці іншага пісьменніка або ягоны твор. Гэта дае магчымасць грунтоўнай асэнсавання яго ўласнаму творчому біяграфію, накірунак яго захапленняў і мэтайскенняў, яго клопатаў пра будучыню роднай літара-

З КЛОПАТАМ
ПРА ЛІТАРАТУРУ

банымі дасягненнямі. У артыкулах, успамінах, нататках Броўкі, як і ў паэтычнай і празаічнай творчасці, вырысоўваецца высакароднае аблічча грамадзяніна і пісьменніка, талент, праца, веды якога былі цалкам аддадзены служэнню людзям, Радзіме.

П. Броўка, з'яўляючыся доўгі час старшынёй праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і БССР, членам Цэнтральнага Камітэта КПБ, неаднойчы выступіў на з'ездах, канферэнцыях, розных нарадах. Натуральна, што ён гаварыў (і пісаў у саюзным і рэспубліканскім друку) па самых разнастайных праблемах жыцця. Выступаў палка, усхвалявана, з веданнем справы, шчыра і бескампрамісна. Але заўсёды і ўсюды быў ён найбольш зацікаўленым у гаворцы пра мастацкую творчасць — ад самых агульных праблем развіцця савецкай літаратуры, беларускай — у асаблівасці, да разгляду творчасці асобных, найбольш блізкіх яму пісьменнікаў.

Шырока, часта П. Броўка разважаў аб інтэрнацыяналізме савецкай літаратуры, аб брацкіх ўзаемасвязях нацыянальных савецкіх літаратур. У яго выступленнях — і ў друку, і вусных,—бадай, вельмі часта можна сустрэць развагі пра творчасць пісьменнікаў, паэтаў — прадстаўнікоў розных народаў, пра іх асобныя творы. Часцей за ўсё гэта кароткія нататкі—як адбітак уражання ад прачытанага, як згадка пра любімага пісьменніка ці асобны твор, як прызначэнне таму, хто застаўся ў памяці і дабратворна паўплываў на ўласнае светаўспрыманне, на ўласную паэтыку, як успамін ад сустрэчы з добрым чалавекам.

Кола Броўкавай зацікаўленасці культурным і мастацкім набыткам чалавецтва досыць дзіяметральна-шырокае, абсягі такой зацікаўленасці неадоль-

туры і мастацтва. Асабліва шмат праніклівых, сардэчных слоў сказаў Броўка пра рускую літаратуру, пра такіх яе выдатных прадстаўнікоў, як М. Горкі, Д. Бедны, У. Маякоўскі, А. Твардоўскі, А. Пракоф'еў і іншыя.

Учытаемся ў словы П. Броўкі, прысвечаныя А. Твардоўскаму. «Ёсць паэты, творчасць якіх больш блізкая сэрцу сельскага жыхара, ёсць сельяры, чыя муза прысвечана рабочай тэме, ёсць майстры, паэзія якіх прызначана таксама для майстроў, усенародная. І я перакананы, што цяжка знайсці чытача, якога б не хвалілі яго творы, — пісаў беларускі паэт у «Літаратурнай газетзе». І далей: «Я ведаю і люблю паэзію Твардоўскага з самых першых вершаў. Шмат хто з пісьменнікаў заваёўвае любоў чытача паступова, з гадамі, а вось да яго прызнанне прыйшло адразу. Нельга сказаць, што ў яго не было адсёву на літаратурным шляху—ён жа паэт строга і патрабавальны да сябе. Імяна таму ён паўставаў перад чытачом ва ўзбраенні свайго майстэрства.

Твардоўскі заваяваў увагу чытача рэчамі, якія па глыбіні думкі і акрэсленасці формы былі здзіўляюча блізкія народу. І яго «Краіна Муравія», і «Васіль Цёркін», і «За даллю—даль», і вершы аб Леніне, і многія іншыя з'яўляюцца як бы стрыжнявымі, адлюстраванымі час, наша савецкае жыццё».

П. Броўка гаварыў і пра сувязь выдатнага рускага паэта з Беларуссю, аб адносінах да яго нашых паэтаў: «У Аляксандра Твардоўскага шмат вучняў. На яго паэзіі вучыліся і вучацца паэты ўсёй нашай шматнацыянальнай краіны. Вялікі ўплыў зрабіў ён і на нас, беларусаў».

біў сонечны настрой свайму чытачу, свайму краю.

Як сейбіт да зерня, ашчадны быў Пятрусь Броўка да слова, да таго шматзначнага і глыбінна-настрыманага, якое адно можа ўскалыхнуць душу чытача, выказаць і думку, і пачуццё вершаворца.

Прамы прадаўжальнік лепшых традыцый Янкі Купалы і Якуба Коласа, Пятрусь Броўка быў наватарам у паэзіі. Наватарства гэтае было не вонкавае, не кідкае. Само жыццё, якое абнаўлялася, абнаўляючы людзей і ваколле, знаходзіла ў радках і вобразах, у рытмах і плыні верша пранікнёнага майстра новае выяўленне, сваё адметнае ўвасабленне. Броўкаўскі верш не зблытаеш ні з чым, нават у перакладзе на іншую мову. Бо ў кожным свой свет, сваё святло, свой рух думкі, як рух каранёў, як рух соку і спрадвечных дрэў роднай зямлі.

Сталая думкай і майстэрствам вершы няўрымснага паэта ўзняліся над маладнякоўскай

бурапенай, шырыя і ўзрушаныя перажылі серыйнасць паэзіі нівеліроўкі і крыклівага штампу, сярод здавалася б, амалоджанай плыні апошняга часу радкі Пятруся Броўкі працінаюць маладой нерастрэчанасцю пачуцця і дзёрзкай свежасцю адчування і ўспрымання свету, часу, падзей.

Вобразы броўкаўскай паэзіі зямныя, але не прыземленыя, карані іхнія глыбока ідуць у родную глебу, а кронны з зорамі гутараць.

І ўспыхнуць словы,
як пупышкі,
І верш, як яблыня, цвіце...

Цвет яблыні, цвет надзеі ў Беларусі акружаны асаблівай увагай. Трэба выстаяць на сіверах, трэба пад няшчодным сонцам выспеліць чырванашчокае падабенства зямнога шара і сонца самога.

І дужа шчымымі было бачыць, як сёлета цвілі яблыні ў Пуцілкавічах. Цвілі позна, нібы чакалі, каб зямляк пагледзеў на іх, цвілі надзвычай

шчодро, нібыта сама паэзія Пятруся Усцінавіча, сцвярджаючы вечнасць цвета і плода, надзеі і плёну. У ласкавых гурбах танула радзіма паэта. Жывым вянком ягонай паэзіі цвілі сады ў Пуцілкавічах.

І самі шапталіся радкі паэта:

Я ведаю, час прыйдзе гэтакі—
Усё працнецца пры вясне;
Як матылі, успыхнуць кветкі...
І нехта ўспомніць пра мяне.
Аднойчы ўдзень, а можа
Уранку,
Сыдуцца хмары чарадой,
Між чорных хмар блісне
маланка...
І нехта ўспомніць воблік мой.

Незабыўны Пятрусь Усцінавіч!

Сёння, у дзень Вашага 75-годдзя, хочацца сказаць, не нехта ўспомніць, а праз дзесяткі год будуць помніць усе, каму дарага родная культура, родная літаратура, не забудуць свайго паэта, свайго песняра.

З намі назаўсёды застаецца жывая і вечная паэзія Пятруся Усцінавіча Броўкі!

Рыгор БАРАДУЛІН.

З павагай адносіўся Пятрусь Усцінавіч да свайго ленынградскага сябра Аляксандра Пракоф'ева. У сувязі з яго шасцідзесяцігоддзем П. Броўка пісаў: «Вельмі імкліва бяжыць час, і гэта так. Здаецца, зусім нядаўна, гэта было ў 1930 годзе, мы, маладыя беларускія паэты... чыталі вершаваныя зборнікі Пракоф'ева «Полдзень» і «Уліца Красных Зорь».

Памятаю, што, сабраўшыся не дзе ў Мінску, на вуліцы. Розы Люксембург, Глебкі, Лужанін, Хадыка і я па некалькі разоў парачыталі «Шлі над морем буревестнікі», «Товарыш», «Разговор по душам» і шмат якія другія рэчы.

...Многа сяброў у нашага дарагога друга. Аб гэтым гаворыць шмат вершаў, перакладзеных ім з моў брацкіх народаў на рускую мову. Вельмі любілі яго нашы народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас».

Руская літаратура, украінская таксама, заўсёды трывала ўваходзіла ў творчы набытак паэта. На пытанне, зададзенае мной у анкетце аб яго адносінах да літаратур усходнеславянскіх народаў, ён адказаў: «Любіў Пушкіна, Некрасава, Лермантава, Шаўчэнка. Сваёй надзеянасцю прыцягвае мяне і паэзія Дзям'яна Беднага. Папераменна захапляўся па Ясеніным, то Маякоўскім, то Ясеніным, глядзячы на іх рознасць, палюбіў абодвух, знаходзячы ў кожнага геніяльнасць».

Надзвычай высокую зацікаўленасць праяўляў П. Броўка да ўкраінскага народа, да яго літаратуры. Да 300-годдзя ўз'яднання Украіны з Расіяй украінскі часопіс «Вітчизна» ў пятым нумары за 1955 год змясціў публіцыстычны артыкул П. Броўкі «Супольная доля». Паэт неаднойчы выказаўся пра пісьменнікаў брацкага народа. Пра П. Тычыну, пра У. Сасюру... Вядома, пра Тараса Шаўчэнка, вялікага Кабзару (шаўчэнкаўскі «Кабзар» на беларускай мове выйшаў яшчэ да вайны). Напярэдадні 125-годдзя з дня нараджэння Шаўчэнка П. Броўка ў 1938 годзе разам з Купалам і Коласам напісаў артыкул «Да юбілею вялікага паэта - рэвалюцыянера» («Звязда», 29 жніўня 1938 г.). Пасля яшчэ з'явілася некалькі выступленняў.

Упершыню пазнаёміўся з П. Броўка з паэзіяй Шаўчэнка ў раннім школьным узросце, дзякуючы свайму добраму настаўніку. «Старанна хлапечымі галасамі выводзілі мы шаўчэнкаўскі «Запавіт», і здавалася нам у той час, што невялічкая рэчка Ушачка быццам шырэе і шырэе, а вылецеўшы аднекуль свежы вецер нібы і сапраўды ўздымае грозныя

хвалі. Спявалі і чулі, што сіла гэтых слоў дае моц грудзям, і хацелася зрабіць у той час нешта вялікае і грознае».

Добрым словам азваўся П. Броўка і аб сваіх суседзях-прыяцелях літоўцаў. Пра еднасць і добрасуседства беларусаў і літоўцаў гаварыў ён у артыкуле «Навечна злучыліся нашыя брацкія народы». Да Тыдні літоўскай літаратуры ў Беларусі П. Броўка піша артыкул «Наша дружба моцная, як ніколі». На ўрачыстым сходзе ў Вільнюсе ў сувязі з Тыднем беларускай літаратуры выступіў з прамовай, якая ў «Ціесе» (21 верасня 1958 г.) апублікавана пад назвай «Песні як свабода, як сонца». «Навекі з жыццём» — назваў ён свой артыкул, прысвечаны класіку літоўскай паэзіі Саламеі Нерыс. Ёсць у П. Броўкі і артыкул пра аднаго з пачынальнікаў новай літоўскай літаратуры — К. Данелайціса, дакладней — пра яго сусветна вядомую паэму «Поры года» пад назвай «Слава літоўскага народа». У часопісе «Пергале» (№ 5, 1952) змешчаны артыкул «Сустрэча з П. Цвіркам».

Даўняе сяброўства звязвала П. Броўку з вядомым латышскім паэтам Янам Судрабалкам. Зусім натуральна, што беларускі паэт павіншаваў свайго латышкага сябра з нагоды яго юбілею.

«Мне давалося з народным паэтам Беларусі Янкам Купалам і Міхасём Лыньковым пазнаёміцца з многімі латышскімі пісьменнікамі, у тым ліку і з Янам Судрабалкам, у дні з'езду саветскіх пісьменнікаў Латвіі, у чэрвені 1941 года ў Рызе, — пісаў П. Броўка. — У тыя дні пазнаёміліся Янка Купала з Янам Судрабалкам. Янка Купала расказаў нам пасля, што ў асобе Яна Судрабалка ён убачыў дастойнага вучня і саратніка вялікага латышкага пісьменніка Яна Райніса. Знаёмства з Янкам Купалам глыбока запала ў душу і Яна Судрабалка, ён з любоўю ўспамінае пра гэта ў сваіх вершах».

Але, вядома, бліжэй за ўсё была П. Броўку літаратура беларуская, творчасць яе класікаў — Янкі Купалы і Якуба Коласа. «Якуб Колас быў цудоўным настаўнікам маладых пісьменнікаў. Можна смела сказаць, што няма сёння ніводнага беларускага літаратара, які б не адчуў яго плённага ўплыву», — з прызнаннем і ўдзячнасцю сказаў П. Броўка пра народнага пісьменніка.

У канцы грознага 1942 г. П. Броўку было даручана пехаць у Ташкент, каб там сустрэцца з Якубам Коласам.

«Некалькі гадзін расказаў я Канстанціну Міхайлавічу і пра астатнія дні Купалы, і пра тое,

што адбывалася тады на прыгнечанай зямлі Беларусі, — піша П. Броўка. — Колас цікавіўся ўсім і ўсімі. Не было ніводнага з нашых франтавых хлопцаў, пра каго б ён не ўспомніў».

Расказаў Пятрусь Усцінавіч і пра самога Коласа, пра яго выгляд, настрой, перажыванні:

«Выгляд яго быў скуднелы і даволі засмучаны, расказаў ён і пра свае вандраванні, часта ўспамінаў Юрку, свайго сярэдняга сына, ад якога не было вестак з фронту. З болей гаварыў ён пра пакуты роднага народа. Але ў паэта не было роспачы:

— Зломіць, зломіць сабе карак гэты бандыт Гітлер. Петрусь, захлынецца ён у сваёй жа крыві, — пераканана сцвярджаў ён. — І мы з табой паходзім яшчэ і па Мінску, і па балачанскіх сцэжках па грыбкі».

Неаднойчы пісаў П. Броўка і пра Янку Купалу. «Я шчаслівы, — падкрэсліваў ён, — што многа год ведаў Янку Купалу. Часта даводзілася сустракацца з ім, гутарыць, выслухоўваць яго сардэчныя пароды. Ды хіба я адзін такі? Кожны з нас, каму выпала шчасце прыйсці ў літаратуру пры яго жыцці, быў яго шчырым прыхільнікам і вучнем».

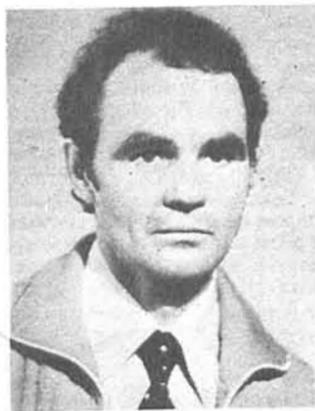
Натуральна, П. Броўка сябраваў з многімі пісьменнікамі свайго пакалення, але не забываў і пра маладзейшых, якія ў свой час толькі ўступалі ў літаратуру. Прыклад? У артыкуле «Крыніца натхнення—сучаснасць», змешчаным у верасні 1962 г. у «Літаратуры і мастацтве», разважаючы аб выхаванні літаратурнай моладзі — «маладых працаўнікоў-літаратурнага фронту», П. Броўка хоць і сцісла, але грунтоўна, вызначаючы творчую адметнасць, пісаў пра І. Пташнікава, Б. Сачанку, Р. Барадуліна, Д. Бічэль-Загнетава, В. Адамчыка.

Пра дбайную зацікаўленасць Пятруся Броўкі станам, развіццём роднай літаратуры і культуры сведчаць і яго водгукі на пераклады на беларускую мову пісьменнікаў-класікаў замежных літаратур. Так, пільную ўвагу П. Броўкі прыцягнулі пераклады геніяў англійскай літаратуры Шэкспіра і Байрана.

Пра Пятруся Броўку—крытыка, літаратуразнаўца — можна было б гаварыць яшчэ шмат. Але і згаданыя тут меркаванні, думкі, уражанні паэта пра літаратуру, асобных пісьменнікаў даюць усе падставы сцвярджаць, што ў літаратурным працэсе вялікую ролю іграў не толькі паэзія і проза Броўкі, але і яго крытычная і літаратуразнаўчая творчасць.

Міхась ЯРОШ.

Васіль ЖУКОВІЧ

Няхай ім, людзі, добра спіцца, не патривождзе іх да дня. Старым ялінам, знаю, сніцца надзея — порсткі маладняк.

Кроплі расы — дасканалыя ноты,
песні пачатак яны мне далі.
Сёння твая ў паднябесся пляшчота,
сцішаны твой неспакой у раллі.

Чую, глядзіць на мяне ўся прырода
так задуменна — тваімі вачмі.
Шчасце маё родам з цяжкага года...
Мог не сустрэць — ажно сэрца шчыміць.

Доля ці ўдача?...
Поле, дарога,
кроплі-расінкі на правадах...
Радасна, ажно крадзеца трывога:

«Што там чакае — у новых гадах?..»

Калі бярозка з ветрам б'ецца, стаіць, адна на ўвесь абшар, не ломіцца, хаця і гнецца, — кажу: ёсць у бяроз душа.

Калі нявестай, ўся у белым (а пад вянец адзеў мароз), маўчыць — аб нечым набалелым, — кажу: душа ёсць у бяроз.

Калі на пальчыках з лагчыны падцягнецца ў сакавіку, займе праталінкі вачыма там, на далёкім беражку

(усё наўкола ў родным краі бярозку ўзрушвае да слёз), — я апантана паўтараю сваё: душа ёсць у бяроз.

Ні ясным днём, ні ноччу цёмнай мой век ва мне не заглушаў любімых вобразаў. Нястомна нясу...

Ёсць у бяроз душа.

Пад сонцам пушчанскія хвой гудуць, несціхана шумяць. У пошме штосьці жывое, а што — немагчыма спазнаць.

Пра сэнс існавання, пра долю узносіцца думка сама. Вышэй за радзіму і волю нічога на свеце няма.

Неверагодна ціха ў лесе, нат спеву птушак не чуваць. І, не зваяжучы на месяц, яліны стомленыя спяць.

На вадапой.

Фота Э. ЭЛКСІНА.

У ЧАЦВЕРТЫ РАЗ тэатр імя Станіслаўскага прыязджае на сцэні ў Беларусь. Значна, гэтрні на яго спектаклях нашы тэатралы могуць параўноўваць «дела давно минувших дней» і не надта даўно мінулых—з днём цяперашнім. У глядзельнай зале можна пачуць водгалас суму па «лепшай пары», калі на сцэне зыхацеў маладога непаўторна Яўгенія Урбанскі, калі гучаў хрыплаваты гаварок Яўгенія Ляонава, калі (як шкада, што нядоўга) давалося захапляцца прадукцёна і рэдкай праўдзівасцю Аляксея Глазырына. Перагортваючы старыя запісы, знаходжу нататкі пра лірычную тэму Яўгенія Ляонава—гуманізм, павягу да годнасці чалавека, што так светла прагучала тады і ў «Днях Турбінных», дзе ён быў светлым юным Ларыёсікам, і ў «Вучні д'ябла», дзе быў такім няшчасным, смешным, такім неразумным Крысці, і ў ролі Вінчэнца дзі Прэторэ, маленькага чалавека, скалечанага бяздушнай машынай капіталістычнага ладу. Знаходжу нататкі пра першую ролю Яўгенія Урбанскага ў тэатры імя Станіслаўскага. Гэта — Рычард Даджэн, у агарубелай душы якога акцёр раскапаў вялізныя запасы чалавечнасці і даброты. А яго Джон Проктар у «Сэйлемскіх вядзьмаках» і Ян у «Першым дні свабоды»!

Чаму прыгадваюцца тыя гастролі 1964 года? Не толькі жудачы падакронічкі тым гадам—пажоўклывы старонкі захоўваюць памяць пра другасную «Чайку» і пра крыўдны «дзяжурны» спектаклі. І, аднак, гэта былі сапраўды шчаслівыя дні, асветленыя талентам унікальных акцёраў, мэтанакіраванасцю пошукаў, маштабнасцю драматургіі. І калі мы сустрэліся з тэатрам праз дзевяць гадоў пасля таго, нас засмуціла прыглушанасць яго годася. Здавалася, тэатр прадаўся сваім шляхам, але—больш марудна, падоўгу затрымліваючыся на паўстанках, а яго абганяюць магутныя і гучнагалосныя браты... Хаця і ў тыя дні дарагая тэатру тэма гуманнасці прагучала ў настраўленым Л. Варпахоўскім «Прадаўцы дажджу» (захаваным у афішы і сёння), а маральная праграма была—сур'ёзна і адказна—заяўлена ў камедыі А. Вампілава «Развітанне ў чэрвені», пастаўленай А. Таўстаногавым у 1972 годзе, цяпер абноўленай і зноў прывезенай на гастролі...

Сёння колішнія перамогі і перажэнні застаюцца толькі фонам—сёння мы чакаем ад тэатра адказу: якая ж далейшая скіраванасць яго творчасці, яго сённяшняя эстэтыка, сённяшняе творчае крэда? Гастрольная афіша не цалкам ахоплівае разнастайнасць рэпертуару масквоўскага тэатра. Аднак па ёй можна вызначыць, на які спектакль тэатр ускладае асаблівы надзеі, каб «выгадна» паўстаць перад глядачом. Зразумела, у ёй адлюстраваліся і тэндэнцыі новай, маладой рэжысуры.

Тры здольныя рэжысёры—Аляксандр Таўстаногав, Алякс Васільеў, Барыс Марозаў—фарміруюць творчае аблічча тэатра. Працэс гэты працяглы і няпросты, аднак ужо сёння можна меркаваць калі не правынікі, дык пра вехі, што пазначаюць новы шлях тэатра да гэтага моманту. Гэтыя тэндэнцыі аглядаюцца ў афішах спектакляў—не надта дакладная мерка поспеху; гэта, асаба. Усё ў спектаклі сфакусіравана на пазце—Сірано. Рэжысёр не захапляецца жывапісаннем антуражу эпохі, хаця і не грэбуе ім, знаходзячы там неабходнае для сваёй задумкі. На сцэне шмат драўлянага: цяжкія колы, сцены з масіўных дошак,—усё гэта ўтварае вобраз спектакля і вобраз старадаўняга тэатра; сцэна, якая паўрачываецца з рыпеннем, трансфармуецца ў дом на змрочнай парыжскай вуліцы, навіс дахам у кандытарскай Рагно, уздымаецца крута, як крэпасць, у Арасе... Вялізныя колы—як лёс—шматзначныя і няўмольныя. Гэта крылы таго млына—лёсу, якія «...шалёна круцяцца, скідаючы ў гразь або падкідаючы да самых зор!».

Надзвычайна выразная на гэтым фоне сцэна дуэлі Сірано, быццам знятая рапідам. Можна разгледзець кожны рух, фіксіруюцца ўколы шпагі, увёрткі. Рухаюцца дуэлянты, пільнуючы адзін аднаго і дастаючы шпагаю, быццам у недрэчным сне, абуджэнне ад якога—чыя-небудзь пагібель. У гэтым баі не могуць нараджацца вершы, таму Сірано прыдумвае сваю славу тую баладу ў моманты перадышкі. І так кожны раз, складаючы вершы, ён будзе быццам аддзелены ад усяго навакольнага нябачнай сцяноу. Вышэйшы за ўсіх і ў баку ад усіх, адкінуўшы непатрэбную цяпер шпагу, адбіваючы нагою прытм, ён чытае вершы манатонна, як звычайна чытаюць паэты, дбаючы толькі пра дакладнасць сэнсу, з пальямным жаданнем быць зразуметым...

Звычайна пастаноўкі растапаўскай п'есы «асуджаны на поспех» і ідуць з аншлагам. Рэжысёр Б. Марозаў імкнецца аддзілі ад вядомых шляхоў, ад навакольнага, пазнаваць усё гісторыяў паставак «Сірано...». Гэтага вымагала яго задума: звярнуцца да «мужнага» перакладу У. Салаўёва, адрывіцца ад пастававачых эфектаў, ад акцёрскага «бельканта», ад традыцыйнага канфлікту прыгажосці і брыдкасці, калі тэатр упарта даводзіць (уступаючы ў прамую супярэчнасць са сваім прызначэннем—апяваць прыгажосць), што прыгажосць адступіла перад красамоўствам і сілай розуму.

Акцёр Сяргей Шакураў—Сірано не загрымаваны і не «ўпрыгожаны» легендарным носам. Ён спрытны, прыцягальны і зусім натуральны. Канфлікт фармальна саступае месца саперніцтву паміж каханнем—

і Каханнем. Гэты Сірано—вельмі засяроджаны, напружана-ўдумлівы, з абсалютным слыхам на пошласць; ён рэагуе востра, імгненна, наступальна, бо «трэба жыць—і трэба смець». Акцёр пранік у чалавечы свет Сірано—мысліцеля, паэта, гуманіста. Гэты Сірано ў радаслоўнай мае Дон-Кіхота—праўда, ён больш цвярозы, больш іранічны, больш сучасны, але ніколі не менш у ім рыцарскага. «Прыемна быць самім сабою!»— вось, аказваецца, чаму ён штодня ідзе на подзвіг... у імя чужога каханья.

Мікалай Салант, Рыма Быкава, Міхаіл Янушкевіч, Таццяна Майст—кожны з выканаўцаў вядзе сваю тэму дакладна, з глыбокай душэўнасцю, і радуе акцёрскае суладдзе ў ўзаемаразуменне.

Можа быць, толькі яшчэ адзін спектакль, «Дарослая дачка маладога чалавека» па п'есе В. Слаўбасца, вызначае такую ансаблявасць, акцёрска і рэжысёрска злітнасць. У спектаклі А. Васільева кожны герой цікавы нам у кожную хвіліну яго сцэнічнага жыцця—простыя, бытавыя ўчынкі і дзеянні выкананы ў спектаклі з высokaй тэатральнай чароўнасцю. Рэжысура «Дарослай дачкі...» не абмінаючы і не прыглушаючы таго, што часам разводзіць герояў далёка адзін ад аднаго, — шукае і знаходзіць тое, што іх аб'ядноўвае. Аказваецца, сутнасць у тым, як шукаць. Знешняя вастрыя форма спектакля зусім не самамэта, яна—апасродкаванае выяўленне ўнутранай паэзіі, неспаконна, якойсьці непадробнасці існавання герояў.

Аляксей Арбузаў у нядаўнім выступленні на тэлебачанні сказаў між іншым пра тое, быццам А. Васільеў пасля таго, як паставіў для г. Яніфрэмавым «Сола для гадзіннік з боем», некалькі гадоў нічога не рабіў у Мастацкім тэатры. Цяжка пагадзіцца з драматургам. Ці ж можна палічыць гады, праведзеныя сярод мхатаўцаў, «творчым прыстоём», калі ў гэтыя гады рэжысёр супрацоўнічаў з В. Андрэўскай, М. Яншыным, В. Станіцыным, А. Грыбавым, М. Прудкіным! А вучоба ў М. Кнебель... «Універсітэты» А. Васільева былі зайздросныя, і ў яго свежай рэжысёрскай індывідуальнасці, канечне ж, ёсць іх немалая доля.

Паэтычны спектакль Б. Марозава па п'есе С. Шальцяніса «Прэч, кашчавая, прэч!» пабудаваны як маналог пра спасціжэнне юным героем свету ў яго складанасцямі, горыччу і хараством. Успаміны ажываюць, калі мы да іх дакрамаем, у іх вяртанні да нас няма, у доўнай стройнасці, існуе толькі своеасабліва алагічная логіка... І зноў гучыць у гэтым спектаклі лейтматыў тэатра, уваасоблены ў тэму веры ў стойкасць і перамогу даброты. Мастак М. Іўнікі абмежаваў свет дзяцінства Андруса (С. Багаў) сценамі з суровага палатна, разрысаванага дзіцячымі малюнкамі. Вырасце Андрус—і ён расхіне гэтыя сцены, ідуць у яго лікі дарослы свет. Але да таго, знясілены недзіцячымі клопатамі, закрычыць: «Дайце мне яшчэ трохкі пабыць непаўналетнім!».

Свет дзяцінства зусім не безмяцежны,—сцвярджае спектакль. Ды хіба настолькі ўжо неабходна з часам адмаўляцца ад усіх дзіцячых ілюзій? Можа быць, захаваўшы якіясьці з іх, мы захоўваем у сабе чалавека...

МЫ ГАВАРЫЛІ толькі пра некалькі работ тэатра. Але пра тыя, якія, на наш погляд, вызначаюць яго сённяшнія пошукі, і, мабыць, яго будучыню. Так сказаць, «надвор'е на заўтра». Рабіць прагнозы, асабліва для тэатра, ды яшчэ старонняму назіральніку, — справа непаздзейная. Але ж многае ў цяперашнім жыцці станіслаўскага падаецца абяцаннем добрага плёну.

Лілія БРАНДАБОЎСКАЯ.

НАДВОР'Е НА ЗАЎТРА...

НА СПЕКТАКЛЯХ МАСКОЎСКАГА ДРАМАТЫЧНАГА ТЭАТРА ІМЯ К. С. СТАНІСЛАЎСКАГА

Сцэна са спектакля «Сірано дэ Бержэрак».

Сцэна са спектакля «Дарослая дачка маладога чалавека».

М. Янушкевіч у ролі Белана («Мелодыя для паўліна»). Фота А. ДЗМІТРЫЕВА.

Мелодыя для паўліна» можа быць вырашана толькі праз акцёраў і толькі імі: спектакль сцвярджае самакаштоўнасць, унікальнасць кожнага чалавека. Людзі, якія сустракаюцца ў спектаклі, — зусім не пестуны лёсу, кожны з іх па-свойму адзінокі і нешчаслівы, мае патрэбу ў дабраце і ўвазе да сябе, бо даткліваму сэрцу балюча. Але, аддаючы сардэчную цэльню, яны робяцца не больш беднымі, а больш моц-

цнатліва хаваючы сваё. Паэт можа смяяцца з усяго свету і з самога сябе, але таргавацца дзеля сябе ён не стане—ні за радасць, ні за жыццё, ні за каханне...

ЦЯЖЭП ЗА ўсё засвоіць менавіта простыя ісціны, адзначаў М. Горкі. Слова простыя, як хлеб і вада, — спачуванне, суперажыванне дабрата — могуць застацца шаласценнем старога кніжкі, дзе яны напісаны, або дрыжаннем паветра, калі яны вымаўляюцца марна. І могуць набыць энергію, здатную разварушыць душу цэлай глядзельнай залы, і неаднойчы, а на працягу многіх тэатральных вечараў. «Самая моцная кафедра для свайго сучасніка» мусіць мець умелых і таленавітых прамоўцаў, якія добра ведаюць, што яны хочуць сказаць, упэўненыя, што гэта неабходна людзям...

Давалося нам убачыць спектаклі, у якіх адчуваецца настойлівы пошук тэатрам шляхоў да «аховы прыроды» ўнутры чалавека, нагадваючы нам пра крохкасць душэўнай раўнавагі, пра сабе, пра яе недастатковасць у рацыянальны век і пра моц нашай добрай волі. Пра гэта і «Мелодыя для паўліна», пастаўленая дыпломнікам ГІТІСа Рымасам Тумінасам. П'еса О. Заградніка «Мелодыя для паўліна» — сучасная меладрама, калі ўжыць гэты тэрмін без знака мінус. Малады рэжысёр выявіў свабоднае валоданне прафесіяй, талентна пастаноўшчыца, умельства старанна разабраць усе дзейныя лініі, звесці іх у гармонію тэатральнага ансамбля. У спектаклі зліліся трагедыя і лірыка, усмешка і слёзы. У ім гучыць і сарамлівая гордасць, і натуральная непаздзейнасць. Пастаноўшчык Р. Тумінас тут — сталы рэжысёр, з добрым густам, з любоўю да акцёраў.

«Мелодыя для паўліна» можа быць вырашана толькі праз акцёраў і толькі імі: спектакль сцвярджае самакаштоўнасць, унікальнасць кожнага чалавека. Людзі, якія сустракаюцца ў спектаклі, — зусім не пестуны лёсу, кожны з іх па-свойму адзінокі і нешчаслівы, мае патрэбу ў дабраце і ўвазе да сябе, бо даткліваму сэрцу балюча. Але, аддаючы сардэчную цэльню, яны робяцца не больш беднымі, а больш моц-

АНЕЧКА... ГАННА...

Уся яна — дзівосная неспадзяванасць. Сціпла так стаяла сярод мітусні, «ніношных» размоў. Стаяла адна, разгубленая і сарамліва засяроджаная ў самой сабе. Кволая, з надзвычай юным і адкрытым тварам дзяўчынка. А ў дзяўчынкі за плячамі — тэатральнае вучылішча імя Шчэпкіна, а цяпер вась — сцена тэатра на Малой Броннай. А ў дзяўчынкі — прафесійныя ролі ў тэлевізійных стужках «Алошні стрэл», «Блуканне па пакутах», у фільме «Вясенні прызыў».

Гаворыць рэжысёр фільма «Вясенні прызыў» П. Любімаў: — Я вырашыў здымаць Ган-

ну Камянюву адразу, як убачыў, без проб. Яна ўразіла мяне. Ва ўсім яе абліччы, вельмі сучасным і юным, высвечвала ўнутраная інтэлігентнасць. У Ганне дзіўна спалучаліся непасрэднасць, я б нават сказаў, дзіцячасць з высакорнай стрыманасцю і сур'ёзнасцю.

Вось такія яна дзючына, Ганна Камянюва, калісьці малая Анечка, якая кранальна, амаль кожную літару, выпявала: «Леў У-л-а-дзі-м-і-р-а-ві-ч» на здымачнай пляцоўцы студыі «Беларусьфільм».

Вось такая яна і засталася б для нас — Анечкай з фільма «Дзяўчынка шукае бацьку», на-

лі б не той ашаламляльны поспех у фільме рэжысёра Л. Менкера «Маладая жонка». Шматлікія інтэрв'ю, рознакаляровыя плакаты, шчырыя віншаванні — журы XII Усесаюзнага кінафестывалю ўзнагародзіла прызам за лепшае выкананне жаночай ролі актрысу Ганну Камянюву. У звычайнай і зусім няпростай гісторыі сустрэчы са сваім першым — даверлівым і адкрытым — каханнем, а пазней — стратай і здрадай таго ж — даверлівага і адкрытага — кахання Герая Г. Камянювай Маня Стральцова вядзе нас праз найцяжкое выпрабаванне. Гэта выпрабаванне на дабрату, на здольнасць прайсці праз уласную бяду і адгунюцца на боль іншага чалавека. Так адбываецца станаўленне высокай пачуццёвай спагадлівасці, даброты, кахання, станаўленне мудрасці. Так фарміруецца асоба, і робіцца чужою душа чалавека.

...Маленькая дзяўчынка з ільнянымі коскамі «выпякала» аладкі з пяску ў скверы перад Вялікім тэатрам у Маскве. І зусім шчыра не разумела, чаму незнаёмая цётка запрашае іншых дзяўчынак прачытаць верш альбо спець песеньку, а яе як быццам і не заўважае. Ох, ужо гэтая дзіцячая ціканасць! Ну, зразумела, не вытрымала: сігнула за ўсімі, смела «выдала» ўсё, на што была здольная... І быў міжнародны кінафестываль у аргенцінскім горадзе Мар-дэль-Плата. І ўжо гучала там імя юнай актрысы Ані Камянювай: дыплом за лепшае выкананне дзіцячай ролі. А фільм, які стаў добрым прарокам у творчым лёсе сваёй герояні, «Дзяўчынка шукае бацьку» (сцэнарысты К. Губарэвіч, Я. Рыс, рэжысёр Л. Голуб, апэратары А. Аўдзееў, І. Пікман) узяў першыя прэміі на XII Усесаюзным фестывалі, на II фестывалі Прыбалтыйскіх рэспублік і Беларусі, на фестывалі ў італьянскім горадзе Бергама.

На нядаўнім творчым вечары Леў Уладзіміравіч Голуб успамінаў першую сустрэчу з маленькай антрысай, якая ўразіла яго сваёй непасрэднасцю, нечаканасцю, вынаходлівасцю. Яна прыцягнула ўвагу да сябе з першых жа слоў. Запытаўшыся: «Хто ты?», Леў Уладзіміравіч у адказ пачаў: «А ты хто?». Пазней кіназнаўцы напішучы: «Аня Камянюва валодала дзіўным пачуццём да матэрыялу ролі, умела дакладна настроівацца на патрэбны псіхалагічны стан, арганічна ўключалася ў работу».

Што і казаць, Аня Камянюва — сапраўдная знаходка. Але колькі па-сапраўднаму дзіцячых выбрыкаў, проста мілых цяпер напрызаў даводзілася цяпер пастаноўшчыкам фільма, шукаць выйсце з кур'ёзных сітуацый і чанаць, чанаць, чанаць... Гэта пазней амаль усе былі ўражаны, як пераканаўча перадае дзяўчынка той жах, што ахоплівае герояню фільма Леначку калі яна цела маці на разбомбленай немцамі дарозе. А ў час здымак яе, гарэзу, то вывядзілі са здымачнай пляцоўкі, то паказвалі нешта ў лесе, каб хоць знешне наблізіць яе да тых акалічнасцей, якія яна павінна была перажыць у фільме. Быў скарыстаны і апошні «нозыр». Быццам зняўшы Леў Уладзіміравіч гаварыў «Ну, Аня, напэўна, не зможаш сёння плакаць, і мы ўсе не паедзем на Прыпяць. А ну, паспрабуй. Мабыць, капітан кацера пачуе». І — чудзі Цяпер таго, хто бачыць гэтую сцэну на экране, уражае непадробнасць і паўната пачуцця перажываемага дзяўчынкаю Гора.

Амаль увесь свет абшыла кінакарціна аб маленькай Леначцы, якую ратавалі ад фашыстаў саветскія людзі. Сюжэт яе многім гледцам знаёмы. І сёння гэты фільм адметны яшчэ тым, што з лёгкай рукі рэжысёра Л. Голуба выправілася ў ма-

Г. Камянюва ў фільме «Маладая жонка».

стацтва актрыса Ганна Камянюва.

...І зноў «Беларусьфільм». У размове з Ганнай я дазналася, што яна праходзіла пробы на фільм «Мы наш, мы новы...» з цыкла «Дзяржаўная граніца» (рэжысёр-пастаноўшчык Б. Сцяпанав). Зацвердзілі... Давер да акцёра — для яе гэта галоўнае на сцэне, на здымачнай пляцоўцы. Калі яна прапанавала Б. Сцяпанаву сваю трантоўну ролі, ён не адмахнуўся, а надзвычай уважліва і засяроджана выслухаў: «Так-так... Давайце паглядзім». І ёй шчыра захацелася працаваць.

З павагі да працы кожнага ў здымачным калектыве лачынаецца творчасць. Так было калісьці ў час работы над фільмам «Дзяўчынка шукае бацьку». Нядаў працягам гэтай творчасці будучы новыя фільмы з удзелам Ганны Камянювай.

Л. САЯНKOBA.

Першая роля.

«Я ВИЗВАЛЯЮ СЛОВА З ПАЛОНУ...»

Вось так прыгожа, дакладна і натхнёна гаварыў пра сваё мастацтва выдатны саветскі чытальнік Уладзімір Мікалаевіч Яхантаў.

Калі ў мастацтве драматычнага акцёра слова з'яўляецца адным з асноўных выразных сродкаў, то для чытальніка, і гэта натуральна, яно, бадай, самы асноўны сродак сувязі з аўдыторыяй. Словам можна пераканаць, захапіць, акрыліць, параніць або спустошыць чалавека. Слова на эстрадзе — носьбіт ісціны, дапамагае або перашкаджае знайсці яе. Таму і вялікая адказнасць чытальніка за слова, якое гучыць...

Я пачала свой расказ аб сёлетнім Рэспубліканскім конкурсе чытальнікаў на лепшае выкананне эстрадна-канцэртнага рэпертуару знарок з высокай ноты. Мяркую, што ў аналізе трэба заўсёды выходзіць з вышэйшага пункту адліку.

Конкурс быў арганізаваны Міністэрствам культуры з мэтай больш актыўнага далучэння артыстаў драматычных тэатраў рэспублікі да ўдзелу ў развіцці моўнага жанру канцэртна-эстраднага мастацтва. І прысвечаны ён быў дзюм слаўным датам: 110-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна і 35-годдзю Перамогі саветскага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Падобныя конкурсы праводзяцца не так уж часта, і таму ад сустрэчы з новымі імёнамі, новымі праграмамі заўсёды чакаеш адкрыццяў. Тым больш, што ў гэтым конкурсе, апрача акцёраў нашых тэатраў, упершыню прымалі ўдзел і студэнты Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута.

Ды амаль пустая зала Дома мастацтваў не настроівала ні журы, ні, безумоўна, удзельнікаў на святочны лад. А, думаецца, аматараў літаратурнай эстрады ў горадзе шмат. Напэўна, можна было знайсці магчымасць падтрымаць удзельнікаў увагай, гарачай спагадай і проста... апладысманамі. Але, на жаль...

Як не ўспомніць у сувязі з гэтым усесаюзны студэнцкі конкурс чы-

тальнікаў імя У. Яхантава, якія штогод праводзяцца з 13 па 18 красавіка ў Ленінградзе. Наш тэатральна-мастацкі інстытут васьм ужо дзюм гадзю удзельнічае ў гэтым творчым спаборніцтве, і ўдзельнічае плённа. Так, першым лаўрэатам у 1973 годзе быў В. Ласоўскі, цяпер чытальнік рэспубліканскага філармоніі. Лаўрэатамі станавіліся Т. Хвосцікава, А. Лабуш. Дыпламантамі — А. Сідарава, А. Гарцуеў. А перамагчы ў конкурсе вельмі складана, бо ўдзельнічае ў ім велізарная колькасць студэнтаў з усёй краіны, якія прайшлі дадатковы адбор у сваіх тэатральных ВНУ. На апошнім конкурсе ў красавіку гэтага года было больш чым 100 удзельнікаў. У Ленінград заўсёды прыязджаюць і нашы сябры з Чэхаславакіі, Балгарыі, Венгрыі. Умовы конкурсу звычайна вельмі канкрэтныя і скіраваны на максімальную творчую карысць для маладых выканаўцаў.

Хочацца сказаць і аб арганізацыі конкурсу. Па ўсім горадзе ў красавіку вы напатакаеце адпаведныя афішы. Зала Дома работнікаў мастацтваў звычайна запоўнена. Тут штодня вы пабачыце студэнтаў Ленінградскага дзяржаўнага інстытута тэатра, музыкі і кіно, хоць жыццё ў самім інстытуце на гэтыя шэсць дзюм не замірае. Карысць жа студэнтам ад сустрэч з творчай моладдзю краіны велізарная. Гасцямі конкурсу бываюць прадстаўнікі кіраўніцтва горада, вядомыя дзюм мастацтва і літаратуры. Думаю, што той, хто хоць аднойчы пабываў у Ленінградзе на конкурсе імя У. Яхантава, назаўсёды захавае памяць аб творчай атмасферы, якая пануе на гэтым выдатным свяце мастацтва агучанага слова.

Але вернемся да нашага рэспубліканскага конкурсу. Удзельнікаў было проста мала. У жараб'ёўцы прынялі ўдзел 14 чалавек. З іх — 11 мінчан, 2 чалавекі з Віцебска, адзін — з Магілёва. Дзе ж прадстаўнікі Гродна, Гомеля, Брэста, Бабруйска? Да таго ж, з 14 конкурсных нумароў шэсць прадставіў тэатральна-

мастацкі інстытут. Дзе ж былі акцёры, для якіх падобны конкурс яшчэ адно выйсце творчай думкі, фантазіі, магчымасць выказаць сябе? Не сакрэт, што не ўсім і не заўсёды ў тэатры ўдаецца сказаць сваё заветнае, а тут — шырокая ніва дзейнасці. Ды васьм толкі яна аказалася скарыстанай далёка не на поўную меру. Чаму? Даведаліся ў тэатрах аб конкурсе позна ці самі акцёры не праявілі актыўнасці — не ведаю. Разумю толькі, што была ўпушчана маладымі магчымасць «быць пачутымі». Ці можа, гэта — боязь, нявер'е ў сябе, у свае прафесійныя, творчыя сілы? А, можа, кіраўніцтва тэатраў не зацікаўлена ў падобных конкурсах, якія «замінаюць», «адцягваюць», «уносыць мітусню» ў артыстычны будні?

Чытальнік выходзіць на пустую сцэну сам-насам з гледзюм. Няма ні партнёраў, ні дэкарацыі, ні касцюма, ні гриму, ні асвятлення. Перад намі чалавек, які нясе са сцэны думкі глыбокія, палыманыя, раскрывае шматгранны свет аўтара, свет яго герояў, розных і непаўторных. Не толькі стварыць вобраз, як і ў тэатры, але стварыць некалькі характараў і звязаць усё гэта аўтарскай індывідуальнасцю, вобразам расказчыка, сваёй асабістай канцэпцыяй абранага твора, — гэта цяжка. І, думаю, гэта немалаважны момант у творчасці чытальніка. Мы не хочам проста пісьменнага чытання мастацкага твора, мы чакаем сустрэчы з чалавекам таленавітым, які мысліць глыбока, цікава, самастойна. Што ж казаць; наймаверна цяжка праца чытальніка вымагае максімальнай аддачы і высокага прафесіяналізму. Аднак яна і ўдзячная. Успомніце, як заміраюць сэрцы слухачоў ад сустрэчы з мастацтвам вялікага майстра Д. Жураўлёва. Зала нашай філармоніі заўсёды перапоўнена, калі на афішах — імёны Я. Смаленскага, У. Сомова... Майстры слова гадамі рыхтуюць свае канцэртныя праграмы. У іх усё прадумана, выверана, там няма выпадковасцей... Але... гэта ўсё прыезджыя чытальнікі, а ў нас?

Няма сакрэту, што становішча з гэтым жанрам у Беларусі даволі складанае. Сёння адзначым, на жаль, толькі двух чытальнікаў, гатовых да паўнацэннага канцэрта перад патрабавальнай публікай. Гэта заслужаная артыстка БССР Г. Рыжкова і М. Казінін.

Думаю, што ў фарміраванні рэпертуару нашых чытальнікаў мог бы адыграць немалаважную ролю Саюз пісьменнікаў БССР, Дом літаратара. Добрая парада, шчырае зацікаўленасць у прапагандзе беларускай літаратуры — плён быў бы, безумоўна, карысны. І вырашаць гэтае пытанне трэба з творчых пазіцый. Лічу, што патрэбна не фармальнае ўключэнне

твораў беларускіх аўтараў у рэпертуар чытальнікаў — як выражэнне павагі да роднай літаратуры, а глыбокае ўсведамленне таго, што ўзровень беларускай прозы і пазіі высокі настолькі, каб спрыяць выхаванню арыгінальнага, самабытнага выканаўцы.

Мабыць, варта падумаць і пра тое, каб шырэй прыцягнуць студэнтаў тэатральнага інстытута да ўдзелу ў пісьменніцкіх вечарах. Відэа, калі сувязь Дома літаратара з інстытутам стане цяснейшая, карысць будзе ўзаемная. У прапагандзе жанру агучанага слова, у выяўленні новых імёнаў можа дапамагчы таксама тэлебачанне, радыё, дзе рыхтаваліся б вечары лаўрэатаў і дыпламантаў-чытальнікаў, перадачы пра новых выканаўцаў і да т. п.

Безумоўна, ніякімі адміністрацыйнымі мерамі добрага чытальніка не вырасіць. Аднак пошук цікавых індывідуальнасцей — інтэнсіўны, мэтанакіраваны, творчы — абавязкова дапаможа выявіць перспектывных чытальнікаў сярод маладых акцёраў драматычных тэатраў. Але да гэтага трэба прыкласці нямала намаганняў, ставіцца неабыхавана да саабаблівасці той або іншай асобы, імкнуцца не проста заўважыць новага вядучага для вялікага канцэрта, але і ўсур'ез думаць аб будучыні жанру.

Журы на чале з намеснікам міністра культуры БССР М. Шаўчуком першае месца ў гэтым конкурсе вырашыла не прысуджаць. Значыць, не знайшлося чалавека, дастойнага заняць вышэйшую прыступку, завалодаць сэрцамі слухачоў. Два другія месцы былі аднагалосна аддадзены акцёрам мінскіх тэатраў: Таццяне Хвосцікавай (Рускі тэатр БССР імя М. Горкага) і Сяргею Іванову (ТЮГ). Пераможцы з густам падабралі рэпертуар, які поўнасцю адпавядаў конкурснаму статусу.

Трэцяе месца падзялілі паміж сабой артыст тэатра імя М. Горкага У. Бусыгін і студэнт Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута А. Захаравіч і А. Кашкер.

Дыпламантамі конкурсу сталі П. Ламан і Т. Мархель з Акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа, Н. Піскарова (тэатр імя Я. Купалы), С. Дзмітрыеў і Н. Фацеева (тэатральна-мастацкі інстытут).

Асоба, яе асаблівасці і прафесійны ўзровень падрыхтаванасці — васьм галоўныя моманты, якія мне здаюцца асабліва важнымі сёння ў майстэрстве чытальніка. Нам нестася ўзрушэння ад сустрэчы з неардынарным чалавекам, здольным далучыць залу да свету думак і пачуццяў аўтара, калі і адбываецца чарадзейнае «вызваленне слова з палону».

А. ШАГІДЗЕВІЧ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

ПРЫБАЛАВІЦКАЯ
КАДРЫЛЯ

...Палескі вечар. Велічна вісіць над стрэхамі поўня, памалу льючы на зямлю промні далёкага святла. Паціху рыхтуюцца адпачываць старэйшыя жыхары вёскі, а для маладзейшых толькі пачынаецца гуляне.

Прыхапіўшы пад рукі трычатыры пучкі белага льяннага валанка і астатнія рэчы для прадзення, паляшучкі збіраюцца купкамі на вьчорні. Па-кручваючы верацёны, выводзяць мелодыі песень, якія не-малі спявалі іх маці і бабулі:

У чужым краі на каліне
Салавейка шчабятая.
На вьчорках, на гулянках
Хлопец дзеўку цалаваў...

А пад воннамі хаты ўжо збіраюцца хлопцы. Яны выманьваюць галасістых спявачка на вуліцу, каб запрасіць іх на танцы ў прасторную хату мясцовага музыкі...

І вось ужо гучыць імправізаваны аркестр, куды уваходзяць скрыпка, дудка, гармонік і абавязкова бубен. Танец мяняецца танцам, мільгацяць дзвочыя сарафаны, пафарбаваныя ў чырвоны колер, кабаты, упрыгожаныя квяцістымі ўзорамі...

Такія вьчорні ўспамінаюць старэйшыя жыхары вёскі. Танімі яны засталіся і сёння.

Часта можна пачуць у ваколіцах сённяшніх Прыбалавічаў народныя песні, якія выйшлі з сьвой мінуўшчыны. Іх спяваюць не толькі старжылы, але і маладзё, якая захоўвае і шануе вусную народную творчасць, як скарбніцу мудрасці і таленту і майстэрства народа. Народныя танцы перадаюцца тут з пакалення ў пакаленне, яны глыбока ўвайшлі карэннямі ў жыццё Прыбалавічаў, вавячы сваёй самабытнасцю і першародным характам. Таму і ў праграмах канцэртаў нашай мастацкай самадзейнасці абавязкова прысутнічаюць фольклорныя ўзоры. Вось, напрыклад, этнаграфічна-танцавальны ансамбль, створаны загадчыкам Прыбалавіцкага сельскага клуба І. Калесным. Калектыў адрозніваецца паміж многіх старажытных танцаў і гэтым звярнуў на слабе ўвагу. Не адзін раз даводзілася хадзіць Івану Калеснаму з баням па хатах калгаснікаў і нават праводзіць там рэпетыцыі.

Пастаяннымі членамі калектыву сталі пажылыя людзі з іскрынай маладосці ў душы. Цікава, што прозвішчы ўсіх гэтых артыстаў-аматараў — Акулічы. Старэйшаму з іх, калгаснаму пенсіянеру, ветэрану вайны Аллісею Мікітавічу — 65 гадаў, маладзейшай — Надзеі Раманаўне, тэатработніцы школы — пад сорок. Сярод удзельнікаў ансамбля ёсць і сямейныя пары. Наогул, тут, як кажуць, выступаюць і сват, і брат...

А поспех, прызнанне прыходзілі да гэтага самабытнага калектыву паступова: спачатку выступалі на мясцовай сцэне, потым на раённых аглядах мастацкай самадзейнасці. А вось і радасная навіна — нядаўна на абласным аглядзе - конкурсе сельскай мастацкай самадзейнасці, які прысвачаўся 110-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, прыбалавіцкія артысты-аматары сталі пераможцамі сярод этнаграфічных калектываў.

У праграме этнаграфічнага ансамбля Прыбалавіцкага сельскага клуба — вянчок разнастайных, не падобных па сваёй харэаграфічнай стылістыцы танцаў. Гэта «Кадрыля», «Кранавяк», «Нарэчанька», «Карапет», «Полька». Але самыя любімыя, самыя яркія з іх — «Прыбалавіцкая кадрыля», якая ўрававае сваім пластычным малюнкам, самабытнай манерай выканання і, безумоўна, майстэрствам самадзейных артыстаў.

А. ЛОЗКА,
настаўнік Прыбалавіцкай
сярэдняй школы.

ключа ад кватэры Зіновія Максімавіча, пры вобыску ў Елісеенкі была знойдзена цэлая звязка заготовкак ключоў.

Заманліва было б, вядома, апісаць у інтрыгуючых дэтэктывных тонах самую кражу. Але мы пры гэтым, зразумела, не прысутнічалі і таму звернемся лепш да фактаў.

Сведка С. М. Фёдаруў: «Я сустрэў у пад'ездзе Елісеенку, які нёс у чамадане, сумцы і партфель нешта цяжкае. Па абрысах відаць было, што гэта кнігі».

Гэта сустрэча адбылася днём у пад'ездзе дома, дзе жыў Зіновій Максімавіч. Сам ён, вярнуўшыся дахаты а шостае вечара, заўважыў, што замочкі замкнёны на адзін абарот, хоць ён памятае, што, адыходзячы, замкнуў яго на два. Кнігалюбу зрабілася бллага яшчэ каля дзвярэй. Калі ж ён убачыў парадзелья кніжныя паліцы, ледзь не страціў прытомнасць: узялі самае лепшае.

Пакуль ён прыходзіў да памяці, пакуль прыкідаў, хто б гэта мог учыніць такое, Жэнька-цыган імчаў сабе ў поездзе, любоўна пазіраючы на важкі багаж і пад стук колаў падлічваў будучы барыш. Соцень на пяць з лішкам будзе на намінале. Можна смела яшчэ адзіначку дадаваць — да чатырохзначнай: альбомы і кнігі — вышэйшы клас, нарасхват пойдучы...

Скончылася гэтая гісторыя, вядома, судом.

Вырашыўшы апісаць гэты непрыгожы выпадак з жыцця «кнігалюбаў», мы не ставілі сваёй мэтай шукаць і вывучаць тыя калдобіны на жыццёвым шляху матэматыка Я. Елісеенкі, якія вылілі яго з каліны. Сваё пераўтварэнне з кваліфікаванага спецыяліста ў кніжнага жучка ён, трэба думаць, можа прасачыць сам.

Ёсць больш важная і надзённая праблема, якая закранае шырокае кола людзей, што заліваюць сябе ў атрад кнігалюбаў, і тых, хто аціраецца сярод іх у пошуках хуткага і вялікага заробку. Барацьба з тымі, хто ператварае крыніцу ведаў у крыніцу нажывы, вядзецца і будзе ўзмацняцца. Але гэта вельмі нялёгка барацьба. Бо ў тых, хто сярод белага дня і глыбокай ноччу цягнуць клункі і чамаданы з чужых кватэр (а часта цяпер кватэрныя злодзеі бяруць менавіта кнігі), у тых, хто, высунаўшы ад стараннасці язык, выводзіць ліловыя пячаці са старонак узрадзёных бібліятэчных кніг, і ў прадстаўнікоў іншых відаў і падвідаў кніжных маклераў, ёсць нямала ананімных памочнікаў. Гэта — скупшчыкі.

Вернемся да Жэнькі-цыгана. Яго нядобрасумленнасць, як тыя аслінныя вушы, так і вылазіла наверх. І тым не менш яго паслугамі карысталася даволі-такі шырокае кола збіральнікаў кніг. Ён ім быў выгадны. І да таго часу, пакуль не пераступіў мяжу, ён вельмі актыўна «супрацоўнічаў» з калекцыянерамі. Таксама, як і цяпер «супрацоўнічаюць» іншыя жэнькі, пецькі, ваські...

Страсць калекцыянера (лічачы псіхологі) — сястра хваробы. Лёгкай, пакуль ёю можна кіраваць. Але ў любы момант, выйшаўшы з-пад кантролю, страсць гэта можа абярнуцца цяжкай хваробай, якая вядзе да небяспечнага канфілікту.

Э. БАГДАНОВІЧ.

з «кнігалюбаў», — ён рабіў уражанне зрудыта. Але потым...

З вусных мемуараў другога «калекцыянера» мы даведваемся пра іншыя бакі жыцця Жэнькі-цыгана ў свеце кніг:

— Ён лічыў сябе кнігалюбам і спачатку нам так і здавалася. Але потым нас заўсёды здзіўляла і, нават можна сказаць, бянтэжыла нейкая бессістэмнасць яго збіральніцтва. Я сказаў бы, што ён не даражыў кнігай...

Гэта праўда — на кнігу ён не маліўся. Няхай сабе для каго-сьці яна — крыніца ведаў. Для яго кніга, перш за ўсё, — крыніца даходу. Больш танна (а пры магчымасці — задарма) набыць, а пасля збыць з максімальнай выгадай — вось асноўны прынцып гэтага зруды...

Пошукі сродкаў наштурхнулі яго на думку здаваць сціплыя лішкі жылплошчы ў наём. Здаралася так, што ў яго гулкай ад пустаты кватэры сутыкаліся лбамі адразу некалькі арандатараў, у якіх нецярплівы домаўласнік паспеў атрымаць аванс у лік будучых плацяжоў.

Аналітычны розум былога матэматыка падказваў: гэта не выйсе. Трэба шукаць больш багатыя россыпы. Ды вось як дабрацца да ўрадлівых участкаў, дзе ў адносна спакойнай абстаноўцы можна было б збіраць багаты ўраджай?

Чорны кніжны рынак і стаў для выпускніка ўніверсітэта полем яго мэтанакіраванай дзейнасці. Знік матэматык Я. Ю. Елісеенка. З'явіўся энергічны дзялок Жэнька-цыган.

...Адзін з пастулатаў тэорыі

та ад падпольнага кніжнага гандлю.

Яго паслугамі карысталіся многія. Яго надакучлівасць, якая даходзіла да вымагання, ведалі прадаўцы ўсіх букнічных аддзелаў і магазінаў Мінска. Яго ведалі ва ўсіх абласных цэнтрах рэспублікі і далёка за яе межамі. Гэты кніжны шчупак заплываў нават у гандлёвыя воды Масквы, Ленінграда. Адзасы, не баючыся і больш буйных драпежнікаў. І вяртаўся цэлым. Больш таго — з туга набітай чырвонымі кішэнямі.

І ўсё ж пра яго спраўдну страсць, пра тую, якой ён аддаваў увесь пыл сваёй неўтаймоўнай душы, не ведаў амаль ніхто. Амаль — таму што толькі вузкая, павязаная кругавой парукай групка «вельмі інтэлігентных па службе» людзей ведала яго як зайдлага, гатовага змагацца да апошняга, іграка. Не ў даміно, зразумела, а — у карты.

Смешныя, наіўныя кнігалюбы! Што б вы казалі, даведзшыся, што за адну ноч ваш малады друг праіграваў (часам і выйграваў) суму, на якую вы маглі б не толькі купіць, але і шчыльна заставіць яшчэ адну шмаг'ярсную кніжную паліцу.

Тыя, на каго Жэнька-цыган спачатку рабіў уражанне зрудыта, як кажуць, былі блізка ад ісціны. Дыплом факультэта прыкладной матэматыкі, згадзіцца, выдаюць не абы-каму. Ды і той факт, што яшчэ параўнаўча нядаўна Яўген Юзэфавіч Елісеенка — Жэнька-цыган — займаў месца вядучага канструктара ў адным са сталічных НДІ, таксама аб нечым гаворыць.

Але ў 1978 годзе ён плюнуў і на дыплом, і на канструктарскую работу. Ніякіх пачочных заняткаў. Усе сілы, энергію, час — картам!

Свой карцёжны салон ён арганізаваў ва ўласнай кватэры. Да таго часу ў ёй не засталася нічога лішняга: аблуплены стол, некалькі ламаных прыстасаванняў, каб можна было сесці, ды раскладушка. Гэта не таму, што Яўген Юзэфавіч быў прыхільнікам спартанскага ладу жыцця. Хутчэй — наадварот. Проста ўсё паглынула картачная страсць.

вялікіх лікаў гаворыць: вялікія справы вымагаюць вялікіх затрат. У перакладзе з мовы матэматыкі на жаргон спекулянта і карцёжніка гэта азначае: хочаш мець добры «прыварак» або «сарваць банк», май за душой і значную капеіку.

Няхітрыя аперацыі па пераўтварэнні намінальнага кошту кніг у паціразавы, а то і большы, не ўяўлялі сабой складанасці. Было б што пераўтвараць!

Гомель і Мурманск, Магілёў і Тарту, Вільнюс і Адэса... Куды толькі ні закідваў лёс настэрнага шукальніка. Гэтыя імклівыя рэйды давалі, вядома, такі-сякі прыбытак. Але ж вялікай справе — вялікія сродкі. Надакучыла, збрыдзела ганяцца за адной-другой кнігай. Перад вачамі неадступна стаялі туга нібітыя, быццам бумажнік стракатымі купюрамі, неабдымныя, ад сцяны да сцяны, ад падлогі да столі, шафы і стэлажы кнігалюбаў. Стаялі, быццам глыбы, узвышаліся як непрыступныя ўцёсы.

«Гэта ж трэба! — крычаў гарачым нямым крыкам Жэнька-цыган. — Тысячы ляжачы мёртвым кладам. Смеццем. Гніюць, у прах пераходзяць грошыкі!»

І вось кніжны спекулянт Я. Елісеенка стаў злодзеём. Следству стала вядома, што да аграблення свайго даўняга знаёмага, прадстаўленага вам у пачатку Зіновія Максімавіча, ён рыхтаваўся грунтоўна, на высокім тэхнічным узроўні.

Пудраніца з пластылінам, калі ён наведваў кватэру старога кнігалюба, заўсёды была ў кішэні. І ён, ведучы разумную гутарку, сціскаў яе потнай рукою, чакаючы зручнага выпадку. І мяркуючы па далейшых падзеях, ён яго дачакаўся.

Крыху пазней сведка В. А. Хлебавец скажа: «Я чула, як Елісеенка пілаваў на кухні штосьці металічнае».

Гэта быў ключ ад кватэры Зіновія Максімавіча. Можна, і ад іншых кватэр, у якіх Елісеенку даводзілася весці разумную гутарку з даверлівымі кнігалюбамі. Бо, акрамя загаданай пудраніцы з пластылінам, на якім быў зроблены адбітак

А цяпер запрашаю цябе, чытач, зазірнуць у кватэру аднаго мінскага кнігалюба. Кватэра як кватэра. Але многія тысячы тамоў кніг зрабілі яе непаўторна індывідуальнай. Здаецца, што само паветра ў гэтай аб'целі думкі загусцела ад яе канцэнтрацыі. Тут няёмка і гаварыць гучна.

Між іншым, заўважце, яны і не крычаць, — гаспадар кватэры і яго госьць.

— А вось гэтыя два альбомы я дастаў зусім нядаўна па даволі шчаслівай выпадковасці, — кажа Зіновій Максімавіч, беражліва дастаючы з паліцы маляўнічыя тамы ў супервокладцы.

— Гм-м, — ухвальна мычыць госьць, — нішто сабе альбомчыкі...

— Як гэта—нішто?—хвалюецца гаспадар. — Ды ты толькі паглядзі, Жэня, які друк, якія фарбы! Між іншым, — ён давяральна панізіў голас, — Міхаіл Міхайлавіч, ты ведаеш яго, быў проста ў захваленні вось ад гэтага — «Музеі Рыма». Вельмі прасіў уступіць, вялікія грошы прапаноўваў...

— Ну і што ж вы? — жыва пацікавіўся госьць.

— Што ты, што ты! — замахаў рукамі Зіновій Максімавіч. — Ты ж ведаеш мой прынцып: ні за якія грошы!

— Так ужо і ні за якія! — ухмыльнуўся Жэня.

Зіновій Максімавіч дараваў сваёму маладому прыяцелю падобныя слоўныя выкрутасы. Па-першае, яны былі знаёмы не першы і не другі год. Па-другое, Жэня таксама ў нейкай ступені адносіўся да слаўнай гасгорты шукальнікаў кніжнага шчасця і, што даволі важна, быў ён шукальнік пранірлівы, дэволі часта — удалчлівы і не вельмі трымаўся за набытае. Такім чынам, пры яго садзейнічанні можна было папоўніць кніжныя паліцы. Праўда, Зіновій Максімавіч адчуваў, што яго малады калега па хобі не зусім чысты на руку. Нездарма ж, відаць, на чорным кніжным рынку за ім трывала ўмацавалася мянушка Жэнька-цыган. Ды і знешнасць у яго адпаведная: сярэдняга росту, крыху кучаравы і чарнявы, цёмныя, блізка пасаджаныя неспакойныя вочы, натуральна — вусікі, умерана развінчаная паходка і ўменне ў момант наладжваць кантакт...

— На пачатку знаёмства, — успамінаў крыху пазней адзін

ТРЫ ЧЭРВЕНЬСКІЯ ВЕЧАРЫ

Чытачы, думаю, добра памятаюць, як некалькі гадоў назад у эфіры цікава прагучаў шматсерыйны радыёспектакль па рамане народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа «Мінскі напрамак». Тады крытыка аднадушна адзначыла вынаходлівую рэжысуру, таленавітую ігру многіх актэраў, у першую чаргу М. Яроманкі (генерал Чарняхоўскі), В. Белавосіца (Аляксей Лагуновіч), Ю. Сідарава (камісар Туравец), М. Захарэвіч (Клава Сняжко) і іншых. Спектакль заслужана стаў пэўным этапам у творчай дзейнасці майстроў беларускага радыётэатра.

І вось нядаўна на працягу трох чэрвеньскіх вечароў слухачы зноў сустрэліся з героямі рамана Івана Мележа «Мінскі напрамак», а дакладней — з адным з галоўных яго герояў — генералам Чарняхоўскім. Падрыхтавала перадачу літаратурна-драматычная рэдакцыя рэспубліканскага радыё. Прайшла яна ў эфіры пад рубрыкай «Літаратурныя чытанні». У ролі чытальніка выступіў народны артыст СССР Леанід Рыгоравіч Рахленка. Прызнаны майстар купалаўскай сцэны чытаў старонкі рамана, дзе Іван Мележ падрабязна зідэміць чытача, калі можна так сказаць, з творчай лабараторыяй славуэта палкаводца Івана Давыдавіча Чарняхоўскага, чый выдатны ваенны талент раскрыўся ў гады Вялікай Айчыннай вайны з выключнай сілай.

Хаця ў «Мінскім напрамку» яшчэ не па кожнай старонцы можна пазнаць будучага аўтара «Палескай хронікі», аднак жа нельга не заўважыць бяспрэчных вартасцей эпопеі і асабліва ў распрацоўцы сюжэтнай лініі генерала Чарняхоўскага. Гэтыя бяспрэчныя вартасці лепшых старонак першага рамана выдатнага пісьменніка дакладна і выразна перадае Леанід Рахленка, чытальніцкай манеры якога ўласціва арганічнае спалучэнне агульнай стрыманай танальнасці з моцнымі эмацыянальнымі «выбухамі» ў раскрыці складаных пачуццяў героя, яго напружаных пошукаў аптымальных варыянтаў падрыхтоўкі баявых аперацый.

Асабліва тонка і дакладна перадае актёр багаты ўнутраны свет Чарняхоўскага ў хвіліны, калі член ваеннага савета генерал Макараў паведамляе камандуючаму фронту аб гібелі падпалкоўніка Чарняхоўска-

га. Камандуючы павольна выходзіць з бліндажа, спыняецца. З нейкай асаблівай цеплынёю і болей ён успамінае пра дзіцячыя і юнацкія гады свайго малодшага брата. У гэтым эпізодзе артыст здолеў значна паглыбіць нашы ўяўленні пра Чарняхоўскага, стварыўшы за лічаныя мінуты жывы і паўнакроўны мастацкі вобраз, які кранае слухача дзічарасцю і мэтанакіраванасцю. Здавалася б, натуральныя ў такіх выпадках эмоцыі павядаць Чарняхоўскага туды, дзе загінуў брат, але пачуццё адказнасці за становішча на фронце, за будучую аперацыю стрымлівае камандуючага. Вось гэтая ўнутраная псіхалагічная барацьба паміж пачуццямі брата і камандуючага перададзена Леанідам Рахленкам з рэдкай сілай і натхнёнасцю, якія захоплваюць слухача, выклікаюць мноства пачуццяў, думак, а яшчэ (і гэта выключна важна!) прыносяць яму сапраўдную эстэтычную асалоду.

Толькі тры вечары па паўгадзіны чытаў Леанід Рыгоравіч Рахленка старонкі мележаўскай эпопеі, але і за гэтыя вельмі кароткі час (у параўнанні, скажам, з 64-а серыямі «Ціхага Дона» М. Шалахава, якія выконваў Міхаіл Ульянаў па Усесаюзным радыё) купалаўскі актёр перадаў багацце літаратурнага твора, далучыў шматлікіх радыёслухачоў да мілагучнага беларускага слова, да адметнай прозы нашага выдатнага пісьменніка. Вось чаму варта не толькі павіншаваць актёра і рэдактараў з цікавай прэм'ерай, але і выказаць спадзяванне, што творчая дзейнасць такога самабытнага мастака, якога Л. Рахленка, будзе прадоўжана ў радыёстудыі. На маю думку, неабходнасць у гэтым вялікая! Бо варыянты радыёспектакляў па вядомых літаратурных творах могуць быць шматлікімі, з рознымі пакаленнямі выканаўцаў, а вось гэтак, як можа прачытаць твор Леанід Рыгоравіч Рахленка — ніхто не паўторыць! Як ніхто не паўторыць тых жа Г. Глебава, Б. Платонава, Л. Ржэцкую, унікальнае мастацтва якіх і сёння робіць сваю важную эстэтычную справу.

Дарэчы, хацелася б часцей чуць у эфіры і галасы сённяшніх майстроў коласаўскай сцэны — яны могуць і павінны сказаць пры дапамозе радыё сваё адметнае слова ў творчым «дыялогу» з нашай багатай літаратурай.

Рычард СМОЛЬСКІ.

СЦЕША, СЦЯПАН І ІНШЫЯ...

Музычная рэдакцыя рэспубліканскага тэлебачання працуе над музычным спектаклем «Урок дочкам, або Няма ліха без добра» па матывах камедыі І. А. Крылова. Музыку напісаў кампазітар Л. Мольер. Аўтар сцэнарыя — В. Чарнікаў, балетмайстар — В. Дудкевіч, рэжысёр — Н. Сядзельніцава, мастак — Ф. Лебедзь. У ролях панскіх слуг Сцешы і Сцяпана, аб прыгодах якіх расказвае гэты спектакль, — артыстка-купалаўка Н. Качатова і артыст рускага тэатра Б. Падва. У ролях панскіх дочак — артысты рускага тэатра В. Клебановіч (Маша) і Л. Зайцава (Даша).

Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

ПРЭМ'ЕРА СКОНЧЫЛАСЯ, і перапоўненая зала гораха апладзіравала самадзейным артыстам — выканаўцам роляў славутай купалаўскай «Паўлінкі». Мне ж прыгадаўся той недалёкі час, калі Краснапольскі народны тэатр, як кажуць, ледзь дыхаў, і хтосьці з «чарговых» рэжысёраў, пакідаючы Краснаполле, гаварыў: «Няма тут з кім працаваць. Няма талентаў...». Таленты ж былі і тады, як ёсць яны сёння, а вось на рэжысёраў шанцавала не заўсёды. Той,

За час свайго існавання тэатр паставіў нямала спектакляў. Многія з іх прынеслі тэатру заслужаную славу. Пра гэта сведчаць шматлікія водгукі гледачоў і мастацтвазнаўцаў, дыплумы і граматы, атрыманыя калектывам на аглядах самадзейнага мастацтва.

У рэпертуары тэатра ў розны час былі «Над хвалямі Серабранкі» і «Папараць-кветка» І. Козела, «Партызаны» і «Хто смяецца апошнім» К. Крапівы, «Калінавы гай» А. Карнейчука, «Выбахайце, калі ласка!» і

най станцыі Вячаслаў Ермаловіч, выхавальніца дзіцячага сада Таісія Кацячова, загадчыца секцыяй магазіна «Дзіцячы свет» Ніна Баранова, маладыя настаўнікі муж і жонка Галакціёнавы і іншыя.

Пры народным тэатры створана маладзёжная студыя. Працуе нядаўна, а поспехі ўжо відаць. Летась студыяцы паставілі спектакль «Валодзеў галштук», а сёлета — дакументальную драму «Зоркі гаснуць на святанні» пра свайго земляка, камсамольца — падпольшчыка

І БУДУЦЬ НОВЫЯ ПРЭМ'ЕРЫ КРАСНАПОЛЬСКАМУ НАРОДНАМУ ТЭАТРУ — 60 ГАДОЎ

што скардзіўся на адсутнасць талентаў, быў з тых, з-за якіх народны тэатр мог бы згубіць сваю славу, якую ён здабываў на працягу доўгіх шасцідзесяці гадоў.

Так, Краснапольскаму народнаму тэатру сёлета спаўняецца шасцідзесяць (менавіта да гэтага юбілею і падрыхтавалі купалаўскую «Паўлінку» самадзейныя артысты). Для яго вытокаў стаялі таленавітыя людзі — браты Васіль і Андрэй Шашалевічы, адзін з якіх быў пісьменнікам, другі — настаўнікам. Мне давялося гутарыць з іх сястрой Аксінняй Антонаўнай, якая прыязджала з Комі АССР на Краснапольшчыну, каб сустрэцца з сябрамі далёкага юнацтва. Пра тое, як і з чаго пачынаўся тэатр, расказвала і былая настаўніца, зараз пенсіянерка Лідзія Канстанцінаўна Іванькова.

— Добра памятаю першыя паслярэвалюцыйныя гады, — расказвала Лідзія Канстанцінаўна. — Я тады вучанцай была. Вакол разруха, нястача, а настаўнікі ўжо клапаціліся не толькі пра вучобу, а і пра развіццё народнага мастацтва. Асабліва актыўнічалі настаўнікі Краснапольскай адзінай працоўнай школы браты Васіль і Андрэй Шашалевічы, іх сястра Аксіння, Аляксандр Грубэ (зараз вядомы скульптар, жыве ў Маскве). Па іх ініцыятыве быў створаны дзіцячы клуб па інтэрэсах, у якім хлопчыкі і дзяўчынкі вучыліся ляпіць, маляваць, спяваць, танцаваць, шывіць. Быў створаны і гурток аматараў сцэны. Добра памятаю адну з першых пастановак — спектакль-казку «Выратаваная царэўна». Дэкарацыі, адзенне рабілі самі — настаўнікі і вучні. Дзяўчынка-падлетак, я таксама прымала ўдзел у тых першых пастановаках...

Л. Іванькова і А. Шашалевіч прыгадвалі, як ужо ў 1920 годзе ўдзельнікі драматычнага гуртка паставілі «На дне» М. Горкага. Вядучыя ролі ў гэтым спектаклі выконвалі самі арганізатары гуртка. У ролі Лукі выступаў Аляксандр Грубэ, Ганны — яго жонка Антаніна Стратановіч. У спектаклі былі заняты таксама браты Васіль і Андрэй Шашалевічы, Волга Ліяранцэвіч (зараз заслужаная настаўніца БССР), іншыя настаўнікі і вучні школы.

Вайна раскідала ўдзельнікаў тэатральнага гуртка па свеце. Многія загінулі на франтах Вялікай Айчыннай. Не стала і братоў Шашалевічаў. Але агеньчык, запалены імі, не згас. Любоў да тэатральнага мастацтва перададзена ў спадчыну новаму пакаленню. І яно дастойна нясе эстафету. І цяпер афішы часта паведамляюць аб новых спектаклях. Іх можна убачыць не толькі ў Краснаполлі і ўсёх раёнах, а і ў Чавусках і Шклове, Чэрыкаве і Крычаве, Касцюковічах і Клімавічах, Слаўгарадзе і Магілёве, у калгасах і саўгасах Магілёўскай і суседняй Гомельскай абласцей.

«Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка, «Не верце цішыні» І. Шамякіна, «Блудны сын» Э. Ранета, «Барабаншчыца» А. Салынскага, «Чырвоныя кветкі Беларусі» В. Гарбацэвіча, «Ганка» У. Галубка і шмат іншых.

Заслугі драматычнага калектыву раённага Дома культуры былі высока адзначаны. У 1962 годзе яму было прысвоена

Івана Галарку, якога закатавалі фашысты.

Ёсць тут і свой літаратурны тэатр «Ранак», якім кіруе нядаўня выпускніца Магілёўскага культасветвучылішча Тамара Савік. Да 60-годдзя з дня нараджэння нашага земляка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы паэта Аляксея Пысіна была падрыхтавана ці-

Інструктар РДК Т. Савік і загадчык Клясінскага сельскага клуба У. Краўчанка рыхтуюцца да спенталя «Паўлінка».

Сцэна са спектакля «У новым доме» па п'есе І. Мележа (Люба — загадчыца секцыяй універмага Н. Баранова, Галін — настаўнік сярэдняй школы В. Галакціёнаў).

Фота М. МІНКОВІЧА
І А. ГОЛЬША.

на званне народнага, а найбольш актыўным удзельнікам — званні артыстаў народнага тэатра. Сярод іх былі Леанід Лабаноўскі, Іван Гараўскі, Рыгор Драбкоў, Фаіна Лісічкіна, Іван Вялюга і іншыя.

У апошні час абавязкі рэжысёра ўзяў на сябе выкладчык Магілёўскага культасветвучылішча Валянцін Іванавіч Ермаловіч — чалавек, горача ўлюбёны ў тэатральнае мастацтва. У мінулым годзе пад яго кіраўніцтвам былі пастаўлены спектаклі «І змоўклі птушкі» І. Шамякіна, «У новым доме» І. Мележа. З гэтымі спектаклямі самадзейныя артысты выступалі не толькі ў Краснаполлі, а і ў калгасах імя Валадарскага і «Камінтэрн», выязджалі ў суседні Касцюковіцкі раён, здымаліся на Беларускай тэлебачанні.

Адметна, што творчы калектыв тэатра пастаянна папаўняецца моладдзю. Вось і ў апошніх спектаклях заняты шафёр Віктар Разгонаў, эканаміст раённай інфармацыйна-вылічаль-

кавая кампазіцыя па ягоных творах.

У некаторых маладых людзей любоў да сцэнічнага мастацтва — не проста захопленне. Паспрабаваўшы свае сілы ў аматарскіх спектаклях, яны ідуць у вялікае мастацтва. Людміла Лаўрыновіч, якая працавала наборшчыцай у раённай друкарні і адначасова прымала ўдзел у народным тэатры, цяпер актрыса Омскага тэатра юнага гледача. Актрыса беларускага ТЮГа Людміла Разумова таксама пачынала свой творчы шлях у Краснаполлі. Стаў прафесійным актёрам і Аляксандр Капылоў.

Свой шасцідзесяцігадовы юбілей народны тэатр сустракае ў творчым росквіце. Многое зроблена, многае ў планах. Значыць, будучыя новыя прэм'еры, будучыя самадзейныя артысты несці людзям радасць, дарыць ім цеплыню сваіх сэрцаў.

Сямён СЯМЕНАЎ,
журналіст.

Алесь КУЧАРУ — 70

Аднаму са старэйшых беларускіх крытыкаў і драматургаў Алесю Кучару—70 гадоў. У сувязі з гэтым праўленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала яму прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Алесь Яўгенавіч!

Віншваем Вас, аднаго са старэйшых беларускіх крытыкаў і драматургаў, з нагоды Вашай 70-годдзя.

Вы прайшлі багаты жыццёвы шлях. Былі справаводам у Смалявіцкім райвыканкоме, займаў розныя пасады ў рэдакцыях рэспубліканскіх газет, на Беларускай радыё. У час Вялікай Айчыннай вайны Вы—пісьменнік франтавых газет. Ваша палымнае публіцыстычнае слова гучала па радыё, яго чыталі на старонках перыядычных выданняў. У пасляваенныя гады Вы працавалі намеснікам галоўнага рэдактара газеты «Літаратура і мастацтва», загадчыкам аддзела ў «Настаўніцкай газеце», рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР, літаратурным кансультантам СП БССР, членам рэдакцыі навукова-адукацыйнага калегіі кінастудыі «Беларусьфільм».

Больш за пяцьдзесят год выступаеце Вы ў друку як літаратурны крытык. Мы ведаем Вашы кнігі «Літаратура-крытычныя артыкулы», «Аб мастацкай прозе», «Аблічча часу». У 1943 годзе выйшла Ваша кніга нарысаў «На партызанскай зямлі». Асабліва вядомасць атрымалі пастаўленыя па Вашых

сцэнарыях кінафільмаў «Чырвонае лісце» (разам з А. Куляшоўым), «Гадзіннік спыніўся апоўначы» (разам з М. Фігуроўскім) і інш. Плённа выступаеце Вы таксама і як тэатральны драматург. Вашы п'есы «Заложнікі», «Гэта было ў Мінску», «Неспакойныя сэрцы» займаюць трывалае месца ў гісторыі нацыянальнага тэатра.

Жадаем Вам, дарагі Алесь Яўгенавіч, добрага здароўя, шчасця, новых творчых здзяйсненняў.

Рэдакцыя штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» далучаецца да гэтага віншавання.

ПРА МАЙГО СУЧАСНІКА

Гадоў трыццаць назад я ўпершыню сустрэўся з Алесем Кучарам, так сказаць, візуальна, твар у твар. Па нейкіх справах зайшоў у рэдакцыю «Літаратуры і мастацтва» (тады яна знаходзілася непаралёльна ад універсітэта), і тут адзін з супрацоўнікаў — здаецца, Янка Казена — на маё пытанне адказаў:

— Гэта Алесь Кучар.

Невысокага росту, поўны, амаль акруглы. Злёгка закінутая назад вялікая галава на кароткай шыі. Рукі ў кішэнях. На твары паўсмяшка, стрыманая, але мяккая, памяркоўная і як бы папераджальна-добразычлівая. Разумныя вочы, жывыя, хуткія, хітраватыя. Увесь — у руху. Свабодна і проста трымаецца з усімі...

Потым я быў у яго дома, на Ульянаўскай, у тым цагляным будынку чырвонага колеру, дзе ў той час жылі многія беларускія пісьменнікі, бачыў Алесь Кучара ў бытавой, хатняй абстаноўцы. Уражанне — тако ж: добрабычлівы, пасяброўску адносіцца да суб'едніка, і як бы загадзя гатовы ў любую

хвіліну зрабіць яму нешта добрае.

Я ведаў Алесь Кучара і раней, задоўга да «візуальнага» знаёмства, але ведаў з іншага боку і ў другой якасці — як літаратурнага крытыка і драматурга. Ведаў па яго шматлікіх выступленнях у газетах і часопісах, па яго артыкулах, кнігах, п'есах. Бо ён на працягу, прыкладна, дзесяцігоддзя — з другой паловы дваццатых гадоў і да канца трыццатых — быў адным з вядучых беларускіх крытыкаў.

Сёння, у дзень юбілею Алесь Кучара, відаць, не час і не да месца гаварыць пра яго тагачасную літаратурна-крытычную дзейнасць. Хачу толькі мімаходзь заўважыць, што цяперашняя ацэнка «ўчарашняга» Кучара як крытыка мне ўяўляецца некалькі аднабаковай. Нядаўна я зноў перачытаў асобныя крытычныя артыкулы і рэцэнзіі Алесь Кучара, якім ужо недзе паўстагоддзя. Вядома, далёка не з усімі згодны ў яго мераваннях, напрыклад, пра аповесць «Межы» Сымона Баранавых і прозу Васіля Кавалы, пра лірыку Уладзіміра Хадыкі або Юлія Таўбіна: кры-

тык быў часам рэзкі і несправядлівы ў сваіх прысудах над імі і спяшаўся паставіць у віну таму або іншаму пісьменніку ідэалагічны «крымінал».

Але не трэба забываць: у літаратурную бойку Алесь Кучар энергічна кінуўся зусім яшчэ маладым — васемнаццацігадовым юнаком (першы артыкул надрукаваны ў 1928 годзе), і тое, што ён пісаў, выказвалася з залішне гарачым палемічным напалам, не без фанабэрыстага жадання павучаць «уму-разуму» некаторых сваіх літаратурных аднагодкаў, якія толькі што заявілі аб сабе ў друку. Гэта — па-першае.

Па-другое, многія артыкулы і вусныя даклады, з якімі выступаў тады Алесь Кучар, да нашых дзён не страцілі сваёй цікавасці і значэння. Назаву хача б яго крытычны нарыс «Янка Купала» (1932), асноўныя палажэнні якога, калі не лічыць некаторых «праробочных» аўтарскіх формул, мне здаюцца правільнымі, аб'ектыўнымі, бясспрэчнымі. А ў напісаных перад вайной артыкулах

**ЧАКАЕМ
ЦЯБЕ,
АЛІМПІЯДА!**

Алімпійскі рух, які ўзнік у старажытнай Грэцыі і адноўлены ў канцы мінулага стагоддзя, сёння дасягнуў асаблівага размаху менавіта з уступленнем у яго Савецкага Саюза. З таго часу, як савецкія спартсмены прынялі ўдзел у XV Алімпійскіх гульнях у Хельсінкі ў 1952 годзе, упершыню за ўсю шматгадовую гісторыю ажыццявілася асноўная ідэя Алімпіяд — ідэя мірнага суіснавання і ўзаемаадносін спартсменаў незалежна ад іх палітычных поглядаў, нацыянальнага і расавага паходжання, рэлігійных перакананняў, узрасла актыўнасць і арганізаванасць прагрэсіўных сіл у міжнародным спартыўным руху.

Ужо на сваёй першай Алімпіядзе ў Хельсінкі спартсмены СССР, краіны, якая за сем гадоў да гэтага закончыла кровапралітную бітву з фашызмам у імя выпратавання чалавечтва, прадэманстравалі такую сілу духу і майстэрства, што паставілі пад сумненне перавагу дагэтуль нязменнага лідэра — каманды самай багатай, буйнай магутнай дзяржавы ў капіталістычным свеце. З таго часу спартсмены з гербам СССР на грудзях займалі на Алімпіядах 309 разоў першыя месцы, 253 — другія, 239 — трэція супраць 267 першых, 204 другіх і 184 трэціх месц у нашых галоўных сапернікаў з ЗША. Гэтыя дасягненні — пераканаўчае сведчанне таго, што ў нашай краіне алімпійскія ідэалы роўнасці, братэрства, усебаковага развіцця чала-

века, укараненне фізічнай культуры і спорту ў штодзённы побыт людзей не толькі абвешчаны, але і ўвасоблены ў жыццё.

Алімпіяда-80 у Маскве з'явіцца новым буйным укладам у развіццё сусветнага алімпійскага руху, прапаганду і рэалізацыю яго высакародных ідэалаў і мэт. Заканамерна, што яна выклікае велізарную цікавасць за мяжой.

Аднак у нашай Алімпіяды знайшліся і нядобрабычліўцы. Апалагеты буржуазнай ідэалогіі і палітыкі імкнуцца выкарыстаць спартыўны рух для абвастрання напружанасці паміж народамі, правядзення ідэалагічных дыверсій супраць краін сацыялізму. Правакацыйныя выпадкі, якія інспіруюцца рэакцыйнымі коламі і спецслужбамі шэрагу капіталістычных дзяржаў, маюць на мэце адцягнуць грамадскую думку ад глыбокіх сацыяльна-эканамічных супярэчнасцей у сваіх краінах, а таксама скампраметаваць таварыскі і міралюбвы характар Алімпіяды-80, спартыўны рух у краінах сацыялізму.

Ролю лідэра ў правакацыйнай кампаніі вакол Маскоўскай Алімпіяды ўзяў на сябе прэзідэнт ЗША Дж. Картэр. Гісторыя не ведае прыкладу (за выключэннем спроб звар'яцелага Гітлера) выкарыстаць у свой час Алімпійскія гульні ў інтарэсах палітычнага шантажу такой чынічнай і бруднай палітыкі, якой з'яўляецца націск, зроблены адміністрацыяй Картэра на Нацыянальны алімпійскі камітэт ЗША, на заходнія краіны і краіны, якія развіваюцца, з тым, каб

яны не ўдзельнічалі ў Маскоўскай Алімпіядзе.

Спробы Картэра ператварыць спорт у сродак палітычнага шантажу, выкарыстаць Алімпійскія гульні ў якасці козырнай карты ў палітычнай гульні ў імя «халоднай вайны» выклікалі рашучае асуджэнне ўсёй сусветнай прагрэсіўнай грамадскасці.

Выканком Асацыяцыі нацыянальных алімпійскіх камітэтаў аднадушна падтрымаў МАК у яго імкненні не дапусціць які-небудзь націск з боку, які мае на мэце змяніць устаноўлены парадкі, асудзіў спробы, перш за ўсё ЗША, навязаць абсурдную ідэю байкоту Алімпійскіх гульняў у Маскве. Цвёрдая пазіцыя прэзідэнта МАК лорда Кіланіна, які адстойвае аднасць алімпійскага руху, выклікала адабрэненне ўдзельнікаў 82-й сесіі Міжнароднага Алімпійскага Камітэта ў Лэйк-Плэсідзе. Рашэнне МАК захаваць права правядзення летняй Алімпіяды за савецкай сталіцай азначае перамогу ўсіх сіл, зацікаўленых у ажыццяўленні алімпійскіх ідэй міру, дружбы, супрацоўніцтва паміж народамі. Нягледзячы на настойлівыя заклікі да байкоту Гульняў з боку адміністрацыі ЗША, абсалютная большасць нацыянальных алімпійскіх камітэтаў (НАК 85 краін) падалі ўжо афіцыйныя заяўкі ў Аргкамітэт Алімпіяды-80 пра свой удзел у XXII Алімпійскіх гульнях. Сярод іх — вядучыя ў спартыўных адносінах краіны ўсіх пяці кантынентаў, такія, як Англія, Францыя, ГДР, Бразілія, Аўстралія, Куба, Індыя, Нігерыя і многія іншыя. Прыемна адзначаць, што ў Маскве абдудзецца алімпійскі дэбют спартсменаў Анголы, В'етнама, Лаоса, Батсваны, Зімбабве і шэрагу іншых краін.

Што ж датычыць савецкіх спартсменаў, то яны ўпэўнена завяршаюць падрыхтоўку да Алімпіяды-80 як сапраўднага свята спорту, дружбы, міру.

Рыхтуецца да Алімпіяды і Мінск — адзін з буйнейшых цэнтраў міжнароднага спорту, дзе пройдуць папярэднія гульні алімпійскага футбольнага турніра.

Афіцыйныя матчы ў нашым горадзе абдудуцца ў перыяд з 20 па 27 ліпеня 1980 года на стадыёне «Дынама», рэканструкцыя якога поўнасцю завершана: зараз стадыён можа прымаць да 50 тысяч чалавек, створаны дадатковыя вы-

годы для спартсменаў, глядачоў, журналістаў і тэлеглядачоў.

Побач з галоўным алімпійскім аб'ектам пабудаваны і мадэрнізаваны іншыя спартыўныя збудаванні: спорткомплекс «Раўбічы», стадыён «Трактар», які належыць Мінскаму трактарнаму заводу і разлічаны на 25 тысяч глядачоў, алімпійскі лагер «Стайкі»,дзе будучы жывы адпачываць аднаўляць сілы, харчавацца спартсмены-алімпійцы. У рэканструяваных гасцініцах лагера для іх абсталяваны першакласныя з усімі выгодамі нумары на 1—2 чалавекі. У алімпійскай вёсцы пабудаваны бальнеалагічнае аддзяленне. Комплекс з 8 зялёных палёў дазволіць камандам трэнервацца ў любы час. У непагадзь яны могуць трэніравацца ў новай зале манежа плошчай каля 4 тысяч квадратных метраў. У выпадку неабходнасці алімпійцаў гатовы прыняць і іншыя спартыўныя арэны Мінска. Цяпер у Беларускай сталіцы да паслуг аматараў спорту больш як 2200 розных спартыўных збудаванняў, у тым ліку 308 залаў, 20 стадыёнаў, 22 плавальныя басейны, 157 лыжных баз, звыш 1300 плоскасных збудаванняў, а таксама шырокая сетка спартыўна-аздараўленчых лагераў, турыцкіх баз.

Гасцініца «Планета».

«АГОЊ СПАПЯЯЕ, АГОЊ ВЫПРАМЕНЬВАЕ СВЯТЛО...»

Да 75-годдзя з дня нараджэння
народнага артыста БССР і ЛітССР В. ГАЛАЎЧЫНЕРА

За рэжысёрскім сталом у прыцемку рэпетыцыйнай залы гэты чалавек выглядаў засяроджаным і стрыманым. Ён захапляў логікай сваіх разважанняў, запрашаў акцёра разам з ім, рэжысёрам, задумацца, што абуджае ў персанажы прагу да ўлады, сум па наханнях, рашучасць самаахвярнага ўчынку, імкненне да спакою любым коштам, здатнасць да смерці ў імя ідэала. І пачыналіся дыспуты, у цэнтры якіх была душа чалавеча і яе парыванні...

Ветэраны купалаўскай трупы і Рускага тэатра БССР і дагэтуль помняць такія рэпетыцыі В. Галаўчынера. І ў летапісе тэатраў пазначаны як важкія дасягненні спектаклі, што былі пастаўлены ім у садружнасці з акцёрамі, у сапраўдным творчым кантакце з выканаўцамі роляў, — такіх, напрыклад, як «Дурная для іншых, разумная для сябе» Лопэ дэ Вега са Стэфанія Станютай у галоўнай ролі Дыны або «Атэла» Шэкспіра з незабытым Аляксандрам Кісэвым.

Ён быў шукальнікам, які не рабіў з эксперыменту самазеты. І калі сам чытаў тэкст шэкспіраўскай трагедыі аб венецыянскім маўры, калі тлумачыў у рэжысёрскай эксплікацыі сваю задуму, усе адчувалі, што гэта будзе спектакль «паводле Шэкспіра» і «паводле

Пушкіна». Ён дэманстравыўна браў на ўзбраенне класічную выснову аб тым, што Атэла гіне з-за свайго даверу, з прычыны вялікага кахання да жанчыны, якая не магла і не мела права быць няшчырай, крывадушнай, здрадлівай. Дзэдэмона для яго не «белая», а ён для яе не «чорны», пакуль атрута Яга не азмочыла дні і ночы гэтага кахання. Хрэстаматыя? Правільна! І вышэйшая складанасць і прываблівасць акцёрскай прафесіі — іграць хрэстаматыяна вядомым трантоўні, увабляць усімі прынятую інтэрпрэтацыю. Перамога бліскачага А. Кістава пацвердзіла слухнасць таго рэжысёрскага крока В. Галаўчынера. Ён не ганяўся за модай, і ў яго пастаноўках Максім Горкі, напрыклад, раскрываўся ваяўнічым ворагам мяшчанства і сацыяльнай абьякавасці, Шоу — ворагам філісцэраў і рабоў любых забабонаў... Асноўным кірункам творчых намаганняў рэжысуры ён лічыў маляўнічае сцэнічнае увабленне прадывтанага жыццём зместу драмы.

Маляўнічае сцэнічнае... Віктар Галаўчынер працаваў з лярэйскімі, беларускімі і рускімі артыстамі. Ён уважліва вывучаў нацыянальную адметнасць тэатральной культуры розных народаў. І ў гэтай скарбніцы знаходзіў тыя фар-

бы, якія надалі яму рэпутацыю прафесійна ўпэўненага і своеасаблівага мастака. На працягу многіх гадоў В. Галаўчынер узначальваў мастацкае кіраўніцтва тэатрамі ў Мінску, Іркуцку, Ташкенце, Вільнюсе. лепшыя яго работы адзначаліся грамадскаю, а за спектакль «Бітва ў дарозе» паводле рамана Г. Нікалаевай ён быў узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй Літоўскай ССР (1960 г.).

Купалаўцы ставілі п'есы В. Галаўчынера, напісаныя ім з глыбокім пранікненнем у складаны чалавечы характар, які даваў багаты матэрыял для акцёрскай фантазіі і псіхалагічнага паглыблення ўнутраны свет героя. «Велікадушнасць» — эпізоды Парыжскай камуны, адноўленыя прам дасведчанага знаўцы гісторыі і сцэнічных законаў. «Урон жыцця» — працэс перагляду чалавек свайго прызначэння і пазіцыі ў сацыяльна вострых экстрэмальных умовах. Творы тэатральны ў лепшым значэнні гэтага слова, і нездарма прэм'еры іх на купалаўскай сцэне ў 1935 і 1942 гг. прыцягвалі да сябе такую ўвагу глядачоў.

У рэжысуры і ў драматургіі імя В. Галаўчынера пазначаны вартыя ўдзячнага слова работы мастака.

К. СТУПАК.

аб паэзіі Максіма Танка, апавяданнях Міхася Лынькова і іншых ёсць нямала тонкіх назіранняў над вобразным ладам і пазычным стылем іх твораў, ёсць глыбокае пранікненне ў своеасаблівасць іх творчасці. Нарэшце, будзем памятаць пра ўмовы і абставіны часу, паветрам якога дыхае кожны чалавек, а тым больш — пісьменнік, літаратар.

Новыя якасці яго літаратурнага таленту раскрыліся ў дні вайны. Знаходзячыся то ў дзеючай арміі, то ў партызанскім злучэнні, Аляксандр Кучар з уласцівай яму энергіяй і нястомнасцю працаваў у армейскіх газетах, пісаў публіцыстычныя артыкулы, выступаў з нарысамі на ваенныя тэмы. Гэты бок яго дзейнасці раскрыты ў кнізе «На партызанскай зямлі» (1943).

Сорак трэці год быў для яго знамянальным і памятным ішчэ і таму, што тады ён напісаў і п'есу «Заложнікі». З яе пачынаецца Аляксандр Кучар як драматург. А потым — пасля вайны ўжо — адна за адной ствараліся новыя п'есы: «Гэта было ў Мінску» і «Неспакойныя сэрцы», кінасцэнарыі «Чырвоная ліца», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Пісьмы да жытых». У іх ён праслаўляе гераізм савецкіх людзей у дні вай-

ны, у барацьбе з акупантамі.

З зайздросным творчым пад'ёмам Аляксандр Кучар працуе ў пасляваенны час. Дыяпазон яго творчасці і кола інтарэсаў як літаратурнага крытыка нязменна шырокія. Ягоныя кнігі «Аблічча часу» склалі артыкулы пра народных паэтаў і пісьменнікаў нашай рэспублікі — Купалу і Коласа, Крапіву і Лынькова, Броўку, Куляшова і Танка. Днямі выходзілі і яго новыя кнігі «Літаратурная крытыка», у якой цэнтральнае месца займае нарыс жыцця і творчасці Арнаста Куляшова, а побач з ім — артыкулы аб раманах К. Чорнага, П. Пестрака, П. Броўкі, І. Шамякіна, аб прозе І. Пташнікава і М. Стральцова, В. Адамчыка і Б. Сачанкі, аб лірыцы М. Танка і Р. Барадуліна.

Аляксандр Кучар, наколькі я ведаю, па-ранейшаму шмат працуе ў драматургічных жанрах. Будзем спадзявацца, што мы не раз яшчэ сустрэнем яго імя ў крытычных раздзелах газет і часопісаў, пабачым спектаклі і фільмы, зробленыя па яго сцэнарыях.

Хочацца ад душы пажадаць юбіляру даўгажывага, здарова і нягаснага душэўнай і творчай маладосці.

Фёдар КУЛЯШОУ.

Узорныя сучасныя спартыўныя збудаванні ёсць не толькі ў сталіцы рэспублікі, яе абласных цэнтрах, але і ў Наваполацку, Светлагорску, Баранавічах, Рагачове, Мазыры, Оршы, Маладзечне, Барысаве і многіх іншых гарадах і пасёлках. Нашы палацы спорту, стадыён «Дынама», стадыён імя Маршала Савецкага Саюза С. К. Цімашэнькі, спартыўныя комплексы «Раўбічы» і «Стайкі», водна-спартыўны камбінат імя 50-годдзя камсамола Беларусі надалі б гонар любой высакаразвітай дзяржаве з даўнімі спартыўнымі традыцыямі. Не выпадкова ў нас усё часцей праводзяцца міжнародныя і ўсесаюзныя спаборніцтвы, чэмпіянаты Еўропы і свету.

Не выпадкова заключаныя этапы падрыхтоўкі да фіналаў Алімпійскіх гульняў зборныя каманды Савецкага Саюза па фехтаванні, барацьбе вольнай і класічнай, спартыўнай гімнастыцы, скачках у ваду, конным спорце праходзяць на спартыўных базах Беларусі.

На папярэднія гульні алімпійскага футбольнага турніра ў Мінск прыедзе больш за 11 тысяч чалавек, у тым ліку 140 удзельнікаў, 180 афіцыйных асоб, гасцей, журналістаў, 4800 савецкіх і 6 тысяч замежных турыстаў. Мінчане, якія заўсёды вылучаюцца гасціннасцю, зрабляць усё, каб кожны ўдзельнік і госьць Алімпіяды быў акружаны увагай і клопатам.

Багаццем кветак, яркай зелянінай, шматфарбнасцю сцягоў, якія сімвалізуюць алімпійскія колеры, сустрэне гасцей святонны, упрыгожаны Мінск. Да іх паслуг у сталіцы БССР рыхтуюцца лепшыя атэлі: «Мінск», дзе будуць размяшчацца афіцыйныя асобы, «Беларусь», якая прыме журналістаў, «Юбілейная», прызначаная для балельшчыкаў, «Турыст», «Спутнік» і нядаўна здадзена будаўніцамі ў эксплуатацыю самая вялікая ў рэспубліцы гасцініца «Планета» на 600 месца. З усёй сур'езнасцю рыхтуюцца да Алімпіяды работнікі гасцінічнай гаспадаркі.

Вялікім гонарам, аглядам свайго прафесійнага майстэрства лічаць падрыхтоўку да Алімпіяды, абслугоўванне ўдзельнікаў і гасцей сусветнага спартыўнага форуму работнікі грамадскага харчавання і гандлю. Высокая якасць абслугоўвання гасцей і турыстаў гарантуюць больш за 50 сталовых, кафэ, рэстаранаў на 12 тысяч пасадачных месцаў.

Напярэдадні Алімпійскіх гульняў прыводзяцца ў парадак усе гандлёвыя службы. Змяняюць выгляд пасля рамонту па праектах інстытута «Белгіпрагандаль»

каля 100 магазінаў. Для ўзорнага абслугоўвання рыхтуюцца больш за 40 універмагаў і магазінаў, у якіх прадугледжаны шырокі гандаль сувенірамі і таварамі з алімпійскай сімвалай. У іх можна набыць лянныя вырабы, вышывы беларускіх арнамантаў, з якім удала спалучаецца алімпійская эмблема. Выпускаюць іх Мінская, Барысаўская і Маладзечанская мастацкія фабрыкі. Спадабаюцца гасцям кубкі, вазы фарфоравага завода і шклозаводаў «Нёман» і імя Дзяржынскага. Нязменнай папулярнасцю карыстаецца прадукцыя Гомельскай фабрыкі цацак, мінскіх вытворчых аб'яднанняў «Мір» і імя Леніна, Брэсцкай, Кобрынскай, Жодзінскай швейных фабрык. Тавары з алімпійскай сімвалай сёння выпускаюць больш за 100 прадпрыемстваў Беларусі. Толькі што ў іх лік увайшло Беларускае опытка-механічнае аб'яднанне, якое выпускае на задуме вучоных Інстытута фізікі АН БССР значкі з галаграфічным (аб'ёмным) адлюстраваннем талісмана Алімпіяды — алімпійскага мядзведзяна. Разнастаіць набор сувеніраў у нашых магазінах дапамагае таксама супрацоўніцтва з прадпрыемствамі Расійскай Федэрацыі, Украіны, Закаўказзя і Прыбалтыкі.

Падрыхтавана для гасцей таксама яркая і разнастайная культурная праграма. У алімпійскім фестывалі мастацтваў прымуць удзел прафесійныя і самадзейныя калектывы, аркестры, хоры. У перках і на плошчах адбудуцца народныя гуляні. Аматы мастацтваў наведваюць фестывалі народнай песні і танца, майстроў эстрады. Удзельнікаў і гасцей летніх Алімпійскіх гульняў пазнаёмяць з мастацтвам Беларусі вакальна-інструментальныя ансамблі «Песняры» і «Верасы». Зачаруе «беларускімі найгрышамі», «вясеннімі танцамі» і іншымі новымі музычнымі кампазіцыямі фальклорна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі».

Гасцінна расчыняць дзверы музеі і з'езда РСДРП, гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, гісторыка-краязнаўчы, мастацкі. У кінатэатрах будуць дэманстравацца лепшыя савецкія стужкі, а таксама фільмы на англійскай, нямецкай, французскай і іншых мовах. Госьці пазнаёмяцца з выстаўкамі лепшых твораў беларускіх мастакоў, мастацкіх промыслаў рэспублікі, дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Для іх рыхтуюцца тэматычныя выстаўкі «Беларускі спорт» і «Мінск Алімпійскі». Бліжэй пазнаёміцца

Стадыён «Дынама».

Фота У. СІЗА.

з нашай рэспублікай, яе гісторыя і культурай дапамогуць алімпійцам і турыстам шматлікія сувенірыя вырабы на рускай, беларускай і асноўных замежных мовах, присвячаныя Алімпіядзе-80, у тым ліку ілюстраваныя альбомы «Савецкая Беларусь», «Бераг белых буслоў», «Як жывуць у Беларусі», «Эканоміка Беларускай ССР», «Культура, навука і адукацыя ў БССР», «Фізкультура і спорт у БССР».

Даволі шырокая праграма экскурсійнага абслугоўвання гасцей Алімпіяды. Для іх Мінскім аб'яднаннем «Інтурыст» распрацаваны новы тэматычны маршрут «Мінск спартыўны». Алімпійцаў і гасцей чакаюць і традыцыйныя пазездкі ў мемарыяльны комплекс «Хатынь», на Курган Славы, наведванне іншых памятных мясцін горада-героя Мінска і яго наваколля. Падрыхтавана вялікая група гідэў-перакладчыкаў.

Партыйныя, савецкія органы горада-героя Мінска, рэспубліканскі аргкамітэт Алімпіяды-80 сумесна з адпаведнымі міністэрствамі, ведамствамі і арганізацыямі праявілі клопат аб тым, каб не толькі своечасова закончыць будаўніцтва і рэканструкцыю алімпійскіх аб'ектаў, арганізаваць якаснае абслугоўванне гасцей, стварыць усе неабходныя ўмовы для іх азнаямлення з жыццём, працай, культурай нашага народа, але і забяспечыць паспяховае выступленне беларускіх спартсменаў на Алімпіядзе.

Вялікія задачы стаяць перад спартсменамі БССР, якія ў галоўнай перад-

алімпійскай праверцы — VII летняй Спартакіядзе народаў СССР — занялі чацвёртае месца і заваявалі пераходны прыз Савета Міністраў СССР, а каманды горада Мінска і рэспубліканскай школы вышэйшага спартыўнага майстэрства — першыя месцы ў сваіх групах. Цяпер кандыдатамі ў зборную каманду Савецкага Саюза з'яўляюцца нашы фехтавальшчыкі Алена Бялова і Аляксандр Раманькоў, гімнастка Нэлі Кім, лёгкаатлеты Геннадзь Валюкевіч і Аляксандр Грыгор'еў, плыўцы Сяргей Каплякоў і Аляксандр Касяноў, штангісты Леанід Тараненка і Валерый Шарый, барэц Міхаіл Харачура і самбіст Віктар Пясняк, коннікі Ірына Карачова і Віктар Угромаў, весляры Алена Хлопцова, Ніна Дорах, Мікалай Астапковіч, Мікалай Сцепаненка, Уладзімір Парфяновіч — усяго 89 чалавек. Каля 50 з іх, або амаль удвая больш, чым на папярэдніх Манрэальскай Алімпіядзе, прымуць удзел у фінальных спаборніцтвах Алімпіяды-80. Мы спадзяёмся на іх паспяховае выступленне.

Беларускія спартсмены, як і ўсе савецкія людзі, упэўнена і мэтанакіравана працягваюць падрыхтоўку да Маскоўскай Алімпіяды-80 і робяць усё для таго, каб яна прайшла на самым высокім узроўні, дала новыя імпульсы высякародным ідэям дружбы і міру паміж народамі.

А. КОТАУ,
кандыдат гістарычных навук, майстар спорту СССР міжнароднага класа.

Георгій ЮРЧАНКА

МЫ І ІНШЫЯ

САРДЭЧНЫ ПОЦІСК

Дай, Джим, на счастье лапу мне.
Сяргей ЯСЕНІН.
Мядзведзіца, дай мне на шчасце лапу!
Эдуард ВАЛАСЕВІЧ.

ГАРАЧЫЯ АБДЫМКИ

Как жену чужую, обнимал березку.
Сяргей ЯСЕНІН.
Абняу я меднастволую сасну.
Мечыслаў ШАХОВІЧ.

Не варта з класікі дзівіцца:
Не той імпэт, не той агонь.
Я мужна цісну лапу львіцы,
Тыгрыцы чмокаю ў далонь.

КАЛІ ЛАСКА

— Сядай, мой мілы, мой харошы.
Якуб КОЛАС.
Прыходзь, мой любы, прыходзь, мой харошы.
Хведар ЖЫЧКА.

УСЁ — УСЕНЬКАЕ

Все начинается с любви.
Роберт РАЖДЗЕСТВЕНСКІ.
Пачынаецца ўсё з любві.
Яўгенія ЯНІШЧЫЦ.

Сябры, пачуйце покліч зычны,
Мне адзіноты не стрываць.
Я запрашаю вас класічна
Прыйсці, са мной пажычкаваць.

Як прыдумаеш, назаві
Пацалункаў сляды на шыі.
Пачынаецца ўсё з любві —
І свае радкі, і чужыя...

СЯБРОЎСКІЯ ШАРЖЫ

Мастак Алег Казан.

Мастак Аляксей Марачнін.
Малюнкі М. ШЫШЛОВА.

Паэт Пятро Прыходзька.

Паэт Станіслаў Шушневіч.
Малюнкі У. БАРАНОЎСКАГА.

Віктар ШАУЧЭНКА

ДЭЦЫБЕЛЬНАЯ ВАРОНА

Журы ўважліва выслухала пяшчотны пошчак Салаўя, які высокапрафесійна браў самыя высокія ноты. Яго чысты сярэбраны галасом, здавалася, не пакінуў ніводнага шанца Вароне, лішчэ аднаму прэтэндэнту на перамогу ў конкурсе. І вось Мядзведзь, старшыня журы, падняўся і падвёў вынікі: — Сябры, у свой вакальна-інструментальны ансамбль «Горны абвал» мы вырашылі прыняць Варону. Салаўю, на жаль, не хапае гучнасці.

ДЫЯЛОГІ ЦІКАВАЯ ТЭМА

— Учора ў нашай рэдакцыі толькі і было размовы, што пра паэта Д.
— Пра яго новыя вершы?
— Не, пра яго новую жонку.

ЁСЦЬ ВЫЙСЦЕ

— Любая, гэты брыльянт мне не па нішэні, — кажа муж жонцы ў ювелірным магазіне.
— Няхай цябе гэта не турбуе, — сучышае тая. — Я буду насіць яго на грудзях.
В. ГІЛЕВІЧ.

Тлумачальны слоўнік

ВОЛАС — вельмі ўдалы вол.
МАСТАК — той, хто будзе масты.
АПАЛОНІК — малы Апалон.
У. ЛЯШКЕВІЧ.

● САЛІСТ — ахвочы да сала.
НЕРУШ — абітурыент.
ПЕРАКЛАДЧЫК — докер.
ЗАСЛАНКА — прамова.
М. ВЫСОЦКІ.

Дзівак-чалавек...

Малюнкі Леха ЗАХОРСКАГА (часопіс «Польское обозрение»)

АДНОЙЧЫ...

«ВОПЫТНЫ» КУФЭРАК

Аднойчы адміралу Лазараву сказаў пра малаздольнага афіцэра, што ён шмат плаваў. Той, паназаўшы на свой куфэрак, зазначыў: «Вось гэты куфэрак зрабіў тры кругасветныя плаванні, але так куфэркам і застаўся».

МАУЧАННЕ — ЗНАК ЗГОДЫ

Аднойчы, звяртаючыся да маршала Масэны (вядлікага рабаўніка), Напалеон сказаў: «Вы самы вядлікі разбойнік у свеце».

— Пасля вас, — запырачыў Масэна, і Напалеон прамаўчаў.

«АТАКУЙ З БОГАМ, УРА!»

Аднойчы Баграціён падышоў да Суворова і ціхенька папрасіў пачакаць з атакаю. Пакуль падцягнуцца хоць бы частка тых, хто адстаў, бо ў ротах не было і па 40 чалавек. Сувораву адназаў яму на вуха, па сакрэту: «А ў Мандалыда няма і па 20, атакуй з богам, ура!».

Сабраў Р. ЛІНКОР.

Уладзімір МАРУДАУ

Пры знаёмстве

Хваліў сябе пруток
Веласіпеднай спіцы:

— Мяне ўзялі ў гурток,
А быў, як ты — тупіцай.

Міхась ЧАРНЯЎСКІ

МАНАЛОГ КАЛЕКЦЫЯНЕРА

Пытаешся, начальнік, адкуль у мяне ўсё гэта? Працай сваёй здабыта, паўсядзённымі клопатамі, я б сказаў — падзвіжніцкай адданасцю справе.

Вось гэта, напрыклад, ранняе палатно Ван Гена. «Таіцянка з яблыкам» называецца. Дарэчы, у каталогу Ле Пюр'е падаецца, як назаўсёды страчанае. І дзе б вы думалі на яго натрапіў? Пад Ракавам! Быў там мінулай восенню ў цешчы. Гляджу аднойчы — нейкая бабулька на возе мяшкі з бульбай вязе. І вельмі ж ужо адзін незвычайны. Я падышоў, тое ды сёе — пра ўраджай, пра надвор'е, а сам так воль пыл з мяшка счысціў і вачам не паверыў — алейны партрэт! І адразу змікіў: нехта з імпрэсіяністаў. «Прадай, — кажу, — бабуля, мяшок». «А сыноч, — адказвае, — навошта ж такую старэбінку прадаваць, бяры так. З яго ўжо бульба праз дзюркі сыплецца». — «А як ён да вас трапіў?» — «А гэта яшчэ маёй прабабцы напалеонаўскі салдат аддаў за дзэсятак яек». Вось якая незвычайная гісторыя, начальнік.

Або гэта ваза. Паехаў некай да свайго дзядзькі пад Мядзела ў госці. Выйшаў на дворышча, а там дзядзькаў Тузік абед свой хлебча. І з чаго? З апулейскага чорнафігурнага кратэра! Элада, шостае стагоддзе да нашай эры. Праў-

да, брыж адбіты, але ўсё адно — унікум. Тузіку адразу ж купіў міску, а вазу адмыў і ў сваю калекцыю. «Дзе браў?» — пытаю ў дзядзькі. «Калодзеж як капаў, дык у пяску знайшоў».

Дарэчы, зірніце на інкунабулу. Другая палова шаснаццатага стагоддзя, з друкарні Міхеда Заслаўскага: «Дыярыуш вандравання ў Турэцкую зямлю». У свеце зараз вядомы толькі тры экзэмпляры: Гэта — чацвёрты. Быў у камандзіроўцы ў Казючыках, калі там з мясцовай бібліятэкі спісаную літаратуру на макулатуру здавалі. Вядома, цэпра местачковая, такую рэч у агульную гурбу кінулі. А я яе сабе. Ніхто і не прырэчыў — кілаграмам болей або меней той макулатуры...

Дзякую, начальнік...

Прыемныя цыгарэткі, я таксама люблю гродзенскія. Але, прабабце, я б не мог выменяць у вас гэты партсігар? І партсігары збіраю... Гэты партсігар, калі не падводзіць мая эрудыцыя, егіпецкага фараона Тутмаса другога. Дзевятнаццатае стагоддзе да нашай эры. Вось нават і надпіс пад лупай праглядаецца. Кірыліцай: «Помози господи рабу твоему Тутмосу»...

Што, не верыце мне, начальнік?...

Ну што ж, можна і паехаць, можа, і там што цікавае трапіцца.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Індэкс 63856 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 АТ 02357

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-19-85, аддзела грамадска-палітычнага жыцця — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вывучэнчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-19-65, аддзела інфармацыі, пісем і масавай работы — 33-22-04, аддзела мастацкага афармлення і машынапіснага бюро — 33-44-04, фоталабараторыі — 33-24-62, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65, карэктарскай — 32-20-64.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Аляксей ЖУК.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Аляксей АСПЕНКА, Ефрасіння БОНДАРАВА, Барыс БУР'ЯН, Мікола ГІЛЬ (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН, Уладзімір НЯФЕД, Нічыпар ПАШКЕВІЧ, Аляксей ПЫСІН, Міхаіл САВІЦКІ, Барыс САЧАНКА, Язэп СЕМЯЖОН, Юрый СЕМЯНЯКА, Юлія ЧУРКО.

Адказны сакратар Пятро СУШКО.